

TORNIOLAISTEN LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMA 2014 - 2017

Päivitys pohjautuu vuosien 2009-2013 hyvinvointisuunnitelmaan

TORNIOLAISTEN LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMA 2009 - 2013

1. HYVINVOINTISUUNNITELMAN LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITTEET	1
1.1 Lainsäädäntö, perusta ja päämäärä	1
1.2 Arvopohja	3
1.3 Toimintaympäristön kuvaus	4
1.3.1 Väestörakenne	4
1.3.2 Työllisyys, toimeentulo	5
1.3.3 Asuminen	5
2. LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINNIN TILA	6
2.1 Hyvinvointia edistävät ja ongelmia ehkäisevät toimet ja palvelut	6
2.1.1 Terveystieteiden neuvola ja kouluterveydenhuolto	6
2.1.2 Päivähoito	9
2.1.3 Koulu	11
2.1.4 Nuorisotyö	13
2.1.5 Järjestöt	14
2.1.6 Seurakunta	15
2.1.7 Kotipalvelu ja perhetyö	16
2.1.8 Päihdehuolto	18
2.1.9 Erityispalvelut	20
2.1.10 Sosiaalityö	21
2.2 Lastensuojelun tarve Torniossa	23
2.3 Valtakunnallisia tutkimustuloksia	23
2.4 Tilasto-osa	24
3. LASTENSUOJELUN SOSIAALITYÖ	28
3.1 Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu	28
3.2 Lastensuojeluilmoitukset	29
3.3 Lastensuojelutarpeen selvitys	30
3.4 Avohuolto	31
3.5 Sijaishuolto, jälkihuolto	33
3.6 Huolto- ja tapaamissopimukset, oikeudelle annettavat lausunnot, edunvalvonta	35

4. KESKEISET ONGELMAT JA KEHITTÄMISKOHTEET	36
4.1 Riskiolojen vähentäminen	36
4.2 Lasten ja nuorten osallisuuden kehittäminen	38
4.3 Kasvua edistävät palvelut ja toiminnot	39
4.4 Kasvua tukevat palvelut ja toiminnot	42
4.5 Kasvua korjaavat palvelut ja toiminnot	43
4.6 Henkilöstön osaamisen, saatavuuden ja pysyvyyden turvaaminen ...	45
4.7 Tutkimus ja kehittämistehtävät	45
5. PÄÄTÖKSENTEKO, TOTEUTUS JA SEURANTA	46
5.1 Kaupungin viranhaltijat ja toimijat	46
5.2 Kaupunginhallitus	46
5.3 Kaupunginvaltuusto	46
5.4 Seurantasuunnitelma	46
6. YHTEENVETO	47
6.1 Taulukko: tavoite, toimenpiteet, vastuutahot, resurssit ja aikataulu, tavoitetaso	47

1. HYVINVOINTISUUNNITELMAN LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITTEET

1.1 Lainsäädäntö, perusta ja päämäärä

Kunnan lasten ja nuorten hyvinvointia koskeva suunnitelma tuli lakisääteiseksi lastensuojelulain säännöksellä 1.1.2008. Lain mukaan kunnan tai useamman kunnan yhdessä on laadittava lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi kunnan tai kuntien toimintaa koskeva suunnitelma. Suunnitelma on uusi lakisääteinen väline ohjata, johtaa ja kehittää lasten ja nuorten hyvinvointityötä kunnassa. Se on jatkossa osa kunnan vakiintunutta toiminnan suunnittelun, toteuttamisen sekä arvioinnin vuosirytmää.

Suunnitelma hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. Suunnitelman ohjausvaikutusta korostaa se, että sen sisältö, kehittämiskohteet ja voimavaraehdotukset on otettava huomioon laadittaessa kuntalain mukaista kunnan talousarviota ja -suunnitelmaa eri vuosille.

Hyvinvointisuunnitelma kattaa laajasti eri toimialojen toiminnan ja palvelut, jotka liittyvät lasten ja nuorten kasvuoloihin ja heidän hyvinvointiinsa. Suunnitelman laadinta onkin eri toimialojen ja toimijoiden yhteistyöprosessi.

Suunnitelma varmistaa, että lasten hyvinvointiin liittyvä kunnan toiminta on tavoitteellista, suunnitelmallista ja pitkäjännitteistä sekä että se perustuu yhteistoimintaan ja kumppanuuteen. Suunnitelmassa päätöksentekijät määrittävät kunnan lapsi- ja lastensuojelupolitiikan keskeisen sisällön ja painopisteet sekä varaavat toiminnan ja sen kehittämisen edellyttämät voimavarat.

Palvelujärjestelmästä vastaavat johtajat varmistavat lasten ja perheiden tarpeiden mukaisesti kehittyvän palveluvalikon ja palvelujen toimivuuden sekä huolehtivat riittävästä asiakastyön tukijärjestelmästä. Suunnitelman tulee tukea asiakastyötä niin, että jokaisen lapsen palveluprosessia voidaan toteuttaa lapsen näkökulmasta ja hänen asiakassuunnitelmassaan määritetyllä tavalla.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on sekä strateginen että konkreettinen toimintaohjelma, joka sisältää kunnan arvopohjan ja tahtotilan, konkreettiset tavoitteet ja niitä koskevat linjaukset ja painopistealueet sekä kehittämisehdotukset eri vuosille.

Suunnitelma antaa kuntapäätäjille ja suunnitelman käytännön toteuttajille kokonaiskäsityksen lasten ja nuorten kasvuoloista sekä käytössä olevista ja tarvittavista voimavaroista. Suunnitelmassa asetetaan koko kunnan valtuustotason päämäärät. Yleisinä kunnan päämäärinä tulee olla, että

- kunnassa asuu hyvinvoivia lapsia ja nuoria ja heidän perheitään
- kunnan yhteinen hyvinvointipolitiikka toteutuu yhteisten, suunnitelmassa päätettyjen tavoitteiden mukaisesti
- lasten ja nuorten hyvinvointivajeet ja terveyserot vähenevät asuinalueella.

Viime kädessä hyvin tehty suunnitelma tukee käytännön asiakastyötä siten, että lapsiperheet saavat tarvitsemansa palvelut oikea-aikaisesti.

Tornion kaupunginhallitus nimesi 16.2.2009 (181/08.912/2009) Tornion lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman valmistelua varten seuraavan viranhaltijoista ja luottamushenkilöistä koostuvan työryhmän:

Ilkka Kapraali, kaupunginhallituksen 1. varapj., työryhmän puheenjohtaja

Outi Keinänen, koulutuslautakunnan pj., työryhmän varapuheenjohtaja

Anne Buckman, peruskoulunopettaja

Riitta Keloneva, päivähoidon päällikkö

Tuula Mikkola, avoterveydenhuollon osastonhoitaja

Auli Pietikäinen, nuorisosihteeri

Eeva Lohiniva, sosiaali- ja terveyslautakunnan varapj.

Miia Luonua-Bajrami, sosiaali- ja terveyslautakunnan jäsen

Raija Lummi, sosiaali- ja terveyslautakunnan jäsen

Markku Ponkala, kulttuuri- ja nuorisolautakunnan pj.

Viljo Mattanen, sosiaalis sihteeri, työryhmän sihteeri 30.4.2009 asti

Seija Saalismaa, kehittäjä-sosiaalityöntekijä, työryhmän sihteeri 1.5.2009 alkaen.

Päivitystyöryhmä

Työryhmä kokoontui kevättalvesta 2009 syksyyn 2009 yhteensä seitsemän kertaa. Kokoontumisten välillä työryhmään nimetyt edustajat hakivat suunnitelmaan vaadittavaa tietoa oman hallintoalansa osalta. Lisäksi työryhmän sihteeri keräsi tietoa työryhmän ulkopuolisilta hallinnonaloilta ja yhteistyökumppaneilta lähettämällä näille tiedonkeruulomakkeen, joka sisälsi kysymyksiä tämänhetkisestä tilanteesta sekä kehittämistarpeista. Tiedonkeruuseen vastanneet tahot kävivät vuorollaan työryhmässä esittelemässä ja tarkentamassa vastauksiaan.

Kentällä käytännön työtä tekevistä viranomaisista koostuva työryhmä kokoontui kertaalleen kesäkuussa 2009 pohtimaan kentältä esiin nousseita pulmakohtia ja kehittämistarpeita. Ryhmä kokoontui uudelleen elokuussa 2009, jolloin tarkasteltavana oli jo lähes valmis suunnitelma ja siinä konkreettisesti esiin tulevat kehittämistarpeet.

1.2 Arvopohja

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman lainsäädännöllinen perusta on laaja. Kansainväliset sopimukset ja Suomen perustuslaki velvoittavat turvaamaan lapsen oikeudet ja ottamaan huomioon lapsen edun kaikessa yhteiskunnan toiminnassa. YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen yleisinä periaatteina ovat lapsen suojeleminen syrjinnältä, lapsen edun ensisijaisuus sekä lapsen mielipiteen huomioon ottaminen. Lapsen oikeuksien yleissopimuksen keskeinen sisältö ja tavoitteet on tiivistetty kolmeen koko lapsiväestöä koskevaan ydinkäsitteeseen. Ne velvoittavat turvaamaan lapsille ja nuorille

1. osuuden yhteiskunnan voimavaroista (provision)
2. oikeuden erityiseen suojelemaan ja huolenpitoon (protection)
3. oikeuden osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon ja yhteiskuntaelämään (participation).

Perustan suunnitelmalle sekä käytännön lasten ja nuorten hyvinvointityölle kunnassa antavat paitsi kunnan oma arvopohja myös valtioneuvoston hyväksymät erillisohjelmien (esim. Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelma, Terveystieteiden tutkimuskeskuksen politiikkaohjelmat sekä Sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämissuunnitelma Kaste). Suunnitelman tulee edistää lastensuojelulain keskeisiä tavoitteita, joita ovat

- lapsen ja nuoren osallisuuden ja oikeuksien varmistaminen sekä työskentelyn lapsilähtöisyys
- ehkäisevän lastensuojelun ja varhaisen tuen vankistaminen koko kunnan ja lapsen kanssa toimivien yhteisenä tehtävänä
- lasten tai yksittäisen lapsen kasvuolojen, turvallisuuden sekä palvelujen kehittäminen tiiviissä yhteistyössä eri toimijoiden kanssa
- lastensuojelun tukitoimien laadun ja vaikuttavuuden varmistaminen lapsen tai perheen tarpeiden mukaisesti.

Ehkäisevällä lastensuojelulla edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä turvataan vanhemmuutta. Kunta vastaa siitä, että ehkäisevä lastensuojelu sekä lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaiseksi kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. On tärkeää huomata, että ehkäisevää lastensuojelua tulee toteuttaa paitsi kunnan muissa palveluissa myös lastensuojelussa. Kunnan lastensuojelussa ehkäisevää lastensuojelua ovat esimerkiksi erilaiset toiminnalliset ryhmät, leirit toiminta, vanhempien vertaisryhmät jne.

Lastensuojelu on kaikkien lasten hyvinvointia ja suojelua, ei vain viimesijaista lastensuojelua. Lastensuojelu on koko kunnan tehtäväkokonaisuus, jossa voimavaroja suunnataan yhteistyöhön, kumppanuuteen ja osallisuuteen. Pitkäjänteistä yhteistyötä ja kumppanuutta edistetään aktiivisesti lasten, nuorten ja vanhempien sekä heidän kanssaan toimivien kesken. Lisäksi varmistetaan, että lapset ja nuoret voivat osallistua ja vaikuttaa sekä kasvuyhteisönsä että kunnan toimintaan ja että heidän mielipiteitään kuunnellaan.

1.3 Toimintaympäristön kuvaus

1.3.1 Väestörakenne

Torniolle tunnusomaisia piirteitä ovat historia ja valtakunnanraja. Tornio on vuosisatojen ajan ollut kohtaamispaikka, jonka kansainvälisyys heräsi uudelleen henkiin vuonna 1995 Suomen ja Ruotsin liityttyä EU:iin.

Tornio sijaitsee Perämeren pohjukassa Kemin ja valtiollisen rajanaapurin Haaparannan välissä. Torniossa ja Haaparannalla asukkaita on yhteensä noin 32 500. Kaksoiskaupungin vaikutusalueella (n. 30 km:n etäisyydellä) elää lähes 70000 ja 150 km:n etäisyydellä noin 470 000 asukasta.

Tornion ja Haaparannan yhteisen vision mukaan Tornion väestötavoite vuonna 2020 on 24 000 asukasta. Tilastokeskuksen ennusteen mukaan Tornion omat toimenpiteet vaikuttanevat siihen, että muuttoliike kääntyy Torniolle positiiviseksi. Vuoteen 2014 mennessä tällaista kehitystä ei ole ollut näköpiirissä. Tornion väestön ikärakenne ei merkittäväällä tavalla poikkea koko maan vastaavasta. Tulevan kehityksen kannalta positiivista kuitenkin on, että nuorten ikäryhmien osuus on koko maan keskiarvoa suurempi ja vastaavasti yli 65-vuotiaiden osuus koko maan keskiarvoa pienempi.

Tilastokeskuksen mukaan Tornion väestön ikärakenteen kehityksen ennusteessa on havaittavissa työikäisen väestön merkittävä väheneminen vuoteen 2025 mennessä. Kuitenkin päiväkotikäisten (0 - 6-vuotiaiden) määrällisessä kehityksessä tulee tapahtumaan kasvua koko kaupungin tasolla vuoteen 2020 mennessä. Kouluikäisten (7 - 16-vuotiaiden) määrässä on odotettavissa vähentymistä vuoteen 2015 mennessä, minkä jälkeen tämän ikäryhmän kehitystrendi lähtee taas kasvusuuntaan.

Rajanaapureiden Tornion ja Haaparannan yhteisenä visiona on kehittää Tornion ja Haaparannasta Perämerenkaaren ja Barentsin alueen kansainvälinen keskus kulttuurin, osaamisen ja liikenteen osalta.

1.3.2 Työllisyys, toimeentulo

Torniolaisten työpaikoista 52 % on palvelualoilla, jalostuksen osuus on n. 43 %. Outokummun jaloterästehtaan lisäksi tärkeitä työnantajia jalostuksen puolella ovat Oy Hartwall Ab Lapin Kulta, Nanso Group Oy ja Tormets Oy. Tornion kaupunki työllisti vuonna 2008 yhteensä 1336 henkilöä. Merkittäviä työllistäjiä ovat myös Kemi-Tornionlaakson koulutuskuntayhtymä Lappia sekä Tulli. Molempien kohdalla valtion tekemät leikkaukset ovat aiheuttaneet väen vähentämisen. Työttömyysaste vuonna 2008 oli 11,3 % ja vuonna 2013 13,7 %. Kemi-Tornion alueella käydään varsin yleisesti työssä asuinkunnan ulkopuolella.

Toukokuussa 2009 Torniossa oli työttömiä 1 265, mikä on 12,5 % työvoimasta. Syyskuussa 2013 työttömiä oli 1 364. Alle 25-vuotiaiden osuus työttömistä oli noin 18 %. Vuonna 2013 alle 25-vuotiaiden osuus työttömistä oli suunnilleen saman verran. Yhtäjaksoisesti yli vuoden vaille työtä olleiden osuus oli 8,9 %. Koko Lapin työttömyysprosentti toukokuussa 2009 oli 13,9 ja koko maan työttömyysprosentti oli 8,8. Ennusteiden mukaan työllisyys heikkenee hieman lyhyellä aikavälillä 2009 - 2010. Vuoden 2014 kehityksen mukaan työttömyystilanne huononee.

1.3.3 Asuminen

Asuminen on keskeinen elinympäristön kokemiseen vaikuttava tekijä. Kun omaa asuinympäristöä pidetään viihtyisänä, kokemukset koko elinympäristöstä muuttuvat myönteisemmiksi. Viihtyisä asuinympäristö yhdessä toimivan päivähoiton, koulutoimen ja vapaa-ajanharrastusten kanssa tulee koko ajan ratkaisevammaksi perheiden valitessa asuinpaikkakuntaa.

Tornio on paikka, jossa maaseutu ja kaupunki kohtaavat toisensa. Torniolaisista noin 70 % asuu kaupunkialueella ja 30 % maaseudulla. Asuntojen määrä on noin 9 000 ja keskimääräinen pinta-ala on 91 neliometriä, mikä tekee asukasta kohden noin 35 neliometriä. Vapaa-ajan asumiseen on lisäksi monia mahdollisuuksia metsästysmaiseen ja vesistöineen.

Tornion kaupungin vuokra-asuntotoiminnasta vastaa Tornion vuokra-asunnot Oy, jonka asuntojakauma painottuu selkeästi Putaan ja Kivirannan kaupunginosiin, joissa on laajoja kerrostaloalueita. Vuokra-asuntojen määrä on noin 1300 ja asuntojen käyttöaste noin 95 %.

2. LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINNIN TILA

2.1 Hyvinvointia edistävät ja ongelmia ehkäisevät toimet ja palvelut

2.1.1 Terveystieteidenhuolto, neuvola ja kouluterveydenhuolto

Neurolatyön kohteena on alueen kaikenikäinen väestö. Neurolatyö on yksilön, perheen ja alueen terveyden edistämistä neuvomalla ja tukemalla, vaihtoehtoja ja voimavaroja lisäämällä. Terveystieteidenhuollon sektoreita ovat muun muassa äitiystieteidenhuolto, lastenneuvola, perhetyö, perhesuunnittelu, joukkotarkastusten tekeminen, mammo- grafiaseulontojen järjestäminen, influenssarokotukset, tartuntatautien ehkäisy, aikuisvastaanotto toiminta sekä työvoiman palvelukeskuksen asiakkaiden terveystarkastukset ja kutsunnan esitarkastukset. Koska neuvolat palvelevat kaikenikäistä väestöä, ikääntyvien kuntalaisten lisääntyminen on tuonut paineita myös neuvoloiden aikuisvastaanottoille.

Torniossa on kuusi neuvolaa: Arpelan, Hannulan, Kaakamon, Karungin, Kivirannan ja Suensaaren neuvolat. Työskentely tapahtuu väestövastuullisesti siten, että samalla terveydenhoitajalla on ainakin alueen äitiys- ja lastenneurolatyö, joissakin tapauksissa myös alakoulujen kouluterveydenhoito.

Neurolassa työskentelee avoterveydenhuollon osastonhoitaja, 12 terveydenhoitajaa, kaksi terveystieteidenhuollon avustajaa ja yksi perhetyöntekijä. Koulu- ja opiskelijaterveydenhuollossa työskentelee kuusi terveydenhoitajaa.

Torniossa kaikki terveydenhoitajat tekevät väestövastuu työtä joten äitejä ja lapsia on terveydenhoitajaa kohti noin 150 lasta ja noin 25 äitiä. "Etäneuvoloissa" maaseudulla lapsia ja äitejä vähemmän ja keskustan läheisyydessä puolestaan enemmän. Etäneuvoloiden terveydenhoitajat hoitavat myös alueen koulut. Torniossa lastenneuvoloissa on viisi lääkärintarkastusta alle kouluikäisellä lapsella, joka on asetuksen mukainen.

Tornion syntyvyys on pysynyt pitkään samansuuruisena (noin 255 - 265 lasta/vuosi), ja se on ollut jo vuosia korkein Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirin kunnista.

Kouluterveydenhoitaja on kouluyhteisössä terveyden edistämisen asiantuntija. Hän toteuttaa oppilaskohtaista terveydenhoitoa ja terveystieteidenhuollon sekä osallistuu koulun terveydellisten olojen valvontaan. Kouluterveydenhuoltotyö on osa oppilashuoltoa, ja se toimii kiinteässä yhteistyössä muun oppilashuollon kanssa. Kouluterveydenhuolto jatkaa neuvolassa alkanutta lapsen terveydentilan pitkäaikaisseurantaa. Se tähtää kokonaiskehityksen ja terveydentilan edistämiseen ja pyrkii vaikuttamaan siten, että oppilas pysyvästi omaksuu terveitä elämäntapoja.

Kouluterveydenhuollon henkilöstömitoitukseen vaikuttavat muun muassa koulun rakenne, koko ja muut voimavarat sekä haja-asutusalueella toimiminen. Lisäksi huomioidavaa on, että isoihin kouluihin kasautuu ongelmia tavanomaista enemmän. Jos oppilaat tulevat laajalta alueelta, on yhteistyöhön varattava lisää aikaa. Myös oppilashuollon henkilöstön riittävyys on mitoitukseen vaikuttava tekijä. Erityiskoulujen ja -luokkien kohdalla on muistettava, että niiden oppilaat tarvitsevat noin kolme kertaa keskimääräistä enemmän aikaa terveydenhoitajalta ja lääkäriltä. Jos kouluterveydenhoitaja toimii useammassa koulussa, oppilaita tulee olla vähemmän, koska matkoihin, yhteistyöhön, oppilashuoltotyöhön ja muihin järjestelyihin kuluu aikaa.

Torniossa koulu- ja opiskelijaterveydenhuollossa työskentelee määrällisesti 8 terveydenhoitajaa, joista toisella asteella 3 ja kolmannella asteella 1 terveydenhoitajaa. Kouluterveydenhuollon oppaan mukaan kouluterveydenhoitajalla saa olla 600 - 700 oppilasta. Torniossa käytetty luku on 700. Tornion kouluterveydenhoitajilla on peruskoulussa keskimäärin 723 lasta. Koululääkärin osalta suositus on vähintään yksi viikkotyöpäivä noin 500 oppilasta kohti. Torniossa lääkärin resurssia on n yhden lääkärin resurssi kouluterveydenhuoltoon. Torniossa tehdään asetuksen mukaiset kouluterveydenhuollon tarkastukset 1. luokalla, 5. luokalla ja 8. luokalla.

Opiskelijaterveydenhuollon piiriin kuuluvat toisen asteen ja korkea-asteen opiskelijat. Opiskelijaterveydenhuollon onnistumisen perusehtona on määrällisesti riittävä ja opiskelijaterveydenhuollon edellyttämän asiantuntemuksen omaava henkilöstö. Erietyisesti aikaa vievät yhteisöön uudella tavalla kohdistuva ehkäisevä terveydenhuolto ja muu moniammatillinen yhteistyö. Opiskelijaterveydenhuolto edellyttää niin toisella asteella kuin korkea-asteellakin yhden kokopäiväisen terveydenhoitajan 800 - 1000 opiskelijaa kohden. Torniossa toisella asteella on 747 ja korkea-asteella 886 opiskelijaa yhtä terveydenhoitajaa kohden. Lääkärimäärän mitoituksen lähtökohtana on 2500 - 3000 opiskelijaa/lääkäri. Opiskelijaterveydenhuollossa lääkäri tarkastaa kaikki toisen asteen opiskelijat asetuksen mukaisesti ja amk:n opiskelijat tarpeen mukaan.

Vuoden 2009 alussa äitiys- ja perheneuvoloihin saatiin perhetyöntekijän toimi. Perhetyöntekijän tehtävänä on tukea ja edistää perheiden elämänhallintaa eri tilanteissa. Perhetyöntekijän pääasiallinen työmuoto on kotikäynnit. Neuvolan perhetyö on Torniossa maksutonta.

Stakes on tuottanut kouluterveyskyselyitä Suomessa vuodesta 1995 alkaen. Niiden tavoitteena on saada tietoa 14 - 18-vuotiaiden koulukokemuksista, terveydestä ja terveystottumuksista. Kyselyt on toteutettu peruskoulujen 8. - 9.-luokkalaisille ja lukioiden 1. - 2.-luokkalaisille sekä v. 2008 ensimmäistä kertaa ammattioppilaitosten 1. - 2.-vuosikurssilaisille. Tornio on osallistunut kouluterveyskyselyyn vuodesta 2000 alkaen.

Uusi neuvolatoimintaa, koulu- ja opiskelijaterveydenhuoltoa sekä suun terveydenhuoltoa koskeva asetus tuli voimaan 1.7.2009. Asetuksen mukaan kunnan on tehtävä

toimintaohjelma äitiys- ja lastenneuvolatoiminnalle. Toimintaohjelma on laadittu ja se on hyväksytty.

Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan asetuksella halutaan torjua syrjäytymistä ja kaventaa terveyseroja. Neuvolat sekä koulu- ja opiskelijaterveydenhuolto ovat tässä avainasemassa. Ne tavoittavat kaikki lapset, nuoret ja heidän perheensä odotusajasta työelämän kynnykselle, ja niissä voidaan tarttua perheiden ja lasten vaikeuksiin mahdollisimman varhain.

2.1.2 Päivähoito

Päivähoidon tehtävänä on tukea koteja niiden kasvatustehtävässä ja yhdessä vanhempien kanssa edistää lapsen tasapainoista kehitystä kasvatuskumppanuuden hengessä. Suomalainen päivähoito toteutuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuutena, joka painottuu eri-ikäisillä eri tavoin. Päivähoitossa lapsi on mukana suunnitelmallisessa ja tavoitteellisessa varhaiskasvatuksessa, jonka avulla edistetään lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista hänen yksilöllisistä lähtökohdistaan.

Esiopetuksessa laaditaan oma lapsikohtainen suunnitelma, joka auttaa henkilökuntaa laatimaan ja toteuttamaan lapselle yksilölliset esiopetustavoitteet yhteistyössä vanhempien kanssa.

Päivähoidon tehtäväkenttä perustuu varhaiskasvatuksen kasvatuspäämääriin. Varhaiskasvatuksessa on tärkeää painottaa lapsuuden itsearvoista luonnetta, vaalia lapsuutta ja ohjata lasta ihmisenä kasvamisessa. Erityispäivähoidon tehtäviin voidaan lukea ennaltaehkäisy, havaitseminen, puuttuminen, tuen järjestäminen, palvelujen kehittäminen ja moniammatillinen yhteistyö.

Päivähoitoa järjestetään Torniossa päiväkodeissa, perhepäivähoitossa sekä päivähoidon avoimen varhaiskasvatuksen yksikössä (Perheiden taloa). Päivähoitopalveluja toteutetaan kunnan omana toimintana sekä yksityisen hoidon tuen kuntalisällä. Päiväkoteja Torniossa on 10, perhepäivähoitopaikkoja 25 ja lisäksi esiopetuspaikat sekä perhekeskus.

Perhepäivähoitopaikkoja oli Torniossa vuonna 2008 yhteensä 168 ja päiväkotipaikkoja 337. Ryhmäperhepäivähoitossa oli 40 lasta ja lasten kotona tapahtuvassa kolmi-perhepäivähoitossa 25 lasta. Erityispäivähoidon seurannassa oli viime vuonna 94 lasta, joista 24:llä oli diagnoosi. Vuonna 2014 tukea tarvitsevia lapsia oli 49, joista 21:llä oli diagnoosi. Esiopetuksessa oli viime vuonna yhteensä 263 lasta.

Perhepäivähoitopaikkoja vuonna 2014 on 100. Ryhmäperhepäivähoitokoteja ei ole enää Torniossa. Esiopetuksessa on lapsia toimikaudella 2013-2014 257. Erityispäivähoidon seurannassa tarkista eltoilta elokuussa???

Jokaiselle päivähoidossa olevalle lapselle laaditaan yhteistyössä vanhempien kanssa lapsen varhaiskasvatuksen suunnitelma, jonka toteutumista arvioidaan säännöllisesti. Varhaiskasvatuksen suunnitelman tavoitteena on lapsen yksilöllisyyden ja vanhempien näkemysten huomioon ottaminen toiminnan järjestämisessä.

Torniossa perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön on pyritty kiinnittämään erityistä huomiota. Päivähoitohenkilöstö keskustelee vanhempien kanssa henkilökohtaisesti ainakin kaksi kertaa vuodessa ja kokoaa lapsikohtaiset suunnitelmat. Myös nivelvaiheisiin (koti-päiväkoti, esiopetus-koulu) kiinnitetään erityistä huomiota, ja säännöllisessä yhteistyössä eri hallintokuntien välillä pyritään takaamaan lapsen kantalta helppo ja mielekäs siirtymä.

Torniossa toimii päivähoidon ohessa perhekeskus, joka järjestää kotona oleville lapsille ja heidän perheilleen tarkoitettua toimintaa. Perhekeskus tekee myös omalta osaltaan ennaltaehkäisevää työtä ja tukee avoimen toiminnan kautta perheiden kasvatustyötä.

Päivähoito on osa laajempaa perheiden palveluverkkoa. Perheiden palveluverkoston voivat kuulua mm. lastensuojelu, neuvola, erikoissairaanhoido, kuntoutus ja kehitysvammopalvelut. Lastensuojelua tarvitsevalle lapselle päivähoito voi toimia avohuollon tukitoimenpiteenä, jolloin se on kirjattu osaksi lastensuojelusuunnitelmaa, jota seurataan yhdessä lastensuojelun työntekijöiden kanssa.

Erityiskasvatuksessa on kyse lapsen yksilöllisen tuen tarpeeseen vastaamisesta. Se on toimintaa lapsinäkökulmasta, varhaislapsuuden ja sen kehitystehtävän tukemista, kodin ja päivähoidon sekä lapsen terapian tai kuntoutuksen yhteensovittamista. Vanhemmuuden tukeminen ja vahvistaminen korostuu. Mitä aiemmin lapsi saa tarvitsemaansa erityistä tukea tai kuntoutusta, sitä paremmin voidaan ennen kouluikää ehkäistä erilaisia kehityksen häiriöitä ja oppimisen vaikeuksia.

Tornion päivähoitohenkilöstöön, mukaan luettuna esiopetuksen henkilöstö, kuuluu yhteensä 202 lastentarhanopettajaa, hoitajaa ja perhepäivähoitajaa, kolme erityislastentarhanopettajaa, kiertävä erityislastentarhanopettaja sekä päivähoidon päällikkö. Lisäksi päivähoidossa työskentelee laitosapulaisia, toimisto-työntekijöitä, viisi aluejohtajaa sekä myös puheterapeutti.

Nykytilanne neljä erityislastentarhanopettajaa ja toimintaterapeutin toimi 1.8.2014 alkaen.

Suurin osa lapsista aloittaa koulunkäyntinsä yleisopetuksessa. Lapsen kehitystä tukevia ratkaisuja voivat olla esiopetusvuoden kertaus, koulun aloitus lähikoulun joustoluokassa, Tornionseudun koulussa tai Kivirannan koulun dysfasia-luokassa. Lapsen erityispolun toteuttaminen vaatii aina tiivistä yhteistyötä vanhempien, koulun ja tutkivien tahojen kanssa.

Syksystä 2009 lähtien Torniossa aloitetaan uutena kolmivuotiaiden neuvolatutkimukset yhdessä päivähoidon kanssa. Yhteistyötä on tehty jo aiemmin vastaavalla tavalla viisivuotiaiden kohdalla.

Varhaiskasvatuksen henkilöstö on tietoinen lastensuojelulain velvoitteista, ja varhaiskasvatus toimii hyvin osana lastensuojelun avohuoltoa.

2.1.3 Koulu

Torniossa on yksitoista alakoulua (1. - 6. lk.) ja kaksi yläkoulua (7. - 9. lk.). Alakouluja ovat Arpelan, Hannulan, Kaakamon, Karungin, Kivirannan, Kokkokankaan, Kyläjoen, Näätsaaren, Pirkkiön, Seminaarin ja Vojakkalan koulut. Yläkouluja ovat Raumon ja Putaan koulut. Tornionseudun koulu on yhtenäiskoulu, joka tarjoaa erityisopetuksen palveluja erityistä tukea tarvitseville oppilaille.

Tornion kouluverkko on toiminut nykyisellä mallilla 1.8.2006 alkaen. Viime vuoden oppilasmäärä (20.9.2008) oli alakouluissa 1528 ja yläkouluissa 881 oppilasta. Vuonna 2014 oppilasmäärässä ei ole tapahtunut olennaista muutosta. Kouluverkkoratkaisun myötä kuljetusoppilaat ovat lisääntyneet ja määräaikaisten opettajien vakinaistaminen on ollut mahdollista.

Tornion kaupungissa perusopetuksen toiminnan suunnittelun ja toteuttamisen keskeinen lähtökohta on hyvinvoinnista huolehtiminen. Koulujen toteuttaman kasvatuksen ja opetuksen päämääränä on turvata tasapuoliset mahdollisuudet toimia täysivaltaisesti ja aktiivisesti yhteiskunnan eri sektoreilla. Toiminnan lähtökohtana on oppilaskeskeisyys. Oppilaalla on mahdollisuus osallistua aktiivisesti kouluyhteisön toimintaan yhteisönsä täysivaltaisena jäsenenä ikäkautensa ja edellytystensä mukaisesti. Opetus- ja kasvatustoiminnassa korostuu poikkihallinnollinen, rajan ylittävä ja seutukunnallinen yhteistyö. Koulun tulee olla avoin yhteiskunnan tarpeille, ja on tärkeää, että koulussa opiskellaan sellaisia asioita, joita oppija tarvitsee koulun ulkopuolisessa ja jälkeisessä elämässä.

Huoltajilla on ensisijainen kasvatusvastuu lapsistaan. Koulu tukee perhettä oppilaan kasvatustyössä. Tarpeen vaatiessa oppilas/perhe ohjataan moniammatillisen tuen piiriin. Yhteistyötä kodin ja koulun välillä voidaan toteuttaa muun muassa vanhempainvarteilla ja luokan vanhempainilloilla, vanhempien verkostoitumisilla, koko koulun yhteisillä vanhempainilloilla sekä vanhempainyhdistysten ja musiikkiryhdistysten toiminnalla. Vanhempien osallistuminen koulun projekteihin, vierailut vanhempien työpaikoilla, vanhempien erityistaitojen hyödyntäminen opiskelussa ja koulun toiminnan arviointikyselyt koteihin ovat myös osa yhteistyötä. Kodin ja koulun välisen yhteistyön kehittäminen on tärkeä painopistealue.

Kuntakohtainen suositus on, että kukin koulu järjestää vähintään yhden vanhempainillan lukuvuodessa, yhden vanhempaintapaamisen/oppilas lukuvuodessa sekä huoltajien keskinäistä vuorovaikutusta edistäviä verkostovanhempainiltoja.

Koululla tulee olla valmius esiopetuksen kanssa eri tasoilla käytäviin yhteistyökoukuihin. Koulutuloille järjestetään esiopetuksen ja koulun yhteistyönä keväällä mm. vanhempainilta, jossa ovat mukana mahdollisesti tuleva luokanopettaja, erityisopettaja ja lastentarhanopettaja.

Myös alakoulusta yläkouluun siirryttäessä vanhemmille järjestetään vanhempainilta, jossa tiedotetaan yläkoulun toiminnasta ja oppilaiden ryhmittelystä koulussa. Peruskoulun päättövaiheessa koulu järjestää yhteistyössä toisen asteen oppilaitosten edustajien kanssa vanhempainillan, jossa vanhemmille annetaan tietoa yhteishausta ja jatkokoulutusvaihtoehdoista. Koulut tekevät monenlaista yhteistyötä nuorisotoimen kanssa alakoululaisten, yläkoululaisten ja lukiolaisten kouluarjessa aamu- ja ilta-päivätoiminnan, päihdevalistuksen, ryhmäytymisten, vanhempainiltojen sekä erilaisien projektien ja tapahtumien muodossa.

Koulupoliisi vierailee kouluissa ainakin 1. ja 3. luokalla. Koulupoliisin ja koulun välistä yhteistyösuunnitelmaa laaditaan. Kouluilla on käytössään erityisen tuen ja erityisopetuksen toimintaohje; koulun kriisi- ja turvallisuussuunnitelma ovat tulossa. Lisäksi erilaisilla valtakunnallisilla projekteilla koulut pyrkivät ennaltaehkäisemään lasten ja nuorten pahoinvointia ja syrjäytymistä.

Virtuaalinen tehostetun ja erityisen tuen tiedostuskeskus ETU-info tulee palvelemaan vanhempia, opettajia ja koulun henkilökuntaa oppilaan koulupolun suunnittelussa ja tukemisessa. Palvelu käynnistetään perusopetuslain muutoksen tultua voimaan.

Ryhmäkoot Tornion kouluissa vaihtelevat suuresti. Yläkoulujen ryhmäkoot suhteutettuna maan keskiarvoon ovat kohtuulliset, samoin alakoulujen keskimääräinen luokkakoko. Kuitenkin isoja 26 - 29 oppilaan ryhmiä on ainakin Hannulan, Kivirannan ja Kokkokankaan kouluissa. Torniossa koulujen ryhmäkoot lukuvuonna 2014-2015 alakouluilla keskimääräinen ryhmäkoko 18 oppilasta ja yläkouluilla 21.

Oppilasennusteiden mukaan Tornion koulujen oppilasmäärissä ei lähivuosina tule tapahtumaan radikaalia muutosta. Vuoteen 2015 saakka alakoulujen oppilasmäärän vaihtelu on 1500 - 1600 oppilasta. Yläkoulujen puolella oppilasennuste vuoteen 2020 saakka näyttää, että huippuvuodesta 2007 - 2008, jolloin oppilaita oli 930, tullaan hieman alaspäin ja oppilasmäärä vaihtelee 740:n ja 840:n välillä. Tornionseudun koulun oppilaat sisältyvät edellä mainittuihin lukuihin luokka-asteen mukaisesti.

Toisen asteen opintoja voi Torniossa suorittaa Tornion yhteislyseon lukiossa sekä Ammattiopisto Lappiassa, jossa voi opiskella palvelu-, kulttuuri-, tekniikka- ja hallin-

toaloilla. Toisen asteen ammatillisia opintoja tarjoaa myös Peräpohjolan opisto. Lisäksi on korkea-asteen koulutusta Humanistisessa ammattikorkeakoulussa (HUMAK) järjestö- ja nuorisotyön yksikössä sekä Kemi-Tornion ammattikorkeakoulussa (KTAMK) kaupan ja kulttuurin toimialoilla. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu on muuttunut Lapin korkeakouluksi. Humanistinen ammattikorkeakoulu on loppunut. Lapiassa ja Lapin Ammattikorkeakoulussa on ollut merkittävät resurssin leikkaukset.

2.1.4 Nuorisotyö

Nuorisotyön perustehtävä on lasten ja nuorten kasvun, selviytymisen ja osallisuuden tukeminen erilaisissa elämäntilanteissa. Nuorisotyön näkökulma lastensuojeluun on ennaltaehkäisevä. Ennaltaehkäisevä nuorisotyö on perusnuorisotyötä, jonka tarkoituksena on ennakoita, reagoida ja ohjata nuorta tasapainoisen kasvun tiellä. Nuorisotyö mahdollistaa nuorille toimintaa, tietoja ja taitoja, osallistumisen kanavia, ohjausta ja ongelmien ehkäisyä sekä aikuis- ja vertaistukea. Ehkäisevä päihdetyö on nuorisotyön arjessa tärkeä toimintamuoto, jonka avulla nuorille tarjotaan päihdeettömiä vaihtoehtoja ja erityistukea.

Tornion nuorisotoimessa työskentelee vakituisesti nuorisotyön päällikkö, kuusi nuorisohjaajaa ja kaksi etsivää nuorisotyöntekijää eli yhteensä yhdeksän työntekijää. Määräaikaisia, osa-aikaisia nuorisohjaajia sekä kerho-ohjaajia on vuosittain vaihteleva määrä. Nuorisotyön piiriin kuuluvat alle 29-vuotiaat lapset ja nuoret. Vuonna 2013 heitä oli Torniossa 7904. Nuoret, joiden kanssa nuorisotoimi suurimmaksi osaksi työskentelee, kuuluvat ikäryhmään 13 - 25 vuotiaat. Heitä on Torniossa 3712.

Varsinaisia nuorisotiloja Torniossa on kolme: Putaan nuorisotalo, Kivirannan nuorisotalo ja Kokkokankaan nuorisotalo. Lisäksi Suensaarella toimivat nuorisotiedotuspiste Aaltonen ja Tirlittan - talo tytöille. Nuorisotoimella on myös käytössään bänditalo keskustassa sekä Skeittihalli Putaalla.

Nuorisotilojen käyttäjät ovat 13 - 18-vuotiaita, ja esimerkiksi Putaan nuorisotalolla käy noin 90 nuorta illassa. Nuorisotiedotuspiste Aaltosen ja samassa tilassa toimivan Adapteri -projektin toiminnassa on viikoittain mukana noin 50 yli 13-vuotiasta nuorta. Kerhotoiminta tavoittaa noin 300 lasta ja nuorta viikoittain. Lisäksi erilaiset tapahtumat, retket, nuorisoneuvoston toiminta, kansainvälinen nuorisotyö ja etsivä nuorisotyö tavoittavat lukuisan joukon torniolaisia nuoria. Nuorisotoimen alaisuudessa toimivassa lasten liikennepuistossa käy kesäisin 7000 - 10 000 asiakasta.

Nuorisotoimi tekee koulujen kanssa tiivistä yhteistyötä ja mahdollistaa näin lasten ja nuorten nonformaalin oppimisen. Jatkuvasti kehittyvän, kouluissa tapahtuvan nuorisotyön avulla vahvistetaan nuorten osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja vuorovaikutustaitoja. Esimerkiksi kummiluokka- ja ryhmätyötoimintojen tavoitteena on luoda luokkaan turvallinen ilmapiiri, jossa jokainen voi olla oma itsensä. Sosiaalisten taito-

jen hiominen, erilaisten luokkakavereiden kohtaaminen ja yhteistyö, sekä aktiivinen ote elämässä ovat koulunuorisotyön pyrkimyksiä.

Nuorisotyön näkökulmasta koulu työympäristönä on perusteltu, sillä näin tavoitetaan koko nuorten ikäluokka, sekä voidaan toteuttaa ennaltaehkäisevän työn lisäksi varhaista puuttumista. Kaiken nuorille järjestettävän toiminnan lisäksi varhaista puuttumista voidaan edistää muun muassa hyvin toimivilla monialaisilla yhteistyöverkostoilla, kuten laajennetuilla oppilashuoltoryhmillä, joissa on kouluhenkilökunnan lisäksi nuorisotoimen, terveystoimen (nuorisopsykiatria, terveydenhoitaja, koululääkäri, koulupsykologi ym.) sekä sosiaalitoimen (lastensuojelu) edustajia.

Etsivä nuorisotyö

Etsivä nuorisotyö on erityisnuorisotyötä, jonka tavoitteena on olla läsnä nuorten keskuudessa ja tarjota mahdollisuus turvalliseen ja luottamukselliseen aikuiskontaktiin. Etsivä nuorisotyö etsii nuoren kanssa ratkaisuja nuoren pulmiin ja kysymyksiin ja auttaa nuorta saavuttamaan tarvitsemansa palvelut. Suuri osa etsivän nuorisotyön asiakkaista on syrjäytyneiksi luokiteltuja nuoria. Syrjäytyneiksi luokitellaan sellaiset työvoiman ja opiskelun ulkopuoliset nuoret, joilla ei ole peruskoulun lisäksi muuta koulutusta.

Uusi nuorisotyölaki (astui voimaan 1.1.2011) suosittelee, että kunnat järjestävät Etsivää nuorisotyötä sitä tarvittaessa. Tornion kaupungin nuorisotoimi haki hankerahaa Opetus- ja kulttuuriministeriöltä toiminnan käynnistämiseen. Etsivän nuorisotyön hanke aloitti toimintansa lokakuussa 2010 ja vakinaistettiin yhdeksi Tornion nuorisotoimen työmuodoksi heinäkuussa 2014. Torniossa etsivän työn kohderyhmänä ovat 15 - 28 vuotiaat nuoret ja nuoret aikuiset.

Etsivän nuorisotyön keskeisiä tehtäviä Torniossa on tukea ja ohjata nuorta/ nuorta aikuista esimerkiksi opiskeluasioissa (yhteishaku, koulusta eroaminen, opiskelupaikan vaihto, opiskeluihin kannustaminen), arjen- ja elämönhallinnassa (harrastukset, ystävät, perhe, asuntoasiat, raha-asiat) sekä asepalvelukseen liittyvissä asioissa (asepalvelukseen astuminen/-keskeyttäminen, siviilipalvelus). Nuoria ohjataan myös oikeiden palvelujen piiriin (TE-toimisto, KELA, Sosiaalitoimisto, mielenterveys- ja päihdeasiat), erityisnuorisotyön palveluihin (nuoren/nuoren aikuisen tukeminen elämän eri kiemuroissa), ennaltaehkäisevän nuorisotyön palveluihin (nopea reagointi nuorten muuttuviin elämäntilanteisiin, nuorisotilatyö, nuorisotapahtumat, Reppukatupäivystystoiminta) sekä yhteistyöhön ja -toimintaan eri yhteistyökumppaneiden kanssa.

Vuonna 2013 etsivät nuorisotyöntekijät tavoittivat ja olivat yhteydessä 166 nuoreen, joista tavoitettuja oli 142 nuorta, miehiä 77 ja naisia 65. Etsivät ohjasivat 131 tavoitettua nuorta yhteensä 371 toimenpiteeseen. Asiakasmäärä on kasvanut joka vuosi.

Nuorisolain uudistuksessa tuli voimaan myös muutos, jossa kuntia veloitetaan tekemään viranomaisyhteistyötä nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Paikallisten viranomaisten monialaisen yhteistyön yleistä suunnittelua ja toimeenpanon kehittämistä varten kunnassa on oltava nuorten ohjaus- ja palveluverkosto, johon kuuluvat opetus-, sosiaali- ja terveys- ja nuorisotoimen sekä työ- ja poliisihallinnon edustajat.

Tornion kaupungissa monialainen nuorten ohjaus- ja palveluverkosto on toiminut vuodesta 2011 alkaen laajalla kokoonpanolla, johon kuuluvat edustajat sosiaali-, koulu- (yläkoulut ja lukio) ja nuorisotoimista, A-klinikalta, nuorisopsykiatrialta, työvoimalasäätöistä, TE-toimistosta, poliisista, Ammattiopisto Lappiasta ja Tornion nuorisoneuvostosta. Lisäksi kokouksiin voivat osallistua Haaparannan poliisin ja nuorisotoimen edustajat.

Nuorille suunnattujen palvelujen keskinäisen toimivuuden ja vaikuttavuuden parantamiseksi nuorten ohjaus- ja palveluverkoston tehtävänä on:

- 1) koota tietoja nuorten kasvu- ja elinoloista sekä arvioida niiden pohjalta nuorten tilannetta paikallisen päätöksenteon ja suunnitelmien tueksi;
- 2) edistää nuorille suunnattujen palvelujen yhteensovittamista ja vaikuttavuutta tavoitteena palvelujen riittävyys, laadukkuus ja saavutettavuus;
- 3) suunnitella ja tehostaa yhteisiä menettelytapoja nuorten palveluihin ohjautumiseksi ja tarvittaessa palvelusta toiseen siirtymiseksi;
- 4) edistää nuorten palveluiden järjestämiseen liittyvän tietojen vaihdon sujuvuutta suunnittelemalla yhteisiä menettelytapoja viranomaisten kesken

Nuorisoneuvosto

Tornion nuorisoneuvosto on toiminut vuodesta 1999 lähtien ja se perustettiin parantamaan nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia. Nuorisoneuvosto tutustuttaa nuoret kunnalliseen päätöksentekoon ja estää nuorten passivoitumista. Tarkoituksena on saada nuorten ääni kuulumaan kaikissa nuoria koskevissa asioissa. Lautakuntapaikka kulttuuri- ja nuorisolautakuntaan saatiin vuonna 2005. Nuorisoneuvosto pyrkii toteuttamaan nuorten toiveita kotikaupungin viihtyvyyden parantamiseksi ja puuttumaan nuorisoa vaivaaviin ongelma-kohtiin Tornion alueella. Yhdessä muiden nuorisovaltuustojen kanssa Tornion Nune vaikuttaa koko Lapin alueella ja jopa valtakunnallisesti. Nuorisoneuvosto tekee tiivistä yhteistyötä esimerkiksi Haaparannan ja Inarin nuorisovaltuustojen kanssa. Tornion nuorisoneuvosto toimii aktiivisesti ja kokouksia pidetään vähintään kerran kuussa. Sen lisäksi neuvosto on mukana erilaisissa tapahtumissa ja foorumeissa. Nuorisoneuvoston vaalit järjestetään syksyisin kahden vuoden välein.

Nuorisoneuvosto on säännöllisin väliajoin päivittänyt paikallisen nuorisopoliittisen ohjelman. Keväällä 2012 nuorisopoliittisen ohjelman päivitys toteutettiin tekemällä videohaastatteluja torniolaisilta nuorilta. Haastattelut koottiin yhteen "dokumentiksi", joka vietiin syksyllä 2012 Tornion kaupunginvaltuustolle asioiden eteenpäin viemiseksi. Nuorisoneuvoston jäsenet kyselivät nuorilta ajankohtaisia asioita ja mielipiteitä Tornion tilanteesta. Videokooste keskittyy pääasiallisesti siihen, millaista on olla torniolainen nuori. Ovatko asumistilanne, opiskelupaikkojen määrä, vapaa-ajanviettomahdollisuudet ja nuorten kuuleminen kohdallaan.

Tornion nuorisoneuvosto näkee Tornion turvallisen paikkana asua ja neuvoston mielestä Torniossa on hyvät ja monipuoliset harrastusmahdollisuudet. Nuorisotilat ovat neuvoston mielestä tärkeitä paikkoja nuorille. Nuorille suunnattuja tapahtumia tulisi neuvoston mielestä olla enemmän, ja myös haja-asutusalueiden nuorten vapaa-ajanviettomahdollisuuksista tulisi huolehtia.

Nuorisoneuvoston huolenaiheita ovat päihteidenkäytön ja tupakoinnin aloittaminen entistä nuorempana, nuorten humalahakuinen juominen sekä päihteiden helppo saatavuus. Viranomaisten tehtävä on antaa päihdevalistusta ja myös valvoa päihteiden käyttöä, tosin nuorten mielestä monet vanhemmat sysäävät kasvatus-vastuun liian helposti opettajille tai nuorisotyöntekijöille. Suuret ryhmäkoot ja koulukiusaaminen huolestuttavat ja kouluammuskelut pelottavat nuoria. Nuorisoneuvoston mielestä nuorten kesätyöpaikoista tulisi olla enemmän tietoa esillä, esim. mistä ja miten työpaikkoja voi hakea.

Nuorisoneuvosto näkee ennaltaehkäisevän työn erittäin tärkeänä. Sen mielestä lasten ja nuorten lastensuojelutarpeen syntyä voidaan ehkäistä huolehtimalla, ettei nuori jää yksin. asioista puhuminen on tärkeää, ja kouluilla voisi olla muitakin aikuisia kuin opettajia, esimerkiksi nuorisotyöntekijöitä. Nuorille tulee järjestää sosiaalisen kanssakäymisen mahdollisuuksia muiden nuorten kanssa, sillä ystävien merkitys "huolinuorten" tunnistamisessa on tärkeä.

2.1.5 Järjestöt

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Tornion yhdistys järjestää toimintaa lähinnä pikkulapsille ja lapsiperheille. Perhekahvila on auki kolmena päivänä viikossa, ja tällöin toimii myös lapsiparkki, jonne voi tuoda yli 1,5-vuotiaan lapsen hoitoon. 2 - 5-vuotiaille järjestetään kerran viikossa puuhakerho. Lisäksi lapsiperheille järjestetään juhlia, retkiä ja tapahtumia pitkin vuotta vapaaehtoisten ja kohde-ryhmien ideoiden ja tilausten mukaan. Yhdistyksellä on yksi tukityöllistetty työntekijä sekä vapaaehtoistoimijoita ja aktiivisesti vapaaehtoistyötä tekevä hallitus. Toimintaan käytettäviä varoja on hyvin vähän, ja yhdistys periikin siksi pieniä maksuja tapahtumistaan. Sillä on myös muita varainkeruumenetelmiä, jotta toiminta saadaan järjestettyä. Yhdistyksen hallitus on osallistunut työryhmään, jossa mietitään Kivirannan

nuorille järkevää toimintaa. Yhdistys selvittää parhaillaan mahdollisuuksiaan järjestää nuoris- ja/tai perhekahvilatoimintaa Kivirannalle vapaaehtoisvoimin.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton perhekahvilatoiminta tavoitti vuonna 2008 Torniossa 1040 lasta ja 738 aikuista, kun toimintakertoja oli 114. Kerhokävijöitä oli yhteensä 170 ja iltapäiväkerholaisia noin 80. Joulun aikana yhdistys jakaa 70 euron arvoisia lahjakortteja torniolaisille lapsiperheille, jotka ohjautuvat lahjakortin saajiksi pitkälti sosiaalitoimen kautta. Vuonna 2008 lahjakortin sai 200 lapsiperhettä. Tornion paikallisyhdistys on yksi MLL:n Lapin piirin aktiivisimpia yhdistyksiä.

Myös Suomen Punaisen Ristin Tornion osasto järjestää Torniossa toimintaa lapsille ja nuorille. Punaisen Ristin talous on pääosin avustusten varassa. Osastolla on viikoittain toimiva Reddie Kids -kerho 6 - 9-vuotiaille sekä erilaisia kertaluonteisia tapahtumia Punaisen Ristin suositusten mukaisesti. Lasten kerhoilla on yksi vetäjä, ja tempauksia ja tapahtumia ohjaamassa on aikuinen tukihenkilö. Punaisella Ristillä on Torniossa oma kerhotila. Järjestön katastrofivalmiudesta johtuva rooli velvoittaa osastoa pitämään aktiivisesti yhteyttä kunnan eri viranomaisiin ja valmiuspuolen osalta poliisiin ja pelastustoimeen sekä merivartiostoon. Samoin vuosittain tarkistetaan yhteydet eri sosiaalityötä tekeviin järjestöihin ja yhdistyksiin. Punaisella Ristillä on Torniossa hyvä yhteistyö kaupungin nuorisotoimen kanssa.

Uusi Askel ry. ryhtyy järjestämään nuorisotoimintaa läänirahoitteen projektinsa kautta Kokkokankaan koululla, Kaakamon kylätalolla ja Kivirannan nuorisotilalla. Tarkoituksena on aktivoita nuoria omaehtoiseen toimintaan alueellaan ja luoda siten edellytyksiä tulevaisuudessa laajemmalle nuorisotoiminnalle. Toimintaa on edellä mainituissa kolmessa paikassa kerran viikossa. Nuorisotoimintaan ja kansalaisvaikuttamiseen pohjautuvia iltoja järjestetään yhteistyössä Tornion kaupungin nuorisotoimen, Kokkokankaan koulun ja Kaakamon kylätoimintayhdistyksen kanssa. Toimintaa hallinnoi Uusi Askel ry.

Perheiden talo on perustettu sekä kaupungin että järjestöjen yhteiseksi kohtaamispaikaksi.

2.1.6 Seurakunta

Tornion seurakunta järjestää päivä- ja perhekerhoja, jotka toimivat Raumolla, Arpelassa, Kaakamossa, Karungissa, Putaalla, Kivirannalla, Kokkokankaalla, Suensaaressa ja Vojakkalassa. Päiväkerhotoiminta on tarkoitettu 3 - 5-vuotiaille, ja vuonna 2008 ryhmiä oli 28 ja niihin osallistui 478 lasta. Perhekerhoilla oli vuonna 2008 koontumiskertoja 186, joihin osallistui 1617 lasta. Pyhäkouluryhmiä oli kolme ja niihin osallistui 41 lasta. Seurakunnan iltapäiväkerhot toimivat Karungissa ja Suensaaressa. Niissä kävi vuonna 2008 yhteensä 41 lasta. Iltapäiväkerhotoiminta on kaupungin organisoimaa ja valtionavulla toimivaa. Varhaisnuorten kerhoja puolestaan pidetään Karungissa, Vojakkalassa, Raumolla, Kyläjoella, Kivirannalla, Suensaaressa, Pu-

taalla, Kokkokankaalla ja Pirkkiössä. Ryhmiä oli vuonna 2008 yhteensä 49 ja niissä kävi 729 lasta. Kaupungin koulut ovat varhaisnuorten kerhojen pitopaikkoja. Lisäksi seurakunnan työntekijät vierailevat päiväkodeissa ja kouluilla.

Nuorten iltoja seurakunta järjestää Kivirannalla, Putaalla, Karungissa, Arpelassa ja Kaakamossa. Vuonna 2008 tilaisuuksia oli 89 ja nuoria niissä kävi yhteensä 632. Lisäksi Suensaarella toimii nuorten raamattupiiri. Kivirannalla ja Putaalla on alkamassa yhteistyö nuorisotoimen kanssa nuorisotilojen toiminnan puitteissa. Tornion seurakunnalla on lasten ohjaajia 14 ja nuorisotyön virkoja 6, joista 5 on täytetty. Torniossa toimi vuoteen 2007 saakka seurakunnan ylläpitämä perheasiain neuvottelukeskus.

2.1.7 Kotipalvelu ja perhetyö Leena päivitys

Kunnallinen kotipalvelu toimii parhaimmillaan tehokkaana ennaltaehkäisevän työn muotona. Lapsiperheiden kotipalvelu on sosiaalihuoltolain mukaista sosiaalipalvelua. Se on tavoitteellista, suunnitelmallista ja määräaikaista yhdessä perheen ja yhteistyötahojen kanssa tehtävää vanhemmuuden sekä arjessa selviytymisen tukemista.

Kunnan tulee huolehtia sosiaalipalvelujen järjestämisestä sen sisältöisenä ja siinä laajuudessa, kuin kulloinkin säädetään, ja toimia muutoinkin sosiaalisten olojen kehittämiseksi sekä sosiaalisten epäkohtien poistamiseksi.

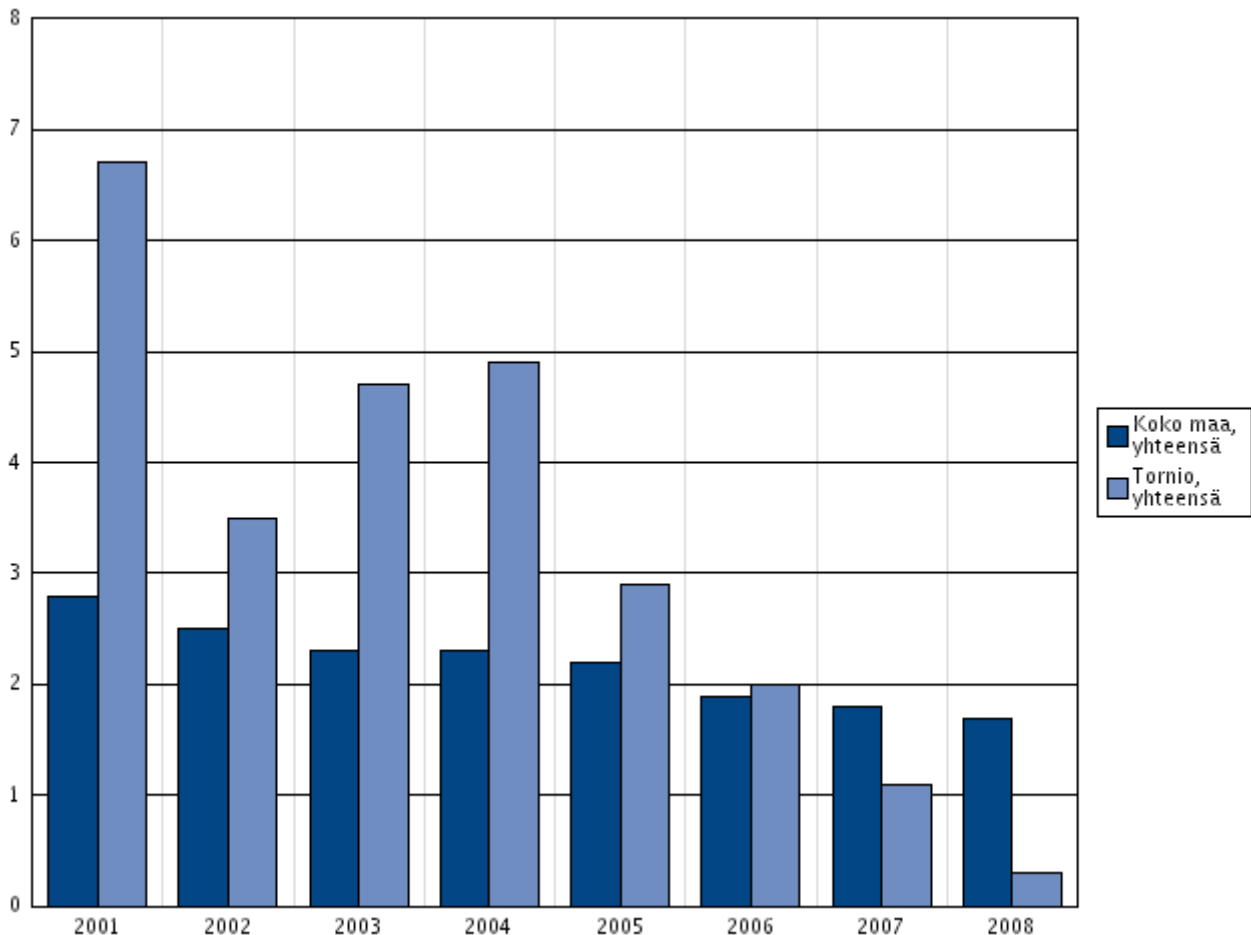
Sosiaalihuoltolain mukaan kunnan on huolehdittava kotipalvelun järjestämisestä. Kotipalvelulla tarkoitetaan asumiseen, henkilökohtaiseen hoivaan ja huolenpitoon, lasten hoitoon ja kasvatukseen sekä muuhun tavanomaiseen ja totunnaiseen elämään kuuluvien tehtävien ja toimintojen suorittamista ja niissä avustamista. Sosiaalihuoltolain mukaan kotipalveluja annetaan alentuneen toimintakyvyn, perhetilanteen, rasittuneisuuden, sairauden, synnytyksen, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn perusteella niille, jotka tarvitsevat apua suoriutuakseen lain 20. §:ssä tarkoitetuista tehtävistä ja toimista.

Laki kunnallisesta kodinhoitoavusta kumottiin, kun sosiaalihuoltolaki tuli voimaan. Sosiaalihuoltolailla oli tarkoitus muun ohella monipuolistaa kotipalvelun toimintamuotoja suhteessa aiempaan säännöksen tarkoittamaan kodinhoitoavun sisältöön ja laajuuteen. Perusoikeusuudistuksen myötä sosiaaliset perusoikeudet sisällytettiin perustuslakiin. Sosiaaliset perusoikeudet sisältävät oikeuden riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin. Uudistuksen keskeisenä sisältönä on ollut, että myös sosiaaliset perusoikeudet ovat oikeudellisesti sitovia. Perusoikeusuudistuksen yhtenä peruslähtökohtana on ollut se, ettei heikennetä oikeuden toteuttamisessa jo saavutettua tasoa. Esimerkiksi kuntien päätöksillä ei saa laskea palvelutasoa alle laissa tarkoitetun riittävyysminimin.

Lastensuojelulain mukaan lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten pitää tukea vanhempia ja huoltajia näiden kasvatustehtävässä ja pyrkiä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhain. Laissa todetaan, että ehkäisevällä lastensuojelulla edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua on lainkohdan mukaan myös kunnan muissa palveluissa perheelle antama tuki silloin, kun perhe tai lapsi ei ole lastensuojelun asiakas. Kotipalvelu on tulkittavissa kyseisen lain tarkoittamaksi kunnan muissa palveluissa antamaksi tukimuodoksi.

Tornion kotipalvelussa on 50 %:n hoitajaresurssi, joka on tarkoitettu avustamaan lapsiperheitä lastenhoidossa. Perheen tilanne kartoitetaan ja sen pohjalta tehdään läheistä yhteistyötä eri tahojen, kuten neuvolan perhetyöntekijän, päivähoidon ja sosiaalityöntekijöiden kanssa. Vuonna 2008 palvelun tarpeeseen pystyttiin kotipalveluun tulleiden kyselyjen pohjalta vastaamaan. Sen sijaan yhteistyökumppaneiden eri toimipisteiden (esim. perheneuvolan ja sosiaalitoimen) näkökulmasta resurssi on täysin riittämätön eikä palvelun tarpeeseen voida lähestulkoonkaan vastata. Vuonna 2008 Torniossa kotipalvelua sai yhdeksän lapsiperhettä.

Kodinhoitoapua vuoden aikana saaneita lapsiperheitä, % lapsiperheistä

Torniossa ei ole omaa lastensuojelun perhetyötä vaan palvelu ostetaan Lapin Ensi- ja turvakotiliitolta Alvari-perhetyönä, jonka piirissä oli v. 2008 yhteensä 13 perhettä. Perhetyö on lastensuojelun avohuollon tukitoimenpide.

2.1.8 Päihdehuolto

Päihteiden käyttö on viime vuosina lisääntynyt Suomessa ja kasvu näyttää jatkuvan ennusteiden mukaan myös tulevina vuosina. Vuonna 2005 alkoholijuomien myynti oli Torniossa 11,5 litraa/asukas, seuraavana vuonna 12,0 litraa/asukas ja vuonna 2007 jo 14,1 litraa/asukas. Osittain lukuihin vaikuttaa rajan läheisyys. A-klinikan asiakkuudet Torniossa ovat lisääntyneet 30 % vuodesta 2005.

Alkoholin käyttö ja huumekeailut ovat viime vuosina vähentyneet Suomessa. Vuonna 2011 alkoholijuomien myynti oli Torniossa 8,8 litraa/asukas, seuraavana vuonna 8,3 litraa/asukas ja vuonna 2013 8,1 litraa/asukas.

Päihteiden käytön takia A-klinikalle hoitoon hakeutuneita alle 20-vuotiaita nuoria oli vuonna 2008 yhteensä 20; heistä 12 oli alle 18-vuotiaita ja kaksi alle 16-vuotiaita. Kouluterveyskyselyn mukaan tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa 8. - 9.-luokkalaisista oli 19 % vastaajista. Lukion 1. ja 2. vuosikurssin opiskelijoilla vastaava luku oli 23 % ja ammattioppilaitoksen 1. ja 2. vuosikurssin opiskelijoilla jopa 40 %. Laittomia huumausaineita oli 8. - 9.-luokkalaisista kokeillut 5 % vastaajista, lukioikäisistä 8 % vastaajista ja ammattioppilaitoksen 1. ja 2. vuosikurssin oppilaista 17 % vastaajista.

Päihteiden käytön takia A-klinikalle hoitoon hakeutuneita alle 18-vuotiaita nuoria oli vuonna 2011 12. Kouluterveyskyselyn 2013 mukaan tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa 8. - 9.-luokkalaisista oli 13 % vastaajista. Lukion 1. ja 2. vuosikurssin opiskelijoilla vastaava luku oli 15 % ja ammattioppilaitoksen 1. ja 2. vuosikurssin opiskelijoilla 32 %. Laittomia huumausaineita oli 8. - 9.-luokkalaisista kokeillut 4 % vastaajista, lukioikäisistä 3,3 % vastaajista ja ammattioppilaitoksen 1. ja 2. vuosikurssin oppilaista 18 % vastaajista.

Tornion kaupungissa on valmisteilla päihdestrategia, jonka tavoitteena on ehkäistä päihdehaittojen syntymistä, parantaa päihdepalveluja kunnassa, luoda selkeät toi-

mintamallit sosiaali- ja terveydenhuoltoon päihdeasioissa sekä kehittää ehkäisevää päihdetyötä ja päihdepalveluja. Päihdehuoltolaki velvoittaa kunnat järjestämään päihdehuollon palvelut sisällöltään ja laajuudeltaan sellaiseksi kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Palvelut tulee järjestää ensisijaisesti avohuollon toimenpitein.

Päihdetyö jaetaan ehkäisevään ja korjaavaan päihdetyöhön. Ehkäisevän päihdetyön tavoitteena on edistää terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia. Ehkäisevä päihdetyö tarkoittaa

- päihteettömien elämäntapojen edistämistä
- päihdehaittojen ehkäisemistä ja vähentämistä
- päihdeilmion ymmärryksen ja hallinnan lisäämistä.

Ehkäisevässä päihdetyössä ja terveyden edistämisessä tulee painottaa persoonaan ja ympäristöön liittyviä tekijöitä. Varsinainen ongelma ei ole päihde vaan psyykinen ja sosiaalinen valmius käyttää päihteitä. Ehkäisevä päihdetyö ei ole ainoastaan asiantuntijoiden tekemää ja heidän vastuullaan olevaa, vaan se kuuluu jokaiselle kuntalaiselle. Jokainen kuntalainen voi tehdä ennaltaehkäisevää työtä oman elämänsä arjessa joka päivä.

Päihteiden käytön ennaltaehkäisy ja riskitekijöihin vaikuttaminen ovat pitkäjännitteistä toimintaa, mikä edellyttää varhain alkanutta ja laaja-alaista lapsen ja perheen kehityksen seurantaa. Ennaltaehkäisevä työ toteutuu lapsen ja perheen vahvuuksia eli suojaavia tekijöitä tukemalla ja korostamalla. Perheet tarvitsevat tukea selvitäkseen arjen paineessa ja erilaisissa kriisitilanteissa, esimerkiksi avioeron yhteydessä. Päivähoidon, äitiys- ja lastenneuvolan, sosiaalitoimen, perheneuvolan, seurakunnan sekä muiden lasten ja lapsiperheiden kanssa työskentelevien on huomioitava perheen päihteiden käytön mahdollisuus. Ehkäisevässä ja korjaavassa päihdetyössä tehdään moniammatillista yhteistyötä päivähoidon, äitiys- ja lastenneuvolan, sosiaalitoimen, perheneuvolan, seurakunnan ja eri järjestöjen kanssa.

Nuorten kohdalla ehkäisevä ja korjaava päihdetyö painottaa tupakoinnin, alkoholin ja huumeiden käytön ennaltaehkäisyä ja varhaisen puuttumisen mallia. Päihteet eivät ole enää vain suurten kaupunkien ongelma. Nuorten asenne päihteisiin on myönteisempi kuin aiemmin, ja kokeilu aloitetaan yhä nuorempana. Torniossa nuorten päihteidenkäyttö on huolestuttavaa.

Nuorten ehkäisevä ja korjaava päihdetyö pohjautuu kodin, koulun, nuorisotoimen, seurakunnan, poliisin, tullin, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä kolmannen sektorin väliseen yhteistyöhön ja päihdetyön kehittämiseen.

Ehkäisevää päihdetyötä koordinoi ja toteuttaa pääosin A-klinikan nuorten päihdetyöntekijä yhdessä nuorisotoimen, Info-ryhmän ja Reppu-katupäivystyksen kanssa.

Info-ryhmä järjestää päihdevalistusta, tapahtumia ja kampanjoita eri-ikäisille nuorille. Torniossa tehtiin ensimmäinen lasten ja nuorten päihdestrategia moniammatillisena yhteistyönä vuosille 2001 - 2004.

Työn tehostumisen ja moniammatillisen verkostoitumisen myötä tulee päihdetyössä jatkuvasti esille uusia ongelmakohtia ja tuen tarpeessa olevia nuoria. Yhtenä tärkeimpänä asiana on esille noussut ennaltaehkäisevän työn merkitys. Sillä voidaan ehkäistä ongelmien syntymistä varhaisessa vaiheessa, eikä esimerkiksi sosiaalityön korjaavia toimenpiteitä silloin tarvita.

Nuorten päihdehoidossa ensisijaista ovat avohoidon palvelut. Niin sanotulla nopean puuttumisen periaatteella nuorille tarjotaan katkaisu-, vieroitus- ja kuntouttavaa hoitoa. Perhe- ja verkostokeskeisen hoitotyön periaatteet ovat avainasemassa nuorten päihdeongelmien hoidossa. Tämän kaiken onnistuminen vaatii panostamista työntekijäresursseihin kunnallisella tasolla. Viime vuonna määrääkainen nuorten päihdetyöntekijän virka vihdoon vakinaistettiin.

Tornion A-klinikan henkilökuntaan kuuluvat vastaava sairaanhoitaja, sairaanhoitaja, sosiaaliterapeutti, nuorten päihdetyöntekijä sekä toimistos sihteeri.

2.1.9 Erityispalvelut

Länsi-Pohjan keskussairaalan lastenpsykiatrian poliklinikalla oli vuonna 2008 torniolaisia 0 - 23-vuotiaita asiakkaita yhteensä 84 ja käyntikertoja yhteensä 185. Nuorisopsykiatrian poliklinikalla oli vuonna 2008 yhteensä 125 asiakasta ja kaikkiaan 751 käyntikertaa.

Vuoden 2009 ensimmäisellä puoliskolla on tapahtunut hämmästyttävän iso torniolaisien lapsi- ja nuorisiasiakkaiden käyntikertojen määrän lisääntyminen lasten ja nuorten psykiatrian poliklinikoilla. Viiden kuukauden aikana asiakkaita on ollut lastenpsykiatrialla jo 63 ja käyntikertoja 348 ja nuorisopsykiatrialla asiakkaita 106 ja käyntikertoja 427. Lisäksi aikuispsykiatrian poliklinikoilla on ollut hoidossa 44 yksittäistä alle 23-vuotiasta torniolaista nuorta kevään 2009 aikana.

Lastenpsykiatrian poliklinikan henkilökunta koostuu yhdestä osa-aikaisesta ylilääkäristä, kahdesta psykologista, kahdesta vakituisesta sairaanhoitajasta ja yhdestä osa-aikaisesta sosiaalityöntekijästä. Nuorisopsykiatrian henkilökuntaan kuuluvat osa-aikainen ylilääkäri, psykologi sekä viisi vakituista ja kaksi määrääkaista sairaanhoitajaa. Henkilökunta on koulutautunutta ja kokenutta. Poliklinikat pystyvät tällä hetkellä vastaamaan palveluntarpeeseen, mutta tarve on koko ajan suuri ja aiheuttaa lisäpaineita. Erikoissairaanhoidon, lasten ja nuorten psykiatrian työntekijöiden yhteistyökumppaneita ovat perheneuvola, terveydenhoitajat ja sosiaalitoimi.

Vammaispalveluissa Torniossa työskentelee yksi sosiaalityöntekijä ja yksi sosiaaliohjaaja. Palveluntarpeeseen voidaan vastata lain antamissa puitteissa; ongelmia on ollut lähinnä avustajien saannissa. Lapsia ja nuoria vammaispalvelun asiakkaina oli vuonna 2008 yhteensä 20, joista yhdeksällä on palvelusuunnitelma. Vuonna 2014 asiakkaita oli yhteensä 43, joista kaikille on pyritty tekemään palvelusuunnitelma. Vammaispalvelujen osalta yhteistyö muiden Tornion kaupungin toimijoiden kanssa on tärkeää. Yhteistyöpalavereissa mukana oleminen on asiakkaan etu tälläkin sektorilla.

Tornion perheneuvolassa työskentelee kaksi psykologia, sosiaalityöntekijä ja osa-aikainen toimistotyöntekijä. Vuonna 2008 perheneuvolasta puuttui sosiaalityöntekijä suurimman osan vuotta. Vuonna 2014 perheneuvolan virat on saatu täytetyiksi. Vuonna 2008 Tornion perheneuvolassa kävi 162 perhettä, 357 asiakasta, ja käyntejä oli 1435. Vuonna 2013 kävijöitä oli 163 perhettä, 302 asiakasta, ja käyntejä oli 1836. Vuonna 2008 perheneuvolatyö koostui lapsen/nuoren ja hänen perheensä tilanteen arvioinneista ja hoidoista. Vuonna 2013 käytäntö on pysynyt samana. Hoidoissa työmuotoina käytetään perhe-, yksilö-, pari- ja traumaterapiaa. Yhteistyö eri tahojen kanssa on olennainen osa työskentelyä. Lasten tunnepuolen vaikeuksien arvioinnit ja hoidot vaikeasti oireilevien lasten kanssa ovat lisääntyneet. Myös sijoitettujen lasten vaikeita hoitoja on. Kriisiajan perheneuvolaan voi tällä hetkellä saada viikossa, tyypillisimmin asiakas saa ajan 3 - 4 viikon sisällä. Ajoittain on jonoa, pisimmillään yli kaksi kuukautta vuonna 2008.

2.1.10 Sosiaalityö

Torniossa on toimeentuloturvan asiakkaana noin 1300 perhettä/henkilöä. Aikuissosiaalityöstä vastaa tiimi, joka toimii yhteistyössä lapsi- ja perhetyön sekä yhteispalvelutiimin kanssa. Aikuissosiaalityön tiimin toimialueeseen kuuluvat toimeentulotukipalvelut, maahanmuuttajien sosiaalityö, tukiasuntotoiminta, aktivointisuunnitelmat yhteistyössä työvoimatoimiston kanssa, kuntouttava työtoiminta, välitystilipalvelut sekä muu nuorten ja aikuisten kanssa tehtävä sosiaalityö.

Aikuissosiaalityön tiimiin kuuluu kaksi sosiaalityöntekijää, asuntosihteeri, pakolaisyöntekijä, 2,5 sosiaaliohjaajaa, joista kaksi on työvoiman palvelupisteessä, ja kaksi etuuskäsittelijää. Lisäksi toukokuun 2009 alusta lokakuun loppuun asti tiimissä työskentelee kehittäjä-sosiaalityöntekijä Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen Kaste-hankerahoituksella (50 %).

Aikuissosiaalityössä sosiaalityöntekijällä/ohjaajalla saisi suositusten mukaan olla korkeintaan 50 asiakasta.

Toimeentulotuki on viimesijainen toimeentuloturvan muoto, ja sitä myönnetään tilanteissa, joissa henkilön tai perheen tulot ja varat eivät riitä jokapäiväisiin välttämättömiin menoihin. Tilastotietojen mukaan Torniossa myönnettiin vuonna 2008 perus-

toimeentulotukea 1272 kotitaloudelle, joista noin 20 % oli lapsiperheitä. Keskimääräinen tuki per talous oli 2083 euroa vuodessa. Perustoimeentulotukea sai vuonna 2014 1126 taloutta. 18-15 -vuotiaita asiakkaita oli 602. Nuoret ovat edelleen työkentelyn painopisteenä. Tuki per asiakasperhe oli 2153e.

Kunnat myöntävät varsinaisen toimeentulotuen lisäksi täydentävää toimeentulotukea, jota varten kuntien tulee varata riittävät määrärahat. Täydentävä toimeentulotuki samoin kuin ehkäisevä toimeentulotuki toimivat myös lastensuojelun ehkäisevänä palveluna. Niiden tarkoitus on edistää perheen sosiaalista turvallisuutta ja tukea henkilön ja perheen omatoimista suoriutumista sekä ehkäistä syrjäytymistä. Ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen keinoin lasta ja hänen perhettään voidaan tukea taloudellisesti esimerkiksi opiskelussa tai harrastuksissa.

Täydentävää toimeentulotukea myönnettiin Torniossa vuonna 2008 yhteensä 534 taloudelle, ja keskimääräinen tuki oli 400 euroa/talous vuodessa. Ehkäisevää toimeentulotukea myönnettiin 76 kotitaloudelle. Keskimääräinen tuki oli 628 euroa vuodessa. Vuonna 2013 täydentävää toimeentulotukea myönnettiin 580 taloudelle, ja keskimääräinen tuki oli 462 euroa/talous vuodessa. Ehkäisevää toimeentulotukea myönnettiin 73 kotitaloudelle ja keskimääräinen tuki oli 410 euroa vuodessa.

Ehkäisevää ja täydentävää toimeentulotukea myönnetään tapauskohtaisen harkinnan perusteella. Riittävän varhaisella ja suunnitelmallisella käytöllä voidaan puuttua henkilöä ja perhettä uhkaaviin riskeihin ja toimeentulo-ongelmiin ja auttaa akuuteissa kriiseissä, esim. perheenjäsenen sairastumisen yhteydessä.

Viime vuosina toimeentulotuen menot ovat tasaantuneet ja tukea saavien kotitalouksien määrä on hiljalleen vähentynyt. Tähän on todennäköisesti vaikuttanut Tornion kohtalaisen hyvä työllisyystilanne. Taantuma muuttanee suotuisaa kehitystä ja aiheuttanee epävarmuutta perheiden talouteen ja hyvinvointiin. Vanhempien pitkittynyt työttömyys vaikuttaa vääjäämättä myös lasten jokapäiväiseen elämään. Perheen taloudellisen tilanteen ollessa tiukka osallistumismahdollisuudet vähenevät ja jo välttämättömistä menoista selviytyminen vaatii kurinalaista taloutta, johon ei mahdu yllättäviä menoja. Pitkittynyt työttömyys vaikuttaa myös vanhempiin yksilötasolla ja parisuhteessa, mikä voi ilmetä lisääntyneinä mielenterveys- ja päihdeongelmina. Työmarkkinatukea koskevat muutokset tulevat kasvattamaan toimeentulotukimenoja ja Kelalle maksettavaa työmarkkinatuen kuntaosuutta.

Pitkään työttömänä olleelle tehdään yhteistyössä työvoimatoimiston kanssa aktiivisuunnitelma, jossa pyritään löytämään keinoja työllistymisen esteiden poistamiseksi. Sosiaalitoimen edustajan tehtävänä on ottaa esille kokonaisvaltaisesti asiakkaan tilanteeseen vaikuttavia tekijöitä ja järjestää tarvittaessa kuntouttavaa työtoimintaa. Myös lasten aseman huomioon ottaminen on erityisen tärkeää tässä tilanteessa, ja puheeksi ottaminen vaatii lapsen aseman tiedostamista. Sosiaalitoimi

on mukana Lasten Kaste-hankkeessa, josta toivotaan erityisesti työväliteitä perhesosiaalityöhön.

Keskeistä aikuissosiaalityössä lasten kannalta on se, miten lasten asema tulee otetuksi huomioon eri asiakastilanteissa, tapaamisissa, kotikäynneillä ja verkostokouksissa. Tämä vaatii riittäviä henkilöstöresursseja ja ammattitaitoisia työntekijöitä sosiaalitoimeen. Lasten näkökulman huomioiminen jokapäiväisessä työssä aikuisten parissa vaatii myös työntekijöiden koulutusta.

Torniossa oli kesäkuussa 2009 yhteensä 64 iranilaista kiintiöpakolaista, joista 21 lasta. Vuonna 2014 kiintiöpakolaisia oli yhteensä 65, joista suurin osa oli afgaaneja. Muita kansallisuuksia olivat irakilaiset, kurdit, somalit, iranilaiset ja libyalaiset. Pakolaisista lapsia oli 20. Kolmivuotisessa kotoutumisvaiheessa perheet tarvitsevat runsaasti erityistä tukea oppiakseen suomalaisen yhteiskunnan kielen, säännöt ja tavat. Tällä hetkellä sosiaalitoimistossa työskentelee yksi pakolaisten sosiaalityöntekijä ja väliaikaisena yksi ohjaaja. Pakolaistyöntekijä tarvitsee tuekseen myös työntekijöitä muista yksiköistä, jotta perheiden tarpeet tulevat kokonaisvaltaisesti huomioitua. Lapset menevät yleensä päivähoitoon ja kouluun maahanmuuttajille suunnattuun luokkaan. Pakolaisissa on yhä enemmän lapsia, jotka tulevat suoraan lastensuojelun tai vammaispalvelun asiakkaisiksi. Tornion kaupunki on päättänyt ottaa vuosittain 35 kiintiöpakolaista.

2.2 Lastensuojelun tarve Torniossa

Lastensuojelulaki uudistui vuoden 2008 alusta. Uutena lakiin tulivat muun muassa käsittelyajat: lastensuojeluilmoitukselle seitsemän päivää ja lastensuojelutarpeen selvitykselle kolme kuukautta. Merkittävä uudistus oli myös huostaanottopäätösten tekemisen poistaminen lautakuntien jaostoilta ja niiden vieminen hallinto-oikeuksiin.

Lastensuojelun tilastot Torniossa vuonna 2008 kertovat asiakkaiden määrän olevan kasvussa. Avohuollon lastensuojelutyötä vuonna 2008 tehtiin 240 lapsen kohdalla. Sijoitettuja lapsia oli samana vuonna yhteensä 49, joista 28 sijoitusta oli laitokseen ja 21 perheeseen. Jälkihuollossa oli yhteensä 9 nuorta. Lastensuojeluilmoituksia tilastoitiin 139 kappaletta. Todellinen luku on kuitenkin hieman suurempi, sillä tietokoneohjelman käytön ongelmista johtuen kaikkia ei saatu tilastoiduksi. Vuonna 2013 avohuollon sijoituksia tehtiin 30 kpl, kiireellisiä sijoituksia 26 kpl ja huostaanottoja 11. Lastensuojeluilmoituksia tehtiin vuoden aikana 346, eniten 7-12 vuotiaista. Jälkihuollossa oli 27 nuorta.

Vuonna 2009 lokakuun loppuun mennessä lastensuojeluilmoituksia oli kirjattu 170 kappaletta. Avohuollon asiakkaita oli 228 ja sijoitettuja 58, joista laitoksissa 34 ja perheissä 24 lasta. Vuonna 2014 kesäkuun loppuun mennessä lastensuojeluilmoituksia oli kirjattu 2 k kappaletta. Avohuollon asiakkaita oli 234 ja sijoitettuja 52.

Lastensuojelun sosiaalityö painottuu tällä hetkellä lähes täysin korjaavaan työhön. Avohuollon työn välineet ovat vähäiset. Ennaltaehkäisevään työhön ei ole mahdollisuutta alimitoitettujen henkilöstöressurssien ja kireän taloustilanteen johdosta. Vuonna 2008 voimaantullut lastensuojelulaki toi lastensuojelun sosiaalityöntekijöille runsaasti uusia velvoitteita, esim. määräaikoja. Ennestäänkin niukat resurssit pysyivät kuitenkin lakiuudistuksenkin myötä entisellään.

2.3 Valtakunnallisia tutkimustuloksia

Torniossa on ollut koko 2000-luvun ajan kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia ja nuoria noin 1 % alle 18-vuotiaista. Luku on valtakunnallista keskitasoa, ehkä jopa alle. Valtakunnallisesti raportoitu (Stakes) lasten ja nuorten pahoinvoinnin lisääntyminen näkyy myös Torniossa lasten ja nuorten sijaishuollon asiakasmäärän kasvuna. Vaikka sijoitettujen lasten osuus väestöstä on pysynyt vuosittain lähes samana, on sijoitettujen lasten määrä kasvanut joka vuosi. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrän kasvua selittää osaltaan se, etteivät lapsiperheille suunnatut tukipalvelut tai lastensuojelun avohuollon palvelut ole kasvaneet ja monipuolistuneet riittävästi vastaamaan lasten, nuorten ja perheiden tarpeita, vaan pikemminkin päinvastoin. Muun muassa 1990-luvulla hyvin toiminut kotipalvelun tehostettu perhetyö on täysin poistettu eikä lapsiperheille suunnattua kotipalvelua ole Torniossa juurikaan ollut vuosiin. Tällä hetkellä resurssia on puolikkaan työntekijän verran. Viime vuosina lastensuojelun sosiaalityöntekijät eivät ole enää edes olleet yhteydessä kotipalveluun, koska pitkän aikaa vastaus palvelun tarpeeseen oli kielteinen.

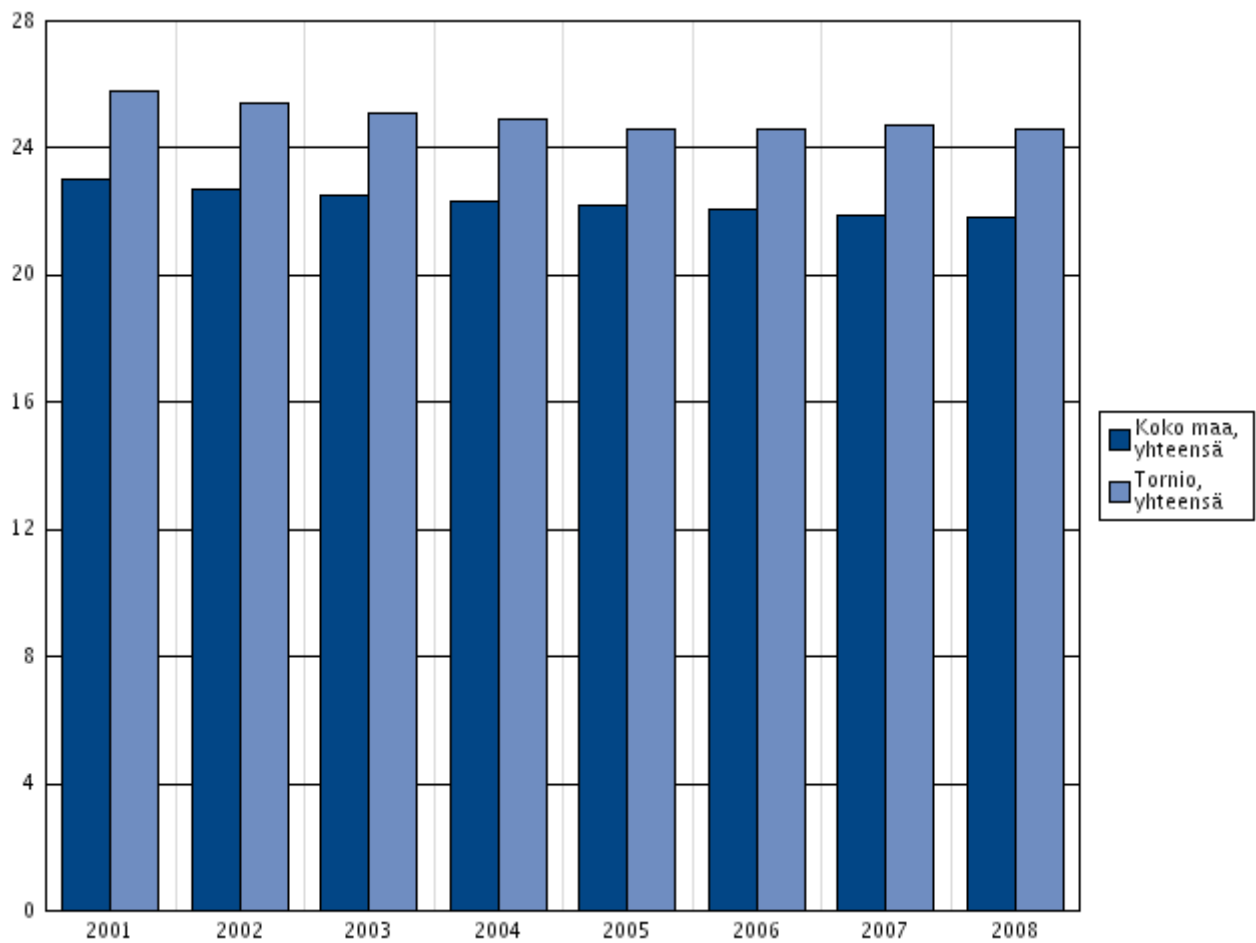
Nykyään sijoitusta on käytetty avohuollontukitoimena entistä runsaammin. Tähän on vaikuttanut osaltaan oma, kokeilutoimintana 2012 aloitettu lastensuojeluyksikkö Saari. Tornio on satsannut voimakkaasti lastensuojeluun; Saaren lisäksi on perustettu 4 omaa lastensuojelun perhetyöntekijän virkaa. Neuvolan perhetyö on saanut lisäresurssia ja kotipalvelussa on lapsiperheisiin suuntautunut kodinhoitaja.

Lapin lääninhallituksen tilastojen ja selvitysten perusteella yhden lapsen kolmen kuukauden lastenpsykiatrian hoitokustannuksilla voitaisiin kuntaan palkata vuodeksi kotipalvelun työntekijä. Lasten ja nuorten sekä perheiden lisääntyvästä tuen tarpeesta ja ongelmien vaikeutumisesta huolimatta koulujen oppilashuoltoon ei lisäresursseja ole tullut vuosiin.

2.4 Tilasto-osa

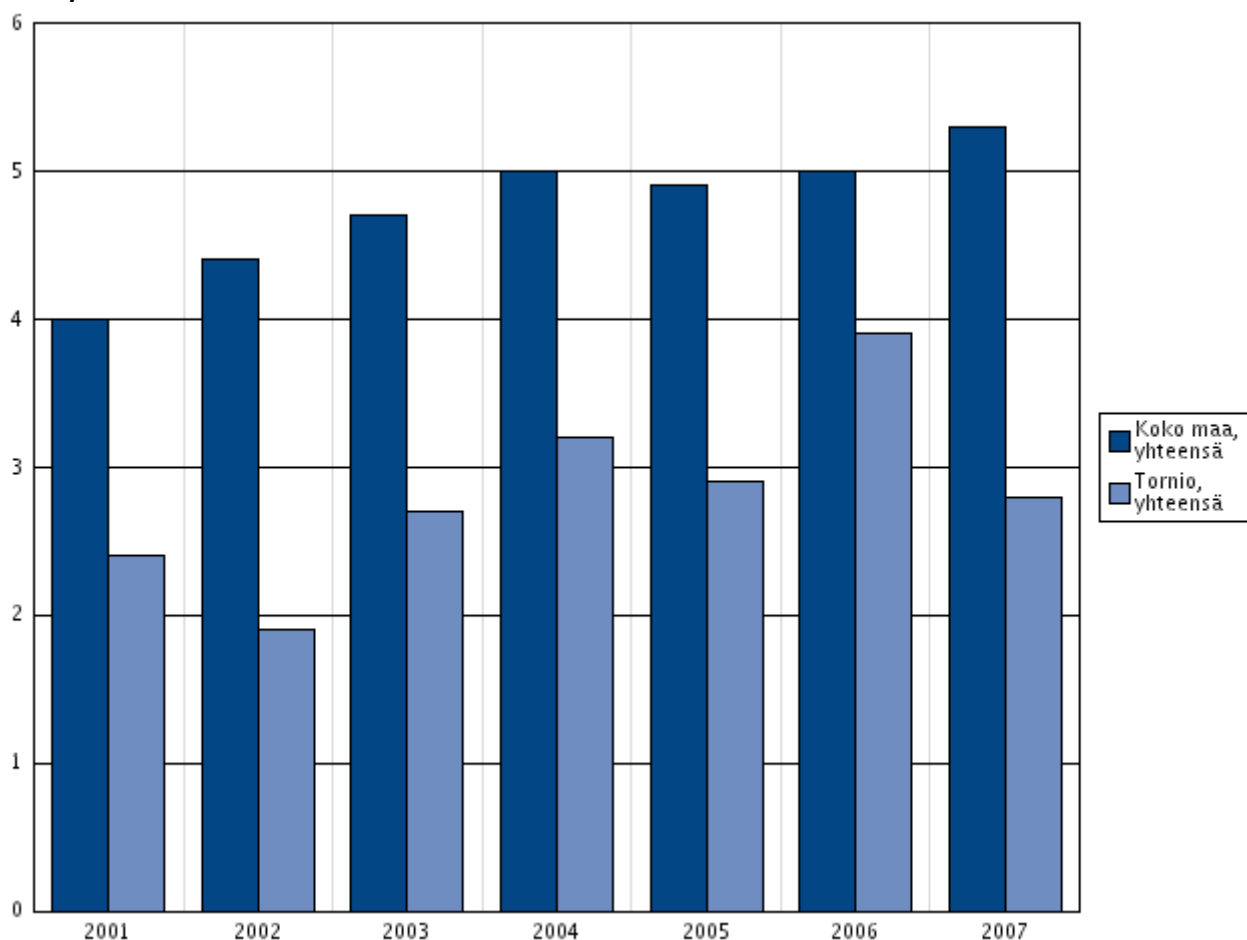
Vuonna 2008 Torniossa oli 0 - 18-vuotiaita 24,7 % väestöstä. Luku on Lapin kunnista kolmanneksi suurin. Eniten lapsia on Ranualla, toiseksi eniten Kemimaalla.

0 - 18-vuotiaat, % väestöstä

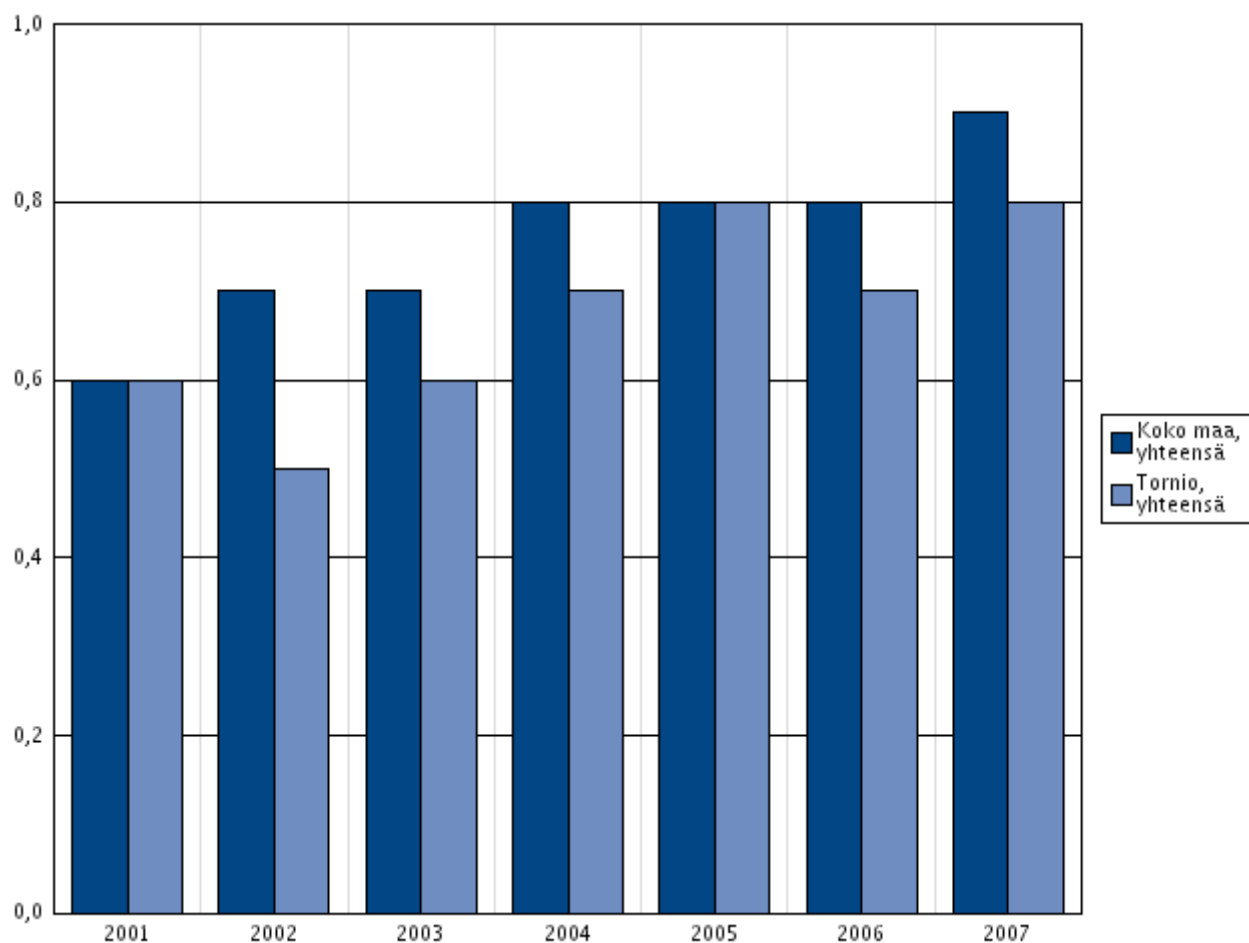
Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun asiakasmäärät ovat kasvaneet reilussa 10 vuodessa yli 100 % eikä kasvu näytä kääntyvän laskuun ilman tehokkaita toimia ehkäisevään sekä kuntouttavaan työhön. Vuonna 2008 koko maassa lastensuojelun avohuollon asiakkaana oli 62485 lasta (5,4 % alle 18-vuotiaista), Lapin läänissä 2200 lasta. Sijoitettuja lapsia ja nuoria koko maassa oli 16 059 (1,2 %). Näistä uusia sijoituksia oli 31 %, kasvua edelliseen vuoteen 5,8 %. Koko maassa kustannukset sijaishuollosta olivat noin 500 miljoonaa euroa.

Lastensuojelun avohuollollisten tukitoimien piirissä 0 - 17-vuotiaita vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä

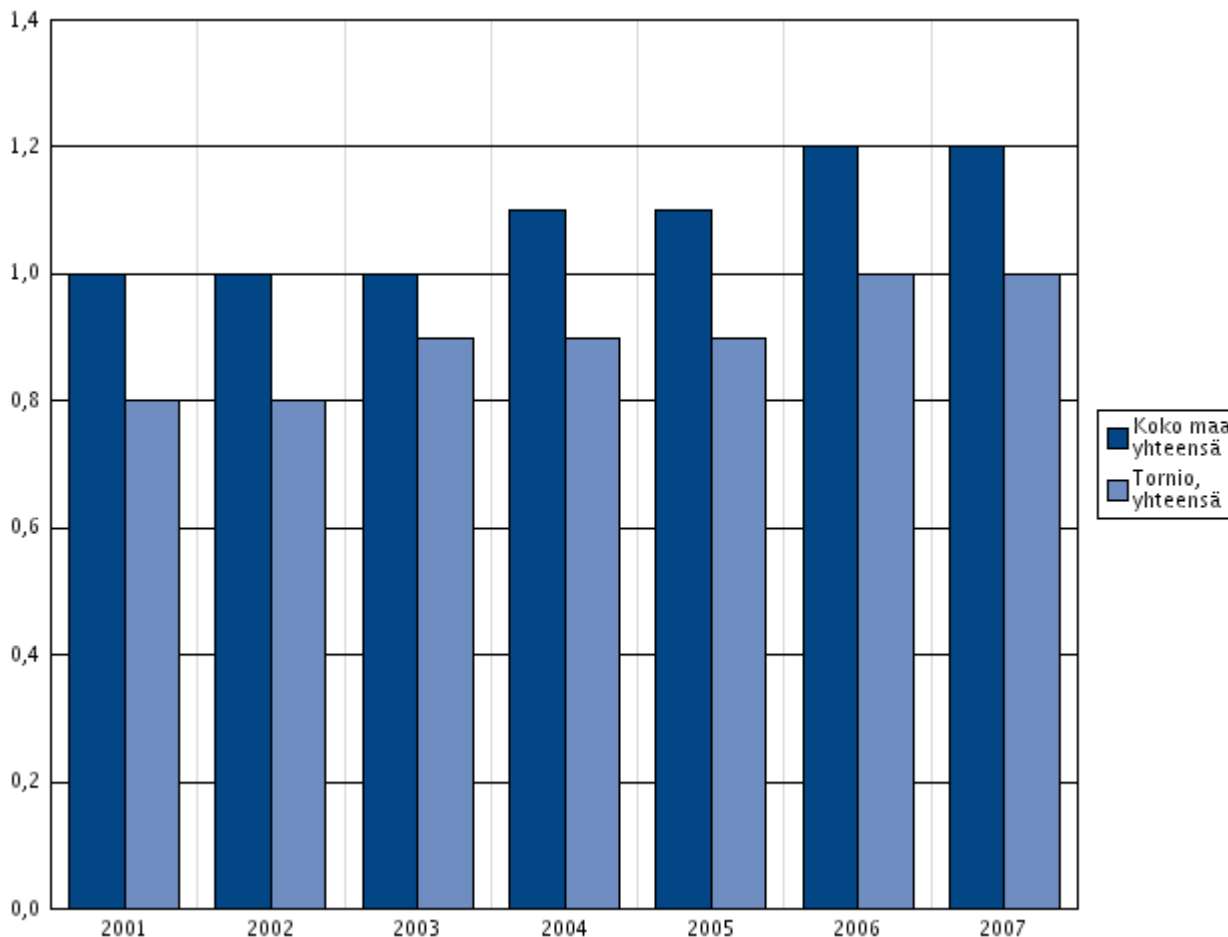

Torniossa kodin ulkopuolelle sijoitettuja 0 - 17-vuotiaita oli viime vuonna 1 % väestöstä. Eniten sijoitettuja oli Kemissä (1,9 %) ja vähiten Ranualla (0,6 %). Huostaan otettuja 0 - 17-vuotiaita oli Torniossa 0,8 % vastaavanikäisestä väestöstä. Huostaanottoja oli eniten Kemissä (1,2 %) ja vähiten Kemijärvellä (0,5 %).

Huostaan otetut 0 - 17-vuotiaat viimeisimmän sijoitustiedon mukaan, % vastaavanikäisestä väestöstä

Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0 - 18-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

Torniossa sijoitettavat lapset ovat lähinnä yli 12-vuotiaita.

Myös lasten ja nuorten erityispalvelujen tarve kasvaa muillakin toimialoilla. Lastensuojeluilmoitukset ja lain edellyttämät lastensuojelutarpeen selvitykset ovat lisääntyneet paljon. Lastensuojelun "hoitotakuu" ei toimi, vaikka määräajoista on selkeät ohjeet laissa.

Tällä hetkellä on valtakunnallisesti nähtävissä erityisesti 1990-luvun laman aikana syntyneiden nuorisoiikäisten huostaanottojen lisääntyminen.

Poliisi kirjasi viime vuonna alle 20-vuotiaiden nuorten tekemiä rikoksia yhteensä 221 kappaletta. Alle 14-vuotiaiden tekemiä niistä oli 43 ja 15 - 17-vuotiaiden tekemiä 69 kappaletta. Suurin osa niistä oli omaisuusrikoksia tai liikenneriikkomuksia sekä vahingontekoja. Torniossa poliisille tuli viime vuonna yhteensä 486 kotihälytystä. Vuoden-

ajoilla tai kuukausilla ei näytä olevan tilastossa merkitystä. Kotihälytyksistä 94 johdettiin perheväkivallasta.

3. LASTENSUOJELUN SOSIAALITYÖ

3.1 Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu

Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua (LsL 3 §) ovat

- lastensuojelutarpeen selvitys
- avohuollon tukitoimet
- lapsen kiireellinen sijoitus
- huostaanotto ja siihen liittyvä sijaishuolto
- jälkihuolto.

Tämän lisäksi kunta järjestää lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ehkäisevää lastensuojelua. Ehkäisevällä lastensuojelulla edistetään ja turvataan lapsen kasvua, kehitystä ja hyvinvointia ja tuetaan vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua on myös kunnan muiden palvelujen piirissä (esim. äitiys- ja lastenneuvolassa), sekä muussa terveydenhuollossa, päivähoidossa, opetuksessa ja nuorisotyössä annettava erityinen tuki silloin, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana.

Ehkäisevällä työllä vähennetään lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun tarvetta.

Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun keskeisiä periaatteita ovat

- lapsen edun periaate
- koko perheen ja vanhempien tukeminen
- osallisuus
- yhdenvertaisuus
- suhteellisuusperiaate
- suunnitelmallisuus
- palvelujen oikea-aikaisuus.

Perustehtävänä ei ole tuottaa lastensuojelutarpeen selvityksiä, avohuollon tukitoimia, huostaanottoja sekä sijais- ja jälkihuoltoa - nämä ovat perustehtävän välineitä/keinoja. Perustehtävä on lapsen ja nuoren kehityksen ja terveyden turvaaminen silloin, kun se on vaarantunut tai vakavasti vaarantunut. Lain tarkoittama perustehtävä on hyvän lapsuuden turvaaminen niille lapsille, joiden vanhemmat eivät siihen pysty ilman lastensuojelun tukea tai eivät tähän ollenkaan.

Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua on järjestettävä tarvittavassa laajuudessa niinä vuorokaudenaikoina, joina sitä tarvitaan. Torniossa sosiaalipäivystys on järjestetty seudullisena yhdessä Kemin, Keminmaan, Simon, Tervolan ja Ylitornion kanssa.

Kunnan ja erityisesti lapsi- ja perhekohtaisesta lastensuojelusta vastaavan toimielimen tulee asettaa tälle ydintehtävälle vaikutustavoitteet sekä suunnitelmallisesti seurata, arvioida ja kehittää ydintehtäväänsä.

Tornion sosiaalivirastossa lapsi- ja perhetyössä työskentelee viisi yliopistokoulutuksen saanutta kelpoisuusehdot täyttävää sosiaalityöntekijää. Jokaisella sosiaalityöntekijällä on vastuullaan 50 - 70 lasta. Tämä on reilusti yli suositusten, joiden mukaan lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä saisi olla korkeintaan 40 lasta tai 30 perhettä. Lisäksi sosiaalityöntekijöistä kolme osallistuu seudulliseen sosiaalipäivystykseen, mikä tarkoittaa viikon mittaista varallaoloon perustuvaa päivystysjaksoa neljä-viisi kertaa vuodessa. Seudullinen sosiaalipäivystys tarkoittaa virka-ajan ulkopuolista, lähinnä lastensuojeluasioihin suuntautuvaa päivystystä. Päivystyksessä hoidetaan myös muita kiireellisiä sosiaalipalveluihin lukeutuvia asioita, jotka eivät voi kohtuudella odottaa virka-aikaan. Päivystysalue on Ylitornio, Tornio, Kemi, Kemina, Simo ja Tervola. Aktiivitunteja päivystäjälle kertyy viikossa keskimäärin 10 - 15 oman virka-aikaisen työnsä lisäksi.

Vuoden 2009 toukokuun alussa lapsi- ja perhetyön tiimissä työskentelee lisäksi Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen Kaste-hankerahoituksella (50 %) kehittäjä-sosiaalityöntekijä. Kehittämiskohteiksi Tornio on valinnut muun muassa seudullisen sosiaalipäivystyksen vaikuttavuuden arvioinnin, lastensuojelun sosiaalityön erityisyyden esilletuomisen sekä yhteistyön kehittämisen eri toimijoiden suuntaan.

Myös perheoikeudelliset sopimukset ja lastenvalvojan tehtävät kuuluvat sosiaalitoimen lapsi- ja perhetyön sosiaalityöntekijöiden tehtäviin Torniossa. Sopimuksia tekevät kaikki viisi sosiaalityöntekijää, ja lastenvalvojan tehtäviä, käytännössä isyys selvityksiä, hoitaa yksi sosiaalityöntekijä-lastenvalvoja. Tämä työmäärä on merkittävä; esimerkiksi vuonna 2008 Tornion sosiaalitoimistossa tehtiin 236 huolto- ja tapaussovimusta ja 129 isyys selvitystä. Suositukset lapsien tai perheiden määräästä perustuvat vain pelkästään lastensuojelua tekeviin sosiaalityöntekijöihin, eikä luvuissa ole huomioitu perheoikeudellisia sopimuksia laisinkaan.

3.2 Lastensuojeluilmoitukset

Lastensuojelulain 25. § määrittää ilmoitusvelvollisuudesta seuraavasti:

”Sosiaali- ja terveydenhuollon, opetustoimen, nuorisotoimen, poliisitoimen ja seurakunnan tai muun uskonnollisen yhdyskunnan palveluksessa tai luottamustoimessa olevat henkilöt sekä muun sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajan, opetuksen tai koulutuksen järjestäjän tai turvapaikan hakijoiden vastaanottotoimintaa tai hätäkeskustoimintaa taikka koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa harjoittavan yksikön palveluksessa olevat henkilöt ja terveydenhuollon ammattihenkilöt ovat velvollisia viipymättä ilmoittamaan salassapitosäännösten estämättä kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he tehtävässään ovat saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelutarpeen selvittämistä.”

Myös yksityishenkilö voi tehdä lastensuojeluilmoituksen joko omalla nimellään tai nimettömänä.

Torniossa lastensuojeluilmoituksia kirjattiin vuonna 2008 yhteensä 139 kappaletta. Luku on todellisuudessa hieman suurempi, koska kaikki ilmoitukset eivät tietokoneohjelman käytöstä johtuneiden ongelmien vuoksi kirjautuneet tilastoivaan kohtaan.

Tornion sosiaalitoimeen tehdyistä lastensuojeluilmoituksista suurin osa tulee toisilta viranomaisilta, pääasiassa poliisilta, joka on tekemisissä perheväkivallan ja nuorten tekemien rikosten kanssa. Myös koulujen oppilashuollon kautta tulee yleisesti lastensuojeluilmoituksia.

Lastensuojeluilmoituksen tultua sosiaalitoimeen on seitsemän arkipäivän kuluessa päätettävä, otetaanko ilmoitus käsittelyyn, ja tehtävä päätös, ryhdytäänkö lastensuojelutarpeen selvitykseen. Lähes poikkeuksetta selvitykseen ryhdytään.

3.3 Lastensuojelutarpeen selvitys

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on tehtävä selvitys lapsen tilanteesta. Selvityksessä arvioidaan lapsen kasvuolosuhteita, huoltajien ja muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta tällöin vastaavien henkilöiden mahdollisuuksia huolehtia lapsen hoidosta ja kasvatuksesta sekä lastensuojelutoimenpiteiden tarvetta. Selvitys tehdään kyseessä olevan tapauksen olosuhteiden edellyttämässä laajuudessa. Selvityksen tekemiseksi sosiaalityöntekijä voi tarvittaessa olla yhteydessä lapselle tärkeisiin läheisiin henkilöihin sekä eri yhteistyötahoihin ja asiantuntijoihin, siten kuin sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa säädetään.

Lastensuojelutarpeen selvitys on lakisääteisesti tehtävä kolmen kuukauden kuluessa lastensuojeluasian vireille tulosta. Huoltajalle ja lapselle on ilmoitettava selvityksen valmistuttua lastensuojelun asiakkuuden jatkumisesta. Samaten on ilmoitettava asiakkuuden päättymisestä. Asiakkuus päättyy, mikäli selvitys ei anna aihetta lastensuojelutoimenpiteisiin.

Selvityksen tarkoituksena on selvittää lapsen kasvuun ja kehitykseen vaikuttavat seikat, kuten lapsen ystäväpiiri, lapsen koulunkäynti, lapsen päivittäisen hoidon järjestäminen ja muut välittömästi lapsen hoitoon ja huolenpitoon sekä kasvuun ja kehitykseen vaikuttavat seikat. Selvitettäväksi tulevat myös vanhempien sairaudet ja muut mahdolliset henkilökohtaiset ongelmat, kuten päihde- tai mielenterveysongelma, sekä taloudelliset edellytykset vastata lapsensa hoidosta ja huolenpidosta. Selvityksessä arvioidaan huoltajien tai muiden kasvatuksesta vastaavien kykyä ja mahdollisuuksia huolehtia lapsen turvallisuudesta, perustarpeista sekä kehitystason mukaisesta hoidosta, huolenpidosta ja kasvatuksesta.

Asiakkuuden alkaessa on lapselle nimettävä lastensuojelutyöstä tai lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Lastensuojelutarvetta selvitetessä sosiaalityöntekijät tapaavat lasta ja hänen vanhempiaan sekä mahdollisesti muita lapsen ja perheen asioista tietäviä. Selvitys tehdään siinä laajuudessa, kuin se on tarpeen. Selvitys voi vaatia useita tapaamisia eri tahojen kanssa, tai se voidaan tehdä yhdenkin tapaamiskerran perusteella, mikäli tilanne on selkeästi nähtävillä.

3.4 Avohuolto

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on ryhdyttävä lastensuojelulain mukaisiin avohuollon tukitoimiin viipymättä, jos

1. kasvuolosuhteet vaarantuvat tai eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä
2. lapsi käyttäytymisellään vaarantaa kasvuaan ja kehitystään.

Avohuollon tukitoimien tarkoituksena on edistää ja tukea lapsen myönteistä kehitystä sekä tukea ja vahvistaa vanhempien, huoltajien ja lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kasvatuskäytäntöjä ja -mahdollisuuksia. Avohuollon tukitoimia toteutetaan mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä lapsen ja vanhempien, huoltajien tai muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kanssa. Avohuollossa korostuu sosiaalityön neuvova ja ohjaava rooli. Avohuollon palvelujen järjestäminen edellyttää kaikilta osapuolilta osallistumista palvelujen järjestämiseen ja toisaalta palvelunsaajan omaehtoista aktiivisuutta ja osallistumista palvelujen ja tukitoimien järjestämiseen. Avohuollon tukitoimia voidaan järjestää vain vapaaehtoisesti; edellytyksenä siinä on, että lapsen huoltaja ja 12 vuotta täyttänyt lapsi niihin suostuvat.

Avohuollon tukitoimia järjestetään yleensä perheen tai lapsen ongelmien ratkaisemiseksi tai esimerkiksi vanhemmuuden tukemiseksi. Samalla tehdään perheen ja/tai lapsen kanssa tiivistä sosiaalityötä ja tehdyn asiakassuunnitelman avulla arvioidaan järjestettävien palveluiden ja tukitoimien vaikutusta ja niiden laajuutta. Tilanteet, joissa avohuollon tukitoimet voivat tulla järjestettäväksi, vaihtelevat. Kyse voi olla esimerkiksi avioerotilanteesta, perheen akuutista kriisistä tai taloudellisista ongelmista, perheen sisäisestä väkivallasta tai lapsen koulunkäyntiin tai muuhun elämään liittyvästä epäsosiaalisesta käytöksestä.

Avohuollon tukitoimien järjestämisen edellytys merkitsee myös sitä, että kunnan on panostettava resursseja ja voimavaroja ja järjestettävä epävakaissa oloissa eläville lapsille kunnan peruspalveluihin sisältyviä ehkäiseviä lastensuojelun palveluita, kuten esimerkiksi oppilashuollon ja erityisopetuksen palveluita.

Lastensuojelulain 3. §:ssä on korostettu erityisesti ehkäisevän lastensuojelun merkitystä kunnan lastensuojelua järjestettäessä. Tämä merkitsee riittävien voimava-

rojen varaamista ja hallintokuntasektoreiden rajat ylittävää suunnittelua ja toimeenpanoa. Tavoitteena on, että lastensuojelulain 34. §:n mukaiset avohuollon tukitoimenpiteiden järjestämiskynnyksen alittavat tilanteet voitaisiin hoitaa ehkäisevällä lastensuojelulla kunnan peruspalveluiden piirissä sillä tavoin, ettei lastensuojeluasiakkuutta syntyisi.

Avohuollon tukitoimet ovat ensisijaisia suhteessa lastensuojelulain tarkoittamaan huostaanottoon, sillä lastensuojelulaissa on niin sanottu lievemmän riittävän toimenpiteen periaate. Avohuollon palvelujen ja tukitoimien ensisijaisuus ei kuitenkaan merkitse sitä, ettei lapsen huostaanottoon voitaisi välittömästi ryhtyä silloin, kun lain tarkoittamat edellytykset siihen ovat olemassa. Avohuollon tukitoimien ensisijaisuus ei merkitse myöskään sitä, että avohuollon tukitoimia tulisi kokeilla ennen lapsen huostaanottoa, vaan huostaanottoon on ryhdyttävä välittömästi, jos edellytykset ovat olemassa ja lapsen etu sitä välittömästi vaatii. Avohuollon tukitoimenpiteenä Torniossa on mahdollista järjestää seuraavia palveluja ja tukitoimia:

- Alvari-perhetyö: Lapin ensi- ja turvakotiliitolta vuodesta 2003 alkaen ostettu kahden perhetyöntekijän resurssi. Sopimus tehdään vuosittain ja tämänhetkisten tietojen mukaan sitä jatketaan vielä ensi vuosi. Alvareilla oli työssään vuonna 2008 yhteensä 13 perhettä. Käyntejä oli yhteensä 455. Perheistä yli puolet oli yksinhuoltajaperheitä. Lapsia perheissä oli yhteensä 32. Suurin osa vanhemmista oli kotona joko työttömänä tai perhevapaalla olevia. Alvari-perhetyö voi olla kestoltaan jopa kaksi vuotta.
- Perhetyö ostopalveluna Merja Frantti ky:ltä. Perheitä v. 2008 - 2009 on ollut yhdeksän, jotka ovat pääsääntöisesti kriisiperheitä. Tämä perhetyön muoto on ollut niin ikään todella tärkeä lastensuojelun avohuollon tukitoimi.
- Taloudellinen tuki muun muassa lasten harrastuksiin ja urheiluvälineisiin.
- Tukihenkilötoiminta.
- Tukiperhe Pelastakaa Lapset ry:n kautta.
- Perhekuntoutus: perheiden sijoittaminen esimerkiksi ensi- ja turvakotiin ja sen päihdekuntoutusyksikköön. Vuonna 2008 viisi perhettä oli sijoitettuna pääsääntöisesti päihdeongelmien vuoksi.
- Läheisneuvonpidot.
- Loma- ja virkistystoiminta.
- Leiritoiminta lapsille.
- Yhteistyö päivähoidon, kotipalvelun, perheneuvolan, koulun, erikoissairaanhoidon kanssa.
- Avohuollon sijoitus, joita vuonna 2008 Torniossa oli yhteensä kahdeksan ja vuoden 2009 aikana elokuun loppuun mennessä jo kymmenen kappaletta. Vuonna 2013 sijoituksia oli yhteensä 30.
- Oma perhetyö
- oma Saari
- Meri-Lapin yhteinen sijais- ja tukiperhetyöntekijä on aloittanut 1.8.2014

Työvälineistä puuttuvat kokonaan muun muassa vertaisryhmätoiminta, lapsiperheiden kotipalvelu sekä sosiaalityön toiminnallisin menetelmin toteutettava työ. Lastensuojelun sosiaalityössä Torniossa on avohuollon tukitoimen välineistä jatkuva pula. Resursointi niihin ei ole riittävää tarpeeseen nähden. Torniossa avohuollon asiakkaana oli vuonna 2008 yhteensä 240 lasta. Vuonna 2014 avohuollon asiakkaana oli yhteensä 228 lasta.

3.5 Sijaishuolto, jälkihuolto

Jos lapsi on välittömässä vaarassa tai muutoin kiireellisen sijoituksen tai sijaishuollon tarpeessa, voidaan hänet sijoittaa kiireellisesti perhehoitoon tai laitoshuoltoon taikka järjestää muulla tavoin hänen tarvitsemansa hoito tai huolto. Päätöksen kiireellisestä sijoituksesta tekee lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Mikäli tällaista sosiaalityöntekijää ei ole nimetty tai hän on estynyt, tekee päätöksen muu lastensuojelusta vastaava sosiaalityöntekijä.

Kiireellinen sijoitus raukeaa viimeistään 30 päivän kuluttua sijoituksen alkamisesta, jollei huostaanottohakemusta hallinto-oikeudelle ole tehty. Kiireellisiä sijoituksia tehtiin Torniossa viime vuonna neljä.

Lapsi on otettava sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen huostaan ja järjestettävä hänelle sijaishuolto, jos puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä tai lapsi itse vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin rinnastettavalla käyttäytymisellä. Huostaanottoon ja sijaishuoltoon voidaan kuitenkin ryhtyä vain, jos avohuollon tukitoimenpiteet eivät olisi lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia tai mahdollisia tai ne ovat riittämättömiä ja sijaishuollon arvioidaan olevan lapsen edun mukaista.

Huostaanotolla puututaan lapsen perustuslaissa säädettyihin oikeuksiin sekä perheelämän suojaan. Kuitenkin kysymys on oikeudesta lapsen riittävään suojeluun ja edun mukaiseen hoitoon kaikissa olosuhteissa. Lapselle on pyrittävä löytämään hänen tarpeidensa mukainen sijaishuoltopaikka.

Huostaanottopäätöksen tekee johtava viranhaltija lapsen sosiaalityöntekijän esityksestä, mikäli huostaanotto on suostumukseen perustuva. Tahdonvastaiset huostaanotot päätetään hallinto-oikeudessa, jonne hakemuksen tekee johtava viranhaltija lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän esityksestä. Vuonna 2008 huostaanottoja tehtiin Torniossa yhteensä kuusi, ja niiden kokonaislukumäärä oli yhteensä 49. Tänä vuonna uusia huostaanottoja on tehty 12 kappaletta lokakuun loppuun mennessä.

sä. Vuonna 2014 huostaanottoja tehtiin Torniossa yhteensä 11. Huostaanottojen kokonaismäärä on pysynyt tasaisesti noin 50:ssä.

Huostaan otetuista lapsista hieman yli puolet on sijoitettu laitoksiin, hieman alle puolet perheisiin. Sijoituspaikkaa valittaessa perhesijoitus on ensisijainen, mikäli se on lapsen edun mukaista. Sijaisperheistä on kuitenkin jatkuva pula, ja siksi osa perheestä hyötyvistä lapsista onkin sijoitettuna esimerkiksi perhekoteihin. Situatyöntekijän toivotaan tuovan helpotusta perheiden rekrytointiin.

Tornion alueella ja lähikunnissa toimii kolme ammatillista perhekotia, joista kaksi on yksityistä ja yksi järjestön ylläpitämä, sekä lisäksi nuorisokoti ja 1.9.2014 aloittava tukikoti. Jokaisessa nyt toiminnassa olevassa yksikössä on torniolaisia lapsia ja nuoria. Tornio käyttää sijoituspaikkana myös mm. Ylitornion sos-lapsikylää. Sijoituspaikkoja on tällä hetkellä laajalla alueella maantieteellisellä akselilla Muonio - Tyrnävä. Oma lastensuojeluyksikkö Saari on toiminut 1.6.2012 alkaen.

Sijaishuollosta vastaavan toimielimen on aina järjestettävä sijaishuollon päättymisen jälkeen lapselle tai nuorelle jälkihuoltoa siinä laajuudessa, kuin hän sitä välttämättä tarvitsee. Jälkihuollon tarve on yksilöllinen ja arvioitavissa sijaishuollon päättymisen jälkeen lapsen tai nuoren senhetkisen tarpeen perusteella. Velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy, kun lapsi täyttää 21 vuotta. Jälkihuolto käsitteenä voi merkitä riittävän taloudellisen tuen järjestämistä lapsen tai nuoren jälkihuollollisen tarpeen laajuudessa. Se sisältää joka tapauksessa aina riittävän ammatillisen sosiaalityön tarjoamista sekä sen järjestämistä lapselle ja nuorelle. Jälkihuollonkin järjestäminen perustuu aina suunnitelmaan, joka tehdään lapsen ja hänen huoltajansa kanssa tai nuoren kanssa.

Jälkihuoltoon on vuonna 2009 heinäkuun loppuun mennessä siirtynyt yhteensä neljä lasta ja jälkihuollossa olevien kokonaismäärä on 13. Jälkihuollossa ei ole Torniossa varsinaista järjestelmällistä tapaa toimia tapausten vähäisyyden vuoksi. Lapselle tai nuorelle pyritään löytämään hänen tarpeitaan parhaiten vastaava jälkihuoltopaketti. Pääsääntöisesti jälkihuolto ostetaan sijaishuoltopaikasta, mikäli tämä jälkihuoltopalvelua tarjoaa. Nykyisellä työntekijä- ja työmäärällä jälkihuoltotyötä on täysin mahdotonta tehdä sosiaalitoimessa virastotyönä. Myöskään työaikalait eivät tätä mahdollista. Vuoden 2014 jälkihuoltoon on heinäkuun loppuun mennessä siirtynyt yhteensä 37 lasta. Jälkihuolto ostetaan joissakin tapauksissa sijaishuoltopaikasta, mutta oman perhetyön avulla on kyetty hoitamaan pääosa nuorista.

3.6 Huolto- ja tapaamissopimukset, oikeudelle annettavat lausunnot, edunvalvonta

Tornion sosiaalitoimen lapsi- ja perhetyön viiden sosiaalityöntekijän työhön kuuluvat myös erilaiset lapsista tehtävät sopimukset sekä oikeudelle annettavat lausunnot. Perheoikeudelliset sopimukset on keskitetty lastenvalvojalle, mutta myös muut sosi-

aalityöntekijät tekevät huolto- ja tapaamissopimuksia. Sopimukset vahvistetaan sosiaalitoimistossa. Oikeudelle annettavat lausunnot tehdään parityönä.

Vanhempien erotilanteessa lapsista tehdään yleensä huolto-, asumis-, ja tapaamissopimukset sekä elatussopimus. Näissä sopimusneuvotteluissa sosiaalityöntekijä on vanhempien apuna ja ohjeistaa vanhempia sopimuksen teossa. Sosiaalityöntekijällä on myös oikeus vahvistaa syntynyt sopimus, mikäli se on lapsen kannalta kohtuullinen.

Vanhemmilla on oikeus saada erotilanteessa perhesovittelua. Sovittelun tuloksena usein vanhemmat pääsevät sopimukseen lastensa asioista. Aina sopimukseen ei kuitenkaan päästä, ja tällöin sosiaalityöntekijällä on velvollisuus ohjata vanhempia oikeusprosessiin päätösten saamiseksi. Oikeus voi pyytää sosiaalilautakunnalta, käytännössä sen viranhaltijalta, lausuntoa ratkaisua tehdessään. Vuonna 2008 oikeudelle annettiin viisi ja vuoden 2009 ensimmäisellä puolikkaalla neljä lausuntoa. Tornion sosiaalitoimessa ei ole erillistä perheoikeudellista yksikköä.

Huolto- ja tapaamissopimuksia tehtiin Torniossa vuonna 2008 yhteensä 236 ja elatussopimuksia 194 kappaletta. Tornion sosiaalitoimen viidestä lapsi- ja perhetyön sosiaalityöntekijöistä yhden vastuulle kuuluvat myös lastenvalvojan tehtävät, käytännössä isyys selvitykset. Niitä tehtiin vuonna 2008 yhteensä 129 kappaletta. Vuonna 2013 huolto- ja tapaamissopimuksia tehtiin 236 ja elatussopimuksia 203 kappaletta. Tornion sosiaalitoimen lapsi- ja perhetyön sosiaalityöntekijöitä on nyt kuusi. Vuonna 2013 isyys selvityksiä tehtiin 106 kappaletta.

Lapselle tulee lastensuojelulain mukaan määrätä edunvalvoja käyttämään huoltajan sijasta puhevaltaa, jos on perusteltua syytä olettaa, ettei huoltaja voi puolueettomasti valvoa lapsen etua asiassa, ja jos edunvalvojan määrääminen on tarpeen asian selvittämiseksi tai muutoin lapsen edun turvaamiseksi. Hakemuksen edunvalvojan määräämiseksi voi tehdä huoltaja itse, maistraatti tai sosiaalihuollosta vastaava toimielin.

Edunvalvojan määrää soputilanteessa maistraatti ja riitatilanteessa tuomioistuin. Edunvalvontaa käytetään erityisesti lapsen pahoinpitelyn tai seksuaalisen hyväksikäytön tapauksissa. Torniossa edunvalvontaa tekevät seudullinen erityissosiaalityöntekijä ja kaksi yksityistä edunvalvojaa. Vuonna 2008 yhdeksällä torniolaisella lapsella oli lastensuojelulain mukainen edunvalvoja. Vuonna 2014 edunvalvontaa tekevät 2-3 yksityistä edunvalvojaa.

4. KESKEISET ONGELMAT JA KEHITTÄMISKOHEET

4.1 Riskiolojen vähentäminen

Ollakseen vaikuttavaa lasten ja nuorten hyvinvointityön tulee olla suunnitelmallista ja pitkäjännitteistä. Suunnitelmallisen työn perustana on kattava ja luotettava tieto lasten ja nuorten hyvinvoinnista ja elinoloista sekä hyvinvoinnin riskitekijöistä. Suunnitelmatyöskentely on nostanut esiin hyvinvointia koskevat tiedon keräämiseen liittyvät ongelmat. Luotettavat hyvinvointia ja palvelujen toimivuutta kuvaavat hyvinvointi-indikaattorit puuttuvat. Tästä syystä tämä ensimmäinen Tornion lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma pohjautuu tällä hetkellä saatavissa oleviin tilastotietoihin sekä lapsiperhepalveluiden työntekijöiltä ja asiantuntijoilta kerättyihin tietoihin.

Suurin osa torniolaisista lapsista ja nuorista voi hyvin. Suuria hyvinvointieroja eri kaupunginosien välillä ei ole nähtävissä. Esimerkiksi lastensuojeluasiakkuuksia on jokaisesta kaupunginosasta ja niin maaseudulta kuin kaupungistakin. Torniota pidetään hyvin koulutettujen ja terveiden ihmisten kaupunkina. Kuitenkin yhden lastensuojelun asiakkuuteen altistavan riskitekijän muodostaa lapsiperheiden köyhyys, joka on nähtävissä niin lastensuojelussa kuin aikuissosiaalityössä ja toimeentulotuessa. Valtakunnallisesti lapsiperheiden köyhyys on kasvanut 1990-luvun lopulta lähtien. Lapsiperheiden verotusta on kiristetty poistamalla lapsi- ja yksinhuoltajavähennykset, ja myös eri etuuksien leikkaukset ovat heikentäneet lapsiperheiden asemaa. Köyhyyden lisääntyminen on kaikkein voimakkainta monilapsisissa sekä pienten lasten perheissä ja yksinhuoltajaperheissä. Yksinhuoltajaperheiden riippuvuus toimeentulotuesta on suuri.

Lapsiperheiden köyhyyttä aiheuttavat esimerkiksi työttömyys, osa-aika- ja pätkätyöllisyys ja niistä johtuva pienituloisuus, vähimmäisvanhempainrahojen ja kotihoidontuen matala taso, asuinkustannusten kalleus sekä yksinhuoltajaperheissä avio-/avoerosta johtuva tulotason lasku. Pienituloisuus tai köyhyys heikentää vanhempien mahdollisuutta vastata lapsen huolto- ja elatustehtävistä. Köyhän perheen lasten ja nuorten osallistumismahdollisuudet ovat muita vähäisemmät ja syrjäytymisriski suurempi. Sosiaalisten verkostojen vähyys ja puute näkyvät lapsiperheiden elämässä sosiaalisen tuen puutteena sekä lastenhoitoon liittyvinä ongelmina. Sosiaalisen verkoston puuttuessa arjen kuormittuminen uhkaa perheitä esimerkiksi erilaisina työn ja perheen yhteensovittamisen sekä arjen hallinnan ongelmina. Erityisen vaativina nämä ongelmat voivat näyttäytyä yksinhuoltajaperheissä. Työn ja perheen yhteensovittamisen ja arjen kuormittumisen ongelmat näkyvät perheiden elämäntilanteissa vanhempien väsymisenä, parisuhteen kiristymisenä ja jaksamattomuutena suhteessa lasten tarpeisiin.

Vaikka valtaosa lapsista ja nuorista Torniossa voikin hyvin, samanaikaisesti hyvinvoinnin riskit ja perheiden tuen tarve ovat lisääntyneet. Varhaisen tuen ja puuttumisen näkökulmasta neuvolatoiminta, päivähoito sekä lapsiperheiden perhetyö ja kotipalvelu ovat keskeisessä asemassa lasten ja perheiden hyvinvoinnin riskien tunnistamisessa.

Lasten ja nuorten syrjäytymisriskiä lisäävät vanhempien ja lasten mielenterveysongelmat, päihde- ja väkivaltaongelmat, varhaisen vuorovaikutuksen ongelmat, oppimisvaikeudet, asosiaalinen oireilu jne. Myös tällaisten syrjäytymisvaarassa olevien perheiden määrä on kasvussa, ainakin jos tilannetta arvioidaan perheneuvolapalveluihin hakeutuvien asiakkuuksien perusteella, lastensuojeluilmoitusten määrän kasvuna ja lasten kaltoin kohteluun liittyvien ilmoitusten lisääntymisenä. Lasten osalta huolen painopiste on siirtynyt oppimisvaikeuksista sosioemotionaalisen oireilun kautta mielenterveysongelmiin. Lisäksi erilaisten tarkkaavaisuushäiriöiden määrä on kasvussa. Lasten pahoinvointi on usein seurausta kasvuolosuhteiden ongelmista tai perheiden yleisen elämänhallinnan puutteista.

Erikoissairaanhoidon näkökulmasta katsottuna oireilevien lasten määrä Torniossa on lisääntynyt roimasti. Erikoissairaanhoidossa hoidetaan pääasiassa lapsia, joilla on vaikea-asteisia tunne-elämän häiriöitä ja arkipäivän toimintataso on huomattavasti alentunut. Muita hoidettavia ongelmia ovat vaarallinen, väkivaltainen tai itsetuhoinen käyttäytyminen, vakavat traumaperäiset häiriöt, vaikeat syömishäiriöt ja laaja-alaiset kehityshäiriöt sekä pienten lasten vaikea-asteiset vuorovaikutusongelmat. Erityisen haasteellisia ovat vauvan ja vanhemman varhaiseen vuorovaikutukseen liittyvät vakavat ongelmat.

Tehokas lapsen psykiatrinen hoito edellyttää, että lapsen kasvuympäristö on riittävästi tukeva ja ymmärtävä. Yhteistyön merkitys lapsen eri kasvuympäristöjen ja lastensuojelun kanssa on hoitoprosessissa keskeisessä roolissa.

Riskitekijöitä nuoren kehityksen näkökulmasta ovat mielenterveyshäiriöt, traumaattiset elämäntapahtumat, oppimisvaikeudet, voimakas elämishakuisuus, geneettinen alttius riippuvuuden kehittymiseen sekä varhainen päihteidenkäytön aloittamisikä. Vanhempien päihteiden väärinkäyttö ja päihderiippuvuus, vanhempien vakavat mielenterveyshäiriöt, vanhempien sallivuus nuorten päihteidenkäytölle, puutteellinen kodin vanhemmuus sekä riitaisa kodin ilmapiiri ovat niin ikään riskitekijöitä.

Nuorten hyvinvoinnin kehitystä seurataan joka toinen vuosi toteutettavan kouluterveyskyselyn avulla. Kysely tuottaa sekä Tornio-tasoista että koulukohtaista tietoa nuorten hyvinvoinnista. Vuoden 2008 kouluterveyskyselyn perusteella peruskoulun yläluokkalaisten elinoloissa oli tapahtunut sekä myönteistä että kielteistä muutosta.

Ilonaiheita olivat muun muassa tupakoinnin vähentyminen, liikunnan harrastamisen lisääntyminen ja avun puutteen väheneminen muissa kuin koulunkäyntiin liittyvissä asioissa. Huolenaiheita puolestaan olivat mm. koulu-uupumuksen lisääntyminen sekä se, että vanhempien tietämättömyys nuorten viikonlopunviettopaikoista lisääntyi. Myös rikkeiden tekeminen ja päivittäinen väsymys lisääntyivät. Peruskoulunuoret kokivat myös lisääntyneessä määrin koulun fyysisten työolojen puutteellisuutta.

Länsi-Pohjan keskussairaalan nuorisopsykiatrian poliklinikka palvelee yli 13-vuotiaita nuoria täysi-ikäisyyteen saakka. Yhteistyö lasten- ja aikuispsykiatrian sekä perusterveydenhuollon ja sosiaalitoimen kanssa on tiivistä. Asiakasmäärät nuorisopsykiatrian poliklinikalla lisääntyvät jatkuvasti.

Lastensuojelun näkökulmasta jo lastensuojeluilmoituksiin liittyvien selvitysten tulokset kertovat siitä, että osa torniolaisista lapsista elää perheissä, joissa väkivalta, päihteet ja erilaiset mielenterveysongelmat ovat lasten arkipäivää. Varhaisen tuen ja puuttumisen näkökulmasta olisi tärkeää, että peruspalveluissa pystyttäisiin entistä paremmin tunnistamaan aikuisen päihde- ja mielenterveys-ongelmia sekä perheväkivaltaa ilmiönä. Aikuisille suunnatuissa palveluissa tulisi aina huomioida, asuuko perheessä alaikäisiä lapsia. Lastensuojelun näkökulmasta olisi tarpeellista tarkastella puuttumisen kynnyksiä ja toisaalta myös asiakastyön suunnitelmallisuutta.

4.2 Lasten ja nuorten osallisuuden kehittäminen

Lapsen osallisuudessa on kyse siitä, miten hän voi olla mukana määrittämässä, toteuttamassa ja arvioimassa hänen oman etunsa turvaamiseksi tehtävää työtä. Mahdollisuus olla osallisena ja mukana asioiden käsittelyssä itselle merkittävissä yhteisöissä on ratkaisevaa ihmisen identiteetin kehittymisen kannalta. Kyse on yhdestä kasvun ja kehityksen perusedellytyksestä. Osallistumisen kautta opitaan olemaan ja elämään yhdessä. Lapsen oikeus osallisuuteen kaikissa häntä koskevissa asioissa on suojattu erittäin vahvasti lainsäädännöllä. Perusta kansalliselle lainsäädännölle on kansainvälisessä Lapsen oikeuksien sopimuksen 12. artiklassa, jonka mukaan osallisuus on yksi kaikkea viranomais toimintaa läpäisevä perusoikeus.

Suomen lainsäädäntö perustuslaista lähtien painottaa johdonmukaisesti sitä, että asianosaisilla on aina oikeus saada tietoa heitä koskevista asioista sekä lausua niistä omat näkemyksensä. Ikä ei ole peruste sulkea ketään tämän oikeuden ulkopuolelle. Lasten ja nuorten kohdalla viranomaisilla on erityinen velvoite kohdella heitä tasa-arvoisesti yksilöinä ja antaa heille mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Lastensuojelulain mukaan palvelua järjestettäessä on kiinnitettävä erityistä huomiota lasten ja nuorten tarpeisiin ja toivomuksiin. Nuorisolaki puolestaan velvoittaa järjestämään nuorille mahdollisuuden osallistua paikallista ja alueellista nuorisotyötä ja -politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn sekä kuulemaan nuoria heitä koskevissa asioissa.

Lapset ja nuoret ovat asiantuntijoita heidän elämänsä ja arkeensa liittyvissä asioissa. Tästä syystä heidät pitää ottaa mukaan silloin, kun lastensuojelussa suunnitellaan, kehitetään, toteutetaan ja arvioidaan lapsille suunnattuja tai lasten elämään vaikuttavia palveluja. Osallistumisen mahdollisuuksien ja edellytysten luominen on aikuisten velvollisuus. Mikäli lasten ja nuorten osallisuutta lastensuojelussa halutaan

kuntatasolla todella vahvistaa, on välttämätöntä, että he pääsevät mukaan lastensuojelun suunnitelmien toteuttamiseen. Lapset ja nuoret ovat asiantuntijoita monissa niistä teemoista, joita lastensuojelun suunnitelmat käsittelevät.

4.3 Kasvua edistävät palvelut ja toiminnot

Lasten ja nuorten hyvinvointi koostuu monista osatekijöistä ja sitä on tukemassa julkisten palvelujen lisäksi monia kolmannen sektorin toimijoita. Tornion lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on laadittu nyt ensimmäisen kerran, ja tarkastelussa ovat mukana lapsiperhepalvelujen toimijoista terveydenhuolto, päivähoito, koulutoimi ja oppilashuolto sekä nuorisotoimen palvelut ja seurakunnan lapsiperhepalvelut. Seuraavan hyvinvointisuunnitelman laatimisen yhteydessä tarkastelua laajennetaan koskemaan myös kaupungin kulttuuri-, liikunta- ja teknistä tointa sekä laajemmalla määrällä kolmannen sektorin toimijoita, jotka ovat mahdollistamassa lasten ja nuorten hyvinvoinnin toteutumista laaja-alaisesti.

Päivähoidon osalta ongelmana ovat valtakunnallisesti isot lapsiryhmät ja niiden mukanaan tuomat haasteet. Torniossa noudatetaan valtakunnallisia lapsiryhmä-kokoja. Isot lapsiryhmät altistavat lapsia ongelmakäyttäytymiselle, mikä puolestaan voi näkyä avustajien tarpeen lisääntymisenä. Varhaiskasvatuksessa opetuksen, hoidon ja kasvatuksen lisäksi korostuu vanhemmuuden tukeminen, johon tarvitaan lähitulevaisuudessa yhä enemmän moniammatillista yhteistyötä. Tornion varhaiskasvatuksessa toteutetaan pienryhmäpedagogiikkaa ja tämä takaa sen että ryhmien koko ei ole liian suuri.

Moniammatillinen yhteistyö on vaikeutunut lasten ja nuorten palvelujen hajautuksen myötä. Sen yhteen saattaminen uudelleen onkin yksi suurimmista kehityshaasteista. Päivähoidon kannalta tärkeää olisi myös yhteistyön lisääminen lastensuojeluasiakkaiden kohdalla sekä se, että työssä jäisi aikaa myös yhteistyöhön vanhempien kanssa sekä työn kehittämiseen.

Työryhmiä eri kouluasteilta kaivataan yhteen, jotta tuntemus ja tieto alueen lasten tilanteesta tulisivat esille. Aiemmin toimineita aluetyöryhmiä kaivataan takaisin. Myös kenttätöiden yhteistyön vahvistaminen olisi tärkeää, niin että esimerkiksi yläkoulun rehtori tuntisi varhaiskasvatuksenkin kentän. Tällä hetkellä positiivista on se, että jokaisella ala- ja yläkoululla toimii moniammatillinen oppilashuoltoryhmä.

Koulumaailmassa näyttää siltä, että haasteellisten oppilaiden määrä yleisopetuksessa lisääntyy entisestään. Kouluille tulisi taata riittävät resurssit niin perusopetukseen kuin erityisoppilaidenkin tukemiseen. Erityisoppilaiden integraatio/inklusio perusopetukseen on pedagogisesti vaativa. Sopivat ryhmäkoot ovat edellytys onnis-

tuneeseen perusopetukseen. Näyttää tällä hetkellä siltä, että erityisopetukseen siirtyvien oppilaiden määrä kasvaa, vaikka oppilasmäärät vähenevät. Uusi oppilas- huoltolaki tuli voimaan 1.8.2014. Tämän lain myötä Tornio pystyy takaamaan asialli- set opiskelijahuoltopalvelut.

Yleisopetuksen onnistumisen kannalta on tärkeää, että laaja-alainen yhteistyö esi- koulun, koulun, terveydenhuollon ja sosiaalitoimen välillä toimii. Kouluille tulisi antaa pysyviä sosiaali- ja kasvatusalun henkilöstöresursseja, jotta ne voisivat hoitaa kas- vatusvelvoitteensa ennakoivasti. Lapsen ehjän koulupolun ja turvallisen arjen var- mentaminen varhaiskasvatuksesta perusopetuksen kautta toiselle asteelle edellyt- tää poikkihallinnollisen kehittämistoiminnan aktivoimista ja vakiinnuttamista. Tätä toimintaa varten tulee perustaa alueelliset lasten ja nuorten hyvinvointi-ryhmät, joissa ovat edustettuina sosiaalitoimi, koulutoimi, terveystyöpalvelut, nuorisotoimi sekä muut tarvittavat tahot.

Vanhempien saaminen mukaan kodin ja koulun väliseen aktiiviseen yhteistyöhön on haaste. Vanhempainillat ja vanhempainvartit ovat tavallisimmat yhteistyömuodot. Kouluterveyskyselyn tuloksia olisi hyödynnettävä entistä paremmin. Kyselyn tuloksia olisi saatettava uudella tavalla myös vanhempien tietoon.

Nuorisotoimessa perustyön resurssien riittävydestä on pidettävä huoli, sillä nuori- sotyö vaikuttaa ennaltaehkäisevästi lasten ja nuorten elämään. Nuorisotakuu- ja syrjäytymiskeskustelun myötä kunnallisessa nuorisotyössä korostuu erityisnuori- sotyön merkitys. Nuorten tilanteesta käydään keskustelua ja lisäresursseja on hel- pompi saada silloin, kun esiintyy ongelmia, mutta kiinnostus nuorisokysymyksiin pe- rustyön merkityksessä ei ole yleensä suurta.

Nuorisotilojen säännöllinen toiminta ja lasten ja nuorten monipuolisen harrastustoi- minnan ylläpitäminen ja kehittäminen ovat nuorisotyön tärkeimmät resurssikysymyk- set tällä hetkellä. Vuonna 2010 hyväksytyssä Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitel- massa esitetyt toimenpiteet ovat nuorisotyön osalta toteutuneet. Perusnuorisotyön resurssit ovat jokseenkin riittävät, osittain projektirahoitusten turvin, jolloin nuori- sotiloilla on voitu järjestää toimintaa keskiviikosta lauantaihin. Tosin Kokkokankaan tilan avauduttua, lauantain aukioloja vuorotellaan Kivirannan tilan kanssa.

Nuorten harrastukset ovat osittain muuttuneet hyvin paljon ja yksi nuorisotyön teh- tävistä onkin pysyä ajan hermolla ja pyrkiä vastaamaan uusiin harrastustarpeisiin ja ajanviettopoihin. Pelit ja sosiaalinen media ovat syrjäyttäneet vanhemmille tutum- man television lasten ja nuorten suosituimpana ajanvietteenä. Myös digitaalinen pe- laaminen on merkittävä osa tämän päivän kulttuuria ja yhteiskuntaa. Pelejä ja pelilli-

syyttä valjastetaan yhä useammin niin opetuksen, liikunnan, kulttuurin kuin nuorisotyönkin käyttöön. Pelikasvatus on osa mediakasvatuksen kokonaisuutta, jonka tavoitteena on antaa nuorille valmiuksia toimia osana tietoyhteiskuntaa. Jotta nuorisotyö voisi vastata mediakasvatuksen haasteeseen, tulisi nuorisotilojen tietotekniset päivitykset saattaa tarvittavalle tasolle.

Rahoituskanavia on haettava jatkuvasti, jotta nuorisotyön kehityksessä pysytään mukana. Useiden hankkeiden avulla nuorisotoimi pyrkii vastaamaan nuorten elämässä ilmeneviin haasteisiin ja kehittää ja laajentaa nuorisotyötä menetelmillä, joilla on merkitystä myös lastensuojelun kannalta. Tyttö- ja poikatyön, monikulttuurisen työn ja harrastustoiminnan hankkeiden avulla tuetaan nuoria yksilöllisesti ja ryhmissä heidän myönteisten voimavarojensa tunnistamisessa. Media-painotteisen Adapteri -hankkeen työpajoissa nuoria, ja enenevässä määrin erityisnuoria, kannustetaan vahvuksiensa esille tuomiseen valokuvauksen, kirjoittamisen, radiotyön ym. erilaisten harrastusten avulla.

Nuorisotyön näkökulmasta tulevaisuuden haasteena on nuorisotyö koulussa. Oppilas- huoltohenkilöstöä (kuraattorit, koulupsykologit, oppilashuollon työntekijät) ei ole riittävästi ja tähän puutteeseen pyrkivät vastaamaan nuorisotyöntekijät kouluissa. Sekä ala- että yläkouluilta tulee pyyntöjä nuorisotoimelle koskien luokkien ryhmäytystoimintaa, tukioppilastoimintaa tai pienten erityisryhmien (tyttö- ja poikaryhmät/ interventiot) ohjaamista. Myös etsivän nuorisotyön tarve yläkouluikäisten kohderyhmässä kasvaa, eikä työntekijöillä ole mahdollisuutta laajentaa toimintaa yläkouluikäisiin nuoriin. Haasteeseen voitaisiin vastata hakemalla OKM:n avustusta yhden etsivän nuorisohjaajan palkkaamiseen, jonka kohderyhmänä olisivat yläkouluikäiset, nivelvaiheessa olevat kuudesluokkalaiset ja maahanmuuttajanuoret. Työparina voisi toimia esim. koulukuraattori.

Perheiden yhteiseen ajanviettoon tulisi kiinnittää entistä enemmän huomiota. Yhteiset aktiviteetit ennaltaehkäisevät ongelmia ja ovat paljon puhuttua laatuaikaa, joka merkitsee lasten sosiaaliselle, psyykkiselle ja fyysiselle kehitykselle paljon ja antaa myös aikuiselle mieleenpainuvia hetkiä. Nuorisotoimi järjestää lapsille ja perheille vapaa-ajan toimintaa joka kesä liikennepuistossa Juhannussaareissa. Lasten liikennepuisto on suosittu perheiden kesäretkikohde ja lasten kanssa liikkuvien turistien suosima ajanviettopaikka. Toiminnalla tuetaan kotien kasvatustyötä liikennepuistossa tapahtuvan neuvonnan, opastuksen sekä perheille ja lapsille suunnattujen tapahtumien ja turvallisuuteen liittyvien teemapäivien ja tietoiskujen avulla.

Nuorisotoimi on vähintään viisitoista vuotta pyrkinyt tuomaan liikennepuiston tilanetta virkamiesten ja päättäjien tietoisuuteen ja keskusteluun. Puiston kunto ja turvallisuus heikkenevät jatkuvasti. Leikkikenttävälineiden ja asfaltin huono kunto ovat

turvallisuusriski lapsille, ja huoltorakennuksen, juoksevan veden ja sosiaalitilojen puute sekä kioskin huono kunto tekevät puistosta raskaan ja turvattoman työpaikan ohjaajille. Terveystarkastajan ja työturvallisuusviranomaisen lausuntoja puiston tilanteesta ei ole riittävästi huomioitu.

Lasten liikennepuiston toimivuuden parantaminen ja kehittäminen tulee ottaa yhdeksi prioriteetiksi Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tavoitteista päätettäessä.

4.4. Kasvua tukevat palvelut ja toiminnot

Lapsiperheiden perhetyö on erityistä tukea niille perheille, jotka tarvitsevat tukea mm. vanhemman tai huoltajan sairauden, lapsen pitkäaikaissairauden tai vammaisuuden, äidin synnytyksen jälkeisen väsymyksen tai masennuksen takia tai vanhemmuuden tai arjen hallinnan ongelmassa. Lapsiperheiden perhetyössä vanhempia tulisi tukea omalla varhaisen tuen perhetyöllä ja henkilökohtaiseen hoivaan ja huolenpitoon perustuvalla kotipalvelulla sekä lastenhoitoavulla. Erityisen tärkeää olisi perhetyön ja kotipalvelun järkevä organisointi, yhteistyö eri toimijoiden kanssa sekä ennen kaikkea riittävä resursointi.

Lapsiperheiden kotipalvelun huutava tarve tulee esille useiden toimijoiden näkökulmasta. Nuorisopsykiatrian näkökulmasta perheet tarvitsisivat vuosikymmenen takaista tehostetun perhetyön tyyppistä kotipalvelua, paljon käytännön apua koteihin. Varsinkin akuuteissa kriiseissä tämä tarve korostuu.

Torniossa kotipalvelu painottuu tällä hetkellä vanhuksiin. Lapsiperheille ei voida tarjota apua, koska työntekijöitä ei ole. Tarve lapsiperheiden kotipalvelulle on kuitenkin suuri. Yhteydenotot kotipalveluun eivät tule lähestulkoonkaan aina, kun tarvetta esiintyy. Syy tähän on selkeä: kotipalvelua ei ole vuosiin ollut tarjolla, eivätkä toimipisteet, kuten neuvola, perheneuvola tai sosiaalitoimi enää sitä edes kysy. Tällä hetkellä joissakin tapauksissa päivähoitopaikka joutuu olemaan vaihtoehto kotipalvelulle.

Neuvolan perhetyön yhden työntekijän resurssi on tällä hetkellä täysin käytössä. Neuvolan perhetyöntekijä ei voi vastata äkilliseen perhetyön, saati kotipalvelun tarpeeseen. Neuvolan perhetyö on lastenneuvolaoppaan mukaista toimintaa. Se ei ole missään nimessä kotipalvelun perhetyötä korvaavaa eikä poissulkevaa. Torniolaiset lapsiperheet tarvitsevat niin kanssatekijöitä kuin toisinaan puolesta tekijöitäkin. 1990-luvun tehostetun perhetyön tyyppiselle kotipalvelulle on suuri tarve, ja se on ennaltaehkäisevää lastensuojelua mitä suurimmassa määrin. Kotiin annetulla lyhytkestoisella tuella voidaan ehkäistä jopa lastensuojelusiakkuuksien syntymisiä.

Resursoinnin lisäämisestä avohuoltoon ja ennaltaehkäisyyn on nähtävissä selkeitä tuloksia muun muassa Vantaalla, jossa perhetyöntekijöiden selkeällä lisäämisellä on saatu sijoitusten määrät putoamaan 311:stä (v. 2006) 201:een (v.2008). Ehkäisevä työ ei ole ilmaista; sitä on organisoitava ja johdettava, sekä siihen on ennen kaikkea resursoitava.

Perhesovitteluun ja parisuhdevaikeuksiin ei ole Torniossa mahdollista saada riittävästi apua perheneuvolasta, mikä koetaan selkeäksi puutteeksi. Kuitenkin yhteydenotot sillä sektorilla ovat lisääntyneet. Parisuhdevaikeudet poikivat usein perhesovittelun ja jopa lastensuojelun tarpeen. Kehittämishaasteena perheneuvola näkeekin sen, miten toimia perhevaikeuksien alussa ja miten toimia siinä yhdessä.

Lasten- ja nuortenspsykiatriassa asiakasmäärät lisääntyvät jatkuvasti, koska peruspalvelut eivät kykene vastaamaan tarpeeseen, joka lopulta kaatuu erikoissairaanhoidon kontolle. Resursseja lasten- ja nuortenspsykiatriassa lisätäänkin koko ajan tarpeen kasvaessa, samaan aikaan kun kaikkialla muualla resursseja koko ajan vähennetään.

Lääninhallituksen selvityksen mukaan toukokuussa 2009 Lapin kunnissa oli pula ennen kaikkea kotipalvelusta, tukiperheistä ja perhetyöstä. Myös sijaisperheitä tarvittaisiin lisää. Tornio ostaa sijais- ja tukiperhetyön Pelastakaa Lapset ry:ltä. Terveyspalveluissa, neuvolassa ja kouluterveydenhuollossa on resurssipula niin ikään selkeästi nähtävissä. Terveystenhoitajat ovat ylikuormittuneita, ja asioita jää huomaamatta. Lasten lääkarineuvoita on Torniossa vain 50 % valtakunnallisista suosituksista. Varhaiseen puuttumiseen ei käytännössä ole paljon mahdollisuuksia. Neuvoloista on lakkautettu väsyneiden äitien ryhmä, jolle kuitenkin olisi suuri tarve. Niin ikään aiemmin toiminut perhevalmennus on lopetettu.

Kouluterveydenhuollossa yksi terveydenhoitaja voi olla usean koulun yhteinen. Tästä seuraa se, että terveydenhoitajalla on vain vähän aikaa yhtä koulua kohden. Kun siis ei ole tavoitettavuutta, ei ole asiakkuuksiakaan. Lapset pääsevät lääkäriin Torniossa viisivuotiaina ja seuraavan kerran 15-vuotiaina. Lastenneuvolatyössä on kuitenkin jo vuosia tehty moniammatillista yhteistyötä, jota edelleen kehitetään.

Pätevän koulupsykologin puute on näkynyt kouluissa ja erikoissairaanhoidossa. Erikoissairaanhoidon joutuu tekemään koulupsykologille kuuluvia tehtäviä, vaikka sen olisi tarkoitus olla vain konsultoivaa. Elokuussa 2009 yhteen Torniossa olemassa olevaan koulupsykologin virkaan saatiin vihdoin kelpoisuusehdot täyttävä työntekijä.

4.5 Kasvua korjaavat palvelut ja toiminnot

Lastensuojelun tarpeen voi ennustaa Torniossa kasvavan myös lähivuosina. Sijais- huollon tarpeen kasvua erityisesti 13 - 17-vuotiaiden ikäryhmässä voitaisiin ehkäistä kehittämällä nuorten palveluvalikkoon erilaisia välimaaston palveluja, monipuolista- malla avohuollon tukena tarjottavaa työtä sekä toteuttamalla systemaattisia työ- muotoja, joissa otetaan huomioon perheiden lähiverkoston mahdollisuudet tarjota apua ja tukea lastensuojelun tarpeessa olevalle lapselle.

Vuoden 2008 sijoitusluvuista on nähtävissä nimenomaan 13 - 17-vuotiaiden huos- taanottojen lisääntyminen. Se on lastensuojelun näkökulmasta selkeää seurausta riittämättömästä ennaltaehkäisevästä työstä, esimerkiksi nuorisotoimen palveluista. Vuonna 2014 13 - 17-vuotiaiden huostaanotot ovat edelleen lastensuojeluasiakkaiden enemmistöä.

Sosiaalitoimen lapsi- ja perhetyön kohdalla tilanne on todella vaikea. Asiakkuudet li- sääntyvät jatkuvasti, ja uuden lain tuomissa velvoitteissa (esim. määräajoissa) on mahdotonta pysyä. Lastensuojelussa "hoitotakuu" ei toteudu. Työ painottuu täysin korjaaviin toimenpiteisiin, eikä ennaltaehkäisevään työhön ole minkäänlaisia mahdol- lisuuksia. Myös lastensuojelun avohuollon työssä työkalujen vähyys ja palveluiden se- kä työntekijäresurssinkin riittämättömyys aiheuttavat sen, että työ ja sitä kautta myös sen vaikuttavuus on riittämätöntä.

Päihdetyön osalta avohuollon tukityökalut ovat niin ikään puutteelliset. Tärkeänä nähtäisiin erilaiset leirit, kuten perheleirit, vertaistukiryhmät sekä lapsi ja vanhem- pi -ryhmät. Myös kotikuntoutus, vauvaperheiden auttaminen kotona, olisi tärkeä to- teuttamiskelpoinen toimintamalli. Syksyllä 2014 ollut tarjolla naisten ryhmää ja naisten leiri. Elokuussa 2013 avattu päiväkeskus, joka tarjoaa tukea arkeen ja tuki- asumismahdollisuuden.

Nuorille huumeiden käyttäjille kaivattaisiin toiminnallisia hoitomuotoja. Etenkin nuorten kohdalla lisäksi omien verkostojen voimavarojen hyödyntäminen pitäisi saa- da toimimaan yhä paremmin.

Poliisin näkökulmasta kotihälytysten määrä on kasvussa ja työntekijöiden määrä las- kussa. Poliisilla ei ole riittävästi aikaa tärkeään yhteistyöhön koulujen kanssa. Koulupoliisit on Torniossa nimetty, mutta käytännössä työtä ei ole pystytty aloittamaan- kaan. Poliisi ei voi olla riittävästi näkyvillä myöskään esimerkiksi päiväkodeissa. Asennemuutos lasten ja nuorten suhtautumisessa poliisiin on suoraan nähtävissä. Päihteet ja tupakka ovat yleistyneet, ja poliisia ei enää edes kunnioiteta, saati pelä- tä. Silti lastensuojeluilmoitusten varhainen tekeminen esimerkiksi väkivaltatapauk- sissa on erittäin tärkeää.

Perhesovitteluun ja parisuhdevaikeuksiin on Torniossa liian vähän apua saatavilla. Perheneuvolaan otetaan aina myös pariskunta arviokäynnille, ja työskentelyä jatketaan, kun kyseessä on pariskunta, jolla on ala-ikäisiä lapsia. Perheneuvolan näkökulmasta tarve työskentelyyn on kuitenkin suurempi, kuin mihin perheneuvola voi vastata, ja yhteydenotot parisuhdevaikeuksissa ovat lisääntyneet. Myös lastensuojelun ja kotipalvelun niukat resurssit näkyvät perheneuvolan työssä ja vaikeuttavat perheneuvolan kokonaisvaltaista hoitoa. Perheneuvolatyössä näkyy arkisen avun tarve, johon on vaikea löytää apua. Perheneuvolan omassa työyhteisössä on toisen sosiaaliantekijän tarve.

Päällekkäisen työn ja sattumanvaraisen hoitoonhjäutymisen vähentämiseksi yhteistyön kehittäminen on erityisen tärkeää. Perhekeskustyömalli voisi olla ratkaisu tähän. Perheiden talo on omalta osaltaan tuonut asiaan parannusta.

4.6 Henkilöstön osaamisen, saatavuuden ja pysyvyyden turvaaminen

Henkilöstön osaamiseen, saatavuuteen ja pysymiseen on panostettava. Resurssipuutteesta kärsivät työntekijöiden näkökulmasta katsottuna kokonaisuudessaan kaikki lasten ja nuorten palvelut. Rekrytointiongelmia on nähtävissä ainakin sosiaalitoimistossa. Ääripysyminen lakisääteisissä raameissa ei takaa eikä edes mahdollista ennaltaehkäisevää työtettä ja varhaista puuttumista. Yllä olevan ongelman ratkaisemiseksi on henkilöstöä lisätty, esimerkiksi toimintaterapeutti varhaiskasvatukseen, oppilashuoltotekijä ja kuraattori koululle, kaksi etsivää nuorisotyöntekijää ja lisää henkilöstöä lastensuojeluun.

Riittävä ja tarkoituksenmukainen täydennyskoulutus sekä työnohjaus ovat oleellisia osaamisen, työkyvyn ja työhyvinvoinnin edellytyksiä. Niihin olisi varattava riittävät taloudelliset resurssit.

Mikäli työtä tehdään jatkuvalla ylikuormituksella, se ei voi olla näkymättä työntekijöiden jaksamisessa ja työn laadussa. Riittävä mitoitus on työntekijöiden työssäjaksamisen edellytys. Se on myös työsuoja- ja työhyvinvointikysymys. Se on hyvän työn laadun ehto ja tuloksellisuuden ja taloudellisuuden edellytys.

4.7 Tutkimus ja kehittämistehtävät

Palvelurakenteen kehittämisen haasteita varmasti löytyy. Toiminnan poliittinen ohjaus ja sitä kautta tulevan tuen parantaminen on tärkeää. Oleellista olisi resursoida ja kehittää peruspalveluita.

Tällä hetkellä Tornion sosiaalitoimi tekee yhteistyötä Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen kanssa Kaste-hankkeen tiimoilta. Hankkeessa kehitetään monia-

laisia sosiaali- ja terveystalveluja. Sosiaalitoimistossa työskentelee kaksi kehittäjä-sosiaalityöntekijää, jotka osaltaan vievät eteenpäin paitsi valtakunnallisia ja alueellisia, niin myös Tornioon räätälöityjä kehittämistalvotteita. Pohdittavaksi jää, millaisia maakunnallisia pysyviä rakenteita kehittämistoiminnalle tarvitaan ja saadaan. Suurena hankkeena kaupungissa toimii tällä hetkellä Arjen turvaa -hanke. Hankkeessa on mukana useita palvelualueita.

5. PÄÄTÖKSENTEKO, TOTEUTUS JA SEURANTA

5.1 Kaupungin viranhaltijat ja toimijat

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa on työstetty kahdessa eri työryhmässä, joiden sihteerinä on toiminut kehittäjä-sosiaalityöntekijä, joka on myös kirjannut suunnitelman. Kaupunginhallituksen valitsema työryhmä (ohjausryhmä) kokoontui yhteensä seitsemän kertaa. Kentällä toimivista viranhaltijoista koostunut työryhmä puolestaan kokoontui kaksi kertaa ja toi selkeästi kentältä esille ne kehittämistarpeet, joihin suunnitelmassa on pureuduttu.

5.2 Kaupunginhallitus

Kaupunginhallituksen käsittelyyn suunnitelma menee marraskuussa 2009. Kaupunginhallitus lähettää sen lausunnolle eri lautakuntiin

5.3 Kaupunginvaltuusto

Kaupunginvaltuustoon suunnitelma menee hyväksyttäväksi joulukuussa 2009.

5.4 Seurantasuunnitelma

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman toteutumista seurataan vuosittain. Kehittäjä-sosiaalityöntekijä kutsuu koolle kerran vuodessa elo-syyskuussa viranhaltijoista koostuvan työverstaan ja suunnitelman ohjausryhmän, jotka yhdessä käyvät läpi suunnitelman toteutumisen. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman toteuttamisen varmistamiseksi olisi syytä miettiä henkilöä tai ryhmää, joka vastaa asiasta.

6. YHTEENVETO

6.1 Taulukko: tavoite, toimenpiteet, vastuutahot, resurssit ja aikataulu, tavoitetaso

TAVOITE	TOIMENPITEET	VASTUUTAHOT	RESURSSIT JA AIKATAULU	TAVOITETASO
Turvata lapsiperheiden kotipalvelu	Riittävä ja kohdennettu resurssi, joka on heti irrotettavissa	Sosiaali- ja terveyslautakunta, kaupunginhallitus ja -valtuusto	1 Kodinhoitajan toimi v. 2010 1 Kodinhoitajan toimi v. 2011	Ilmoitetaan kotipalveluun aina, kun tarve on lapsiperheellä => kirjataan => seurataan, voidaanko vastata
Päivähoidon hoitosopimuskäytäntöjen toimivuus	Käytäntöjen muuttaminen Toimintaterapeutin toimi 1.8.2014 alkaen. Perheiden talo avattu maaliskuussa 2014.	Koulutuslautakunta, kaupunginhallitus ja -valtuusto	Vuosittainen seuranta alkaen v. 2010. Vuonna 2014 käytössä tuntiperusteinen asiakasmaksu.	Seurantatulosten läpikäymisen suunnitelman tarkistuksessa vuosittain
Lasten ja nuorten palveluiden yhteensaattaminen	Yhteiset toimivat tilat	Sosiaali- ja terveyslautakunta, kaupunginhallitus ja -valtuusto	Yhteiset toimivat tilat 2010 - 2013	Lasten ja nuorten palvelut on takaisin yhteensaatettu
Turvata Kivirannan nuorisotilojen aukiolon jatkuminen	Nuorisotyöntekijän toimen täyttäminen.	Nuoriso- ja kulttuurilautakunta, kaupunginhallitus ja -valtuusto	Nuorisotyöntekijän toimi täytettäväksi v. 2010. Kivirannan nuorisotila jatkanut toimintaa. Kokkokankaan uusi nuoristila avattu. Kahden etsivän nuorisotyöntekijän toimen vakinaistaminen.	Kivirannan nuorisotila on auki eikä muita toimintoja ole vähennetty tai lakkautettu sen vuoksi
Etsivä nuorisotyöntekijä kouluille: kohderyhmänä yläkouluikäiset, nivelvaiheessa olevat kuudesluokkalaiset ja maahanmuuttajanuoret.	Etsivän nuorisotyöntekijän hankerahoituksen hakeminen	Nuoriso- ja kulttuurilautakunta, koulutuslautakunta, kaupunginhallitus ja -valtuusto	Avustus haetaan vuonna 2015 alkaen toimintaan.	Toimiva oppilashuollollinen ja moniammatillinen käytäntö sekä varhainen puuttuminen ennaltaehkäisevät oppilaiden ongelmia
Liikennepuistosta toimiva ja turvallinen lasten ja perheiden vapaa-ajanviettopaikka	Lasten liikennepuiston toimivuuden ja turvallisuuden parantaminen/ kehittäminen	Tekninen lautakunta, nuoriso- ja kulttuurilautakunta, kaupunginhallitus ja -valtuusto	Toteuttaminen vuosina 2015 - 2016	Hyvin varusteltu ja turvallinen liikennepuisto
Tietotekniikan päivitykset ajan tasalle nuorisotiloissa	Nopeampien nettiyhteyksien ja wifin käyttöönotto	ATK/ tilapalvelut	Vuosi 2015	Nuorisotiloilla järjestetään nykyaikaista verkkopelitoimintaa ja langattomat verkot toimivat

Lasten aamu- ja iltapäiväkerhojen toiminnan sujuminen	Koulunkäyntiavustajien tarpeen kartoitus ja vakinaistaminen sekä avustajien mukana olo iltapäiväkerhotoiminnassa	Koulutuslautakunta, kaupunginhallitus ja -valtuusto	Avustajien työajan jatkaminen iltapäivään sekä riittävästi avustajia. Aamu- ja iltapäiväkerhotoimintaa on joka koululla.	Lasten omat henkilökohtaiset ohjaajat ovat mukana iltapäiväkerhoissa
Lastensuojelun toimivuus	Riittävä resurssi	Sosiaali- ja terveyslautakunta, kaupunginhallitus ja -valtuusto	1 sosiaalityöntekijän virka 2010 1 sosiaalityöntekijän virka 2011	Avohuollon työn tehostuminen ja sijoitusten kasvun pieneeminen
Yhteistyön lisääminen eri kouluasteilla ja eri toimipisteissä	Alueelliset (3 kpl) lasten ja nuorten hyvinvointiryhmät (sos.toimi, koulutoimi, terveyspalvelut ja nuorisotoimi)	Koulutuslautakunta, kaupunginhallitus ja -valtuusto	2010 =>	Ryhmät toimivat ja kokoontuvat säännöllisesti
Neuvolatyö sekä koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon toiminta asetusten mukaiseksi	Asetusten mukainen toiminta	Sosiaali- ja terveyslautakunta, kaupunginhallitus ja -valtuusto	Suunnitelman laatiminen vuoden 2010 aikana	Toimintasuunnitelman tekeminen ja toteuttaminen
Oppilashuollon riittävyys	Viran perustaminen	Koulutuslautakunta, sosiaali- ja terveyslautakunta, kaupunginhallitus ja -valtuusto	2010. Virka perustettu. Psykologi palkattu ja varauduttu 1.8.2014 tulevan uuden oppilashuoltolain haasteisiin.	Toimiva oppilashuolto, säästö erikoissairaanhoidosta

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tavoitteet asetetaan vuosittain taloussuunnitelmakaudelle. Työryhmä päivittää suunnitelmaa vuosittain.

Lastensuojelulaki **Lastensuojelulaki 417/2007**

Astunut voimaan 1.1.2008 alkaen.

1 luku

Lain tarkoitus

1 §

Yleiset säännökset

Lain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun.

2 §

Vastuu lapsen hyvinvoinnista

Lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista. Lapsen vanhemman ja muun huoltajan tulee turvata lapselle tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi siten kuin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetussa laissa (361/1983) säädetään.

Lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhain sekä ohjattava lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin.

Lastensuojelun on tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa järjestämällä tarvittavia palveluja ja tukitoimia. Jäljempänä tässä laissa säädetyn edellytyksin lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle tai ryhtyä muihin toimenpiteisiin lapsen hoidon ja huollon järjestämiseksi.

3 §

Lastensuojelu

Lastensuojelua on lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu. Sen lisäksi kunta järjestää lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi 2 luvussa tarkoitettua ehkäisevää lastensuojelua.

Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua ovat lastensuojelutarpeen selvitys, avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto.

Ehkäisevällä lastensuojelulla edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua on myös kunnan muiden palvelujen piirissä, kuten äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa terveydenhuollossa, päivähoitossa, opetuksessa ja nuorisotyössä annettava erityinen tuki silloin, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana.

Liite 1: Lastensuojelulaki

4 §

Lastensuojelun keskeiset periaatteet

Lastensuojelun on edistettävä lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia. Lastensuojelun on tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa. Lastensuojelun on pyrittävä ehkäisemään lapsen ja perheen ongelmia sekä puuttumaan riittävän varhain havaittuihin ongelmiin. Lastensuojelun tarvetta arvioitaessa ja lastensuojelua toteutettaessa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.

Lapsen etua arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, miten eri toimenpidevaihtoehdot ja ratkaisut turvaavat lapselle:

- 1) tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin sekä läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet;
- 2) mahdollisuuden saada ymmärtämystä ja hellyyttä sekä iän ja kehitystason mukaisen valvonnan ja huolenpidon;
- 3) taipumuksia ja toivomuksia vastaavan koulutuksen;
- 4) turvallisen kasvuympäristön ja ruumiillisen sekä henkisen koskemattomuuden;
- 5) itsenäistymisen ja kasvamisen vastuullisuuteen;
- 6) mahdollisuuden osallistumiseen ja vaikuttamiseen omissa asioissaan; sekä
- 7) kielellisen, kulttuurisen ja uskonnollisen taustan huomioimisen.

Lastensuojelussa on toimittava mahdollisimman hienovaraisesti ja käytettävä ensisijaisesti avohuollon tukitoimia, jollei lapsen etu muuta vaadi. Kun sijaishuolto on lapsen edun kannalta tarpeen, se on järjestettävä viivytyksettä. Sijaishuoltoa toteutettaessa on otettava lapsen edun mukaisella tavalla huomioon tavoite perheen jälleenyhdistämisestä.

5 §

Lapsen ja nuoren mielipide ja toivomukset

Lapselle on hänen ikäänsä ja kehitystasoaan vastaavalla tavalla turvattava oikeus saada tietoa häntä koskevassa lastensuojeluasiassa ja mahdollisuus esittää siinä mielipiteensä. Lastensuojelun tarvetta arvioitaessa, lasta tai nuorta koskevaa päätöstä tehtäessä ja lastensuojelua toteutettaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota lapsen tai nuoren mielipiteisiin ja toivomuksiin.

6 §

Lapsi ja nuori

Tässä laissa pidetään lapsena alle 18-vuotiasta ja nuorena 18—20-vuotiasta.

2 luku

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen

7 §

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin seuraaminen ja edistäminen

Kunnan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen ja kunnan muiden viranomaisten on yhteistyössä seurattava ja edistettävä lasten ja nuorten hyvinvointia sekä poistettava kasvuolojen epäkohtia ja ehkäistävä niiden syntymistä.

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on välitettävä tietoa lasten ja nuorten kasvuoloista ja sosiaalisista ongelmista sekä annettava asiantuntija-apua muille viranomaisille samoin kuin kunnan asukkaille ja kunnassa toimiville yhteisöille.

8 §

Palvelujen kehittäminen kasvatuksen tukemiseksi

Kunnan on sosiaali- ja terveydenhuoltoa, opetustointia sekä muita lapsille, nuorille ja lapsiperheille tarkoitettuja palveluja järjestäessään ja niitä kehittäessään huolehdittava siitä, että näiden palvelujen avulla tuetaan vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lasten kasvatuksessa ja saadaan selville lasten, nuorten ja lapsiperheiden erityisen tuen tarve. Kunnan on järjestettävä tarvittaessa erityisen tuen tarpeessa olevia lapsia ja nuoria tukevaa toimintaa.

Palveluja järjestettäessä ja niitä kehitettäessä on kiinnitettävä erityistä huomiota lasten ja nuorten tarpeisiin ja toivomuksiin.

9 §

Tuki koulunkäyntiin

Kunnan tulee järjestää koulupsykologi- ja koulukuraattoripalveluita, jotka antavat kunnan perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitetun esi-, perus- ja lisäopetuksen sekä valmistavan opetuksen oppilaille riittävän tuen ja ohjauksen koulunkäyntiin ja oppilaiden kehitykseen liittyvien sosiaalisten ja psyykkisten vaikeuksien ehkäisemiseksi ja poistamiseksi. Palveluilla tulee edistää myös koulun ja kodin välisen yhteistyön kehittämistä.

Perusopetuslain 7 ja 8 §:ssä tarkoitetun opetuksen järjestäjä vastaa edellä 1 momentissa tarkoitettujen palveluiden järjestämisestä oppilailleen.

10 §

Lapsen huomioon ottaminen aikuisille suunnatuissa palveluissa

Kun aikuiselle annetaan sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja, erityisesti päihdehuolto- ja mielen-terveyspalveluja, ja kun aikuisen kyvyn täysipainoisesti huolehtia lapsen hoidosta ja kasvatuksesta arvioidaan tällöin heikentyneen, tai kun aikuinen on suorittamassa vapausrangaistustaan, on selvitettävä ja turvattava myös hänen hoidossaan ja kasvatuksessaan olevan lapsen hoidon ja tuen tarve.

Terveydenhuollon ja sosiaalihuollon viranomaisten on tarvittaessa järjestettävä välttämättömät palvelut raskaana olevien naisten ja syntyvien lasten erityiseksi suojelemiseksi.

Lastensuojelun järjestäminen

11 §

Lastensuojelun järjestäminen ja kehittäminen

Kunnan on huolehdittava siitä, että ehkäisevä lastensuojelu sekä lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaiseksi kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua on järjestettävä tarvittavassa laajuudessa niinä vuorokauden aikoina, joina sitä tarvitaan.

Lastensuojelun on oltava laadultaan sellaista, että se takaa lastensuojelun tarpeessa oleville lapsille ja nuorille sekä heidän perheilleen heidän tarvitsemansa avun ja tuen.

Kunnassa lastensuojelun toimeenpanoon liittyvistä tehtävistä vastaa sosiaalihuoltolain (710/1982) 6 §:n 1 momentissa tarkoitettu toimielin (*sosiaalihuollosta vastaava toimielin*). Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on lastensuojelua järjestäessään oltava tarvittaessa yhteistyössä kunnan eri hallintokuntien, muiden viranomaisten samoin kuin muiden kuntien ja kuntayhtymien sekä muiden palveluja järjestävien yhteisöjen ja laitosten kanssa riittävien ja tarvetta vastaavien palvelujen järjestämiseksi ja asiantuntemuksen turvaamiseksi kunnassa.

12 §

Suunnitelma lastensuojelun järjestämisestä ja kehittämisestä

Kunnan tai useamman kunnan yhdessä on laadittava lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi kunnan tai kuntien toimintaa koskeva suunnitelma, joka hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. Suunnitelma on otettava huomioon kuntalain (365/1995) 65 §:n mukaista talousarviota ja -suunnitelmaa laadittaessa.

Suunnitelman tulee sisältää suunnittelukaudelta tiedot:

- 1) lasten ja nuorten kasvuoloista sekä hyvinvoinnin tilasta;
- 2) lasten ja nuorten hyvinvointia edistävästä sekä ongelmia ehkäisevistä toimista ja palveluista;
- 3) lastensuojelun tarpeesta kunnassa;
- 4) lastensuojeluun varattavista voimavaroista;
- 5) lastensuojelulain mukaisten tehtävien hoitamiseksi käytettävissä olevasta lastensuojelun palvelujärjestelmästä;
- 6) yhteistyön järjestämisestä eri viranomaisten sekä lapsille ja nuorille palveluja tuottavien yhteisöjen ja laitosten välillä; sekä
- 7) suunnitelman toteuttamisesta ja seurannasta.

3 luku

13 §

Lastensuojelutoimenpiteistä päättävä viranhaltija

Tämän lain 43 §:n 1 momentin mukaista huostaanottoa sekä sijaishuoltoa, 47 §:n mukaista huostasapidon lopettamista sekä 72 §:n 2 momentissa tarkoitettua erityisen huolenpidon aloittamista ja jatkamista koskevissa asioissa päätöksentekovaltaa käyttää kunnan johtosäännön mukaan määräytyvä sosiaalihuollon johtava viranhaltija, jolla on sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun lain (272/2005) 10 §:n 1 momentin mukainen kelpoisuus. Johtava viranhaltija voi määrätä päätöksentekovaltaa käyttämään myös muun viranhaltijan, jolla on mainitun lain 10 §:n 1 tai 2 momentin taikka 3 §:n mukainen kelpoisuus. Tämän tulee olla muu kuin jäljempänä 3 momentissa tarkoitettu lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Johtava viranhaltija tai hänen määräämänsä viranhaltija päättää myös 28 §:ssä tarkoitettun lapsen tutkimusta ja 43 §:n 2 momentissa tarkoitettun huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoa koskevan hakemuksen tekemisestä.

Lain 38 ja 39 §:n mukaista päätöksentekovaltaa kiireellistä sijoitusta ja 63 §:n 2 momentissa tarkoitettua yhteydenpidon rajoittamista kiireellisissä tilanteissa koskevissa asioissa käyttää sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen määräämä sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun lain 3 §:n mukaisen sosiaalityöntekijän ammatillisen kelpoisuuden omaava viranhaltija.

Lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle on nimettävä hänen asioistaan vastaava sosiaalityöntekijä (*lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä*). Lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä tulee olla sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun lain 3 §:n mukainen sosiaalityöntekijän ammatillinen kelpoisuus.

14 §

Moniammatillisen asiantuntemuksen turvaaminen

Kunnan on huolehdittava siitä, että lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on käytettävissään lapsen kasvun ja kehityksen, terveydenhuollon, oikeudellista sekä muuta lastensuojelutyössä tarvittavaa asiantuntemusta.

Kunnan tai useamman kunnan yhdessä tulee asettaa sosiaali- ja terveydenhuollon edustajista, lapsen kasvun ja kehityksen asiantuntijoista sekä muista lastensuojelutyössä tarvittavista asiantuntijoista koostuva lastensuojelun asiantuntijaryhmä. Lastensuojelun asiantuntijaryhmä avustaa sosiaalityöntekijää lapsen huostaanottoa sekä sijaishuoltoa koskevien asioiden valmistelussa ja muussa lastensuojelun toteuttamisessa. Lisäksi asiantuntijaryhmä antaa lausuntoja lastensuojelutoimenpiteitä koskevan päätöksenteon tueksi.

15 §

Terveydenhuollon erityiset velvollisuudet

Terveyskeskuksen ja sairaanhoitopiirin on annettava lapsi- ja perhekohtaisessa lastensuojelussa asiantuntija-apua ja tarvittaessa järjestettävä lapsen tutkimus sekä hoito- ja terapiapalveluja lapselle. Lasten tarvitsemat seksuaalisen hyväksikäytön tai pahoinpitelyn epäilyn selvittämiseen liittyvät palvelut on järjestettävä kiireellisinä.

16 §

Lastensuojelun järjestämisestä vastuussa oleva kunta

Kunnan velvollisuudesta järjestää lastensuojelua on voimassa, mitä sosiaalihuoltolain 14 §:ssä ja 15 §:n 1 momentissa säädetään. Mitä mainitun lain 15 §:n 2 momentissa sekä 42 §:n 1 ja 3 momentissa säädetään, sovelletaan myös tämän lain nojalla järjestettävään perhehoitoon sekä laitoshuoltoon. Sen estämättä, mitä edellä on säädetty, vastaa lapsen sijaishuollon järjestämisestä ja tästä aiheutuvista kustannuksista se kunta, jossa lapsen huostaanottamisen ja sijaishuollon järjestämisen tarve on syntynyt. Jäljempänä 12 luvussa tarkoitettun jälkihuollon on velvollinen järjestämään se kunta, joka on ollut vastuussa sijaishuollon järjestämisestä.

Kunnan, jossa lapsi tai nuori on avohuollon tukitoimena tai sijaishuoltoon sijoitettuna taikka jälkihuollossa (*sijoituskunta*), on järjestettävä yhteistyössä 1 momentin tai 17 §:n mukaan vastuussa olevan kunnan (*sijoittajakunta*) kanssa lapselle tai nuorelle hänen huollon tai hoidon tarpeensa edellyttämät palvelut ja tukitoimet. Järjestetyistä palveluista ja tukitoimista aiheutuneet kustannukset sijoituskunta on oikeutettu perimään sijoittajakunnalta.

Sijoituskunnan velvollisuudesta järjestää edellä 2 momentissa tarkoitettussa tilanteessa avohuollon tukitoimena tai sijaishuoltoon sijoitetun taikka jälkihuollossa olevan lapsen tai nuoren tarvitsemat terveydenhuollon palvelut säädetään kansanterveyslain (66/1972) 14 b §:ssä ja erikoissairaanhoidon lain (1062/1989) 30 a §:ssä. Terveydenhuollon palveluista aiheutuvien kustannusten korvaamisesta säädetään kansanterveyslain 24 §:ssä ja erikoissairaanhoidon lain 42 §:ssä. Sijoituskunnan velvollisuudesta järjestää avohuollon tukitoimena tai sijaishuoltoon sijoitetun taikka jälkihuollossa olevan lapsen perusopetus säädetään perusopetuslaissa ja siitä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) 50 §:ssä.

17 §

Lastensuojelun järjestäminen eräissä erityistilanteissa

Jos lapsen sijoittamista perhehoitoon tai laitoshuoltoon koskeva asia tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 nojalla on ratkaistava Suomessa, mutta mikään kunta ei ole 16 §:n mukaan velvollinen järjestämään kyseistä hoitoa tai huoltoa, sen järjestämisestä päättäminen kuuluu lapsen viimeisimmän asuin- tai oleskelukunnan viranomaisille. Jos lapsella ei ole ollut asuin- eikä oleskelukuntaa Suomessa, päätösvalta kuuluu sen kunnan viranomaisille, jossa lapsen vanhemmat tai toinen heistä asuu tai oleskelee taikka, jos kumpikaan vanhemmista ei asu eikä oleskele Suomessa, vanhempien tai toisen heistä viimeisimmän asuin- tai oleskelukunnan viranomaisille. Jos kummallakaan vanhemmista ei ole ollut asuin- eikä oleskelukuntaa Suomessa, päätösvalta kuuluu Helsingin kaupungin viranomaisille. Jos lapselle päätetään järjestää perhehoitoa tai laitoshuoltoa Suomessa, vastaa sen järjestämisestä ja tästä aiheutuvista kustannuksista se kunta, jonka viranomainen on edellä sanotun mukaisesti päättänyt asiasta.

Lastensuojelun järjestäminen sellaiselle lapselle, jonka vanhemmat tai toinen heistä on tai on ollut Suomen kansalainen, mutta jolla ei ole sosiaali- ja terveysministeriön selvityksen mukaan asuin- tai oleskelukuntaa Suomessa ja jonka sosiaali- ja terveysministeriö saamiensa alustavien tietojen perusteella ei katso saavan asianmukaista huoltoa asuin- tai oleskelumaassaan, kuuluu 1 momentissa säädettyjen perusteiden mukaan määräytyvälle kunnalle. Lastensuojelua voidaan tämän momentin nojalla järjestää vain, jollei 1 momentissa mainitusta asetuksesta muuta johdu.

Liite 1: Lastensuojelulaki

Asianomainen kunta voi pyytää ulkoasiainministeriön välityksellä virka-apua lastensuojelutarpeen selvittämiseksi ulkomailla. Selvityksen voi ulkomailla tehdä myös sellainen henkilö, joka konsuli-palvelulain (498/1999) 33 §:n mukaan voi suorittaa julkiselle notaarille kuuluvia tehtäviä.

18 §

Suhde muihin lakeihin

Tämän lain nojalla kunnan järjestämään toimintaan sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtiosuudesta annettua lakia (733/1992), jollei lailla toisin säädetä.

19 §

Asiakasmaksut

Lastensuojelusta voidaan periä asiakasmaksuja siten kuin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmak-suista annetussa laissa (734/1992) säädetään.

4 luku

Lapsen osallisuus

20 §

Lapsen mielipiteen selvittäminen ja kuuleminen

Lastensuojelua toteutettaessa on selvittävä lapsen toivomukset ja mielipide sekä otettava ne huomi-oon lapsen iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla. Lapsen mielipide on selvittävä hienovaraisesti sekä siten, että tästä ei aiheudu tarpeettomasti haittaa lapsen ja hänen vanhempiensa tai muiden lä-heisten ihmisten välisille suhteille. Lapsen mielipiteen selvittämisen tapa ja pääasiallinen sisältö on kirjattava lasta koskeviin asiakasasiakirjoihin.

Kaksitoista vuotta täyttäneelle lapselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi hallintolain (434/2003) 34 §:n mukaisesti häntä itseään koskevassa lastensuojeluasiassa.

Lapsen mielipide voidaan jättää selvittämättä vain, jos selvittäminen vaarantaisi lapsen terveyttä tai kehitystä tai jos se on muutoin ilmeisen tarpeetonta.

Mielipiteen selvittämisen ja kuulemisen yhteydessä lapselle ei saa antaa sellaisia tietoja, jotka vaa-rantavat hänen kehitystään tai ovat vastoin lapsen muuta erittäin tärkeää yksityistä etua.

21 §

Lapsen puhevallan käyttö

Kaksitoista vuotta täyttäneellä lapsella on oikeus käyttää huoltajan tai muun laillisen edustajan ohella erikseen puhevaltaansa itseään koskevassa lastensuojeluasiassa.

Liite 1: Lastensuojelulaki

22 §

Edunvalvojan määrääminen huoltajan sijaiseksi

Lapselle tulee lastensuojeluasiassa määrätä edunvalvoja käyttämään huoltajan sijasta lapsen puhevaltaa, jos:

- 1) on perusteltu syy olettaa, ettei huoltaja voi puolueettomasti valvoa lapsen etua asiassa; ja
- 2) edunvalvojan määrääminen on tarpeen asian selvittämiseksi tai muutoin lapsen edun turvaamiseksi.

Hakemuksen edunvalvojan määräämiseksi voi tehdä holhoustoimesta annetussa laissa (442/1999) tarkoitettuna holhousviranomaisena toimiva maistraatti, sosiaalihuollosta vastaava toimielin tai huoltaja itse.

Holhousviranomaisena toimiva maistraatti voi määrätä edunvalvojan, jos huoltaja ja sosiaalihuollosta vastaava toimielin ovat siitä yksimieliset. Muutoin edunvalvojan määrää tuomioistuimella. Edunvalvojan määräämiseen sovelletaan, mitä holhoustoimesta annetussa laissa tai muussa laissa säädetään sijaisen määräämisestä edunvalvojalle.

23 §

Edunvalvojan palkkio ja kustannukset

Edellä 22 §:ssä tarkoitettua edunvalvojan määräämisestä aiheutuneista kustannuksista sekä edunvalvojan palkkiosta ja kustannuksista vastaa se kunta, joka on 16 ja 17 §:n mukaisesti vastuussa lastensuojelun järjestämisestä.

24 §

Vastuu lapsen edun turvaamisesta

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on valvottava lapsen edun toteutumista ja avustettava virkansa puolesta lasta tai nuorta puhevallan käytössä sekä tarvittaessa ohjattava lapsi tai nuori oikeusavun piiriin taikka huolehdittava siitä, että lapselle haetaan 22 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa edunvalvojaa.

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen tulee olla edustettuna lapsen tekemäksi ilmoitetun rangaistavan teon esitutkinnassa ja tuomioistuinkäsittelyssä sekä käsiteltäessä oppivelvollisen lapsen koulusta erottamista koskevaa asiaa opetustoimesta vastaavassa toimielimessä, jollei sosiaalihuollosta vastaava toimielin arvioi läsnäolon olevan ilmeisen tarpeetonta. Toimielimen tulee tarvittaessa ohjata lapsi rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain (1015/2005) mukaiseen sovitteluun.

5 luku

Lastensuojeluasiakkuuden alkaminen

25 §

Ilmoitusvelvollisuus

Sosiaali- ja terveydenhuollon, opetustoimen, nuorisotoimen, poliisitoimen ja seurakunnan tai muun uskonnollisen yhdyskunnan palveluksessa tai luottamustoimessa olevat henkilöt sekä muun sosiaali- palvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajan, opetuksen tai koulutuksen järjestäjän tai turva- paikan hakijoiden vastaanottotoimintaa tai hätäkeskustoimintaa taikka koululaisten aamu- ja iltapäi- vätoimintaa harjoittavan yksikön palveluksessa olevat henkilöt ja terveydenhuollon ammattihenkilöt ovat velvollisia viipymättä ilmoittamaan salassapitosäännösten estämättä kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he tehtävässään ovat saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpi- don tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä.

Myös muu kuin 1 momentissa tarkoitettu henkilö voi tehdä tällaisen ilmoituksen häntä mahdollisesti koskevien salassapitosäännösten estämättä.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, on voimassa, mitä rippiin tai muuhun sielunhoitoon liit- tyvästä salassapitovelvollisuudesta erikseen säädetään tai määrätään.

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on pidettävä rekisteriä lastensuojeluilmoituksista ja niiden sisällöstä.

Jos lapsi muuttaa pois kunnasta 27 §:ssä tarkoitettun lastensuojelutarpeen selvityksen aikana tai olles- saan muutoin lastensuojelun asiakkaana, sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on salassapitosään- nösten estämättä viipymättä ilmoitettava muutosta lapsen uudelle asuinkunnalle. Uudelle asuinkun- nalle on tarvittaessa toimitettava viipymättä myös ne asiaan liittyvät asiakirjat, jotka ovat välttämät- tömiä lastensuojelutarpeen arvioimiseksi tai lastensuojelutoimenpiteiden järjestämiseksi. Lapsen uu- den asuinkunnan on jatkettava selvityksen tekemistä tai muita lastensuojelutoimenpiteitä.

Sen lisäksi, mitä sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 18 §:n 3 momentissa säädetään oikeudesta antaa oma-aloitteisesti tietoja poliisille, lastensuojeluviranomaisen on salassapittoa koskevien säännösten estämättä ilmoitettava poliisille, jos on perusteltua syytä epäil- lä, että lapseen on kasvuympäristössään kohdistettu rikoslain (39/1889) 20 tai 21 luvussa rangaista- vaksi säädetty teko, josta säädetty enimmäisrangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta.

26 §

Lastensuojeluasian vireille tulo ja asiakkuuden alkaminen

Lastensuojeluasia tulee vireille hakemuksesta tai kun sosiaalityöntekijä tai muu lastensuojelun työn- tekijä on vastaanottanut 25 §:n mukaisen ilmoituksen taikka saanut muutoin tietää mahdollisesta las- tensuojelun tarpeessa olevasta lapsesta.

Liite 1: Lastensuojelulaki

Lastensuojeluasian vireille tulon jälkeen sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelun työntekijän on arvioitava välittömästi lapsen mahdollinen kiireellinen lastensuojelun tarve. Lisäksi sosiaalityöntekijän on viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä ilmoituksen tai vastaavan yhteydenoton vastaanottamisesta ratkaistava, onko sen johdosta ryhdyttävä 27 §:ssä tarkoitettun lastensuojelutarpeen selvityksen tekemiseen, vai onko ilmoitus selvästi luonteeltaan sellainen, ettei se johda toimenpiteisiin.

Lastensuojelun asiakkuus alkaa, kun 1 momentissa tarkoitettun lastensuojeluasian vireille tulon johdosta ryhdytään kiireellisesti lastensuojelutoimenpiteisiin tai päätetään tehdä 27 §:ssä tarkoitettu lastensuojelutarpeen selvitys. Sosiaalityöntekijän on tehtävä lastensuojelun asiakkuuden alkamisesta merkintä lasta koskeviin lastensuojeluasiakirjoihin sekä ilmoitettava siitä huoltajalle ja lapselle ottaen kuitenkin huomioon, mitä sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 11 §:ssä säädetään.

27 § Lastensuojelutarpeen selvitys

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on tehtävä selvitys lapsen tilanteesta. Selvityksessä arvioidaan lapsen kasvuolosuhteita, huoltajien tai muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta tällöin vastaavien henkilöiden mahdollisuuksia huolehtia lapsen hoidosta ja kasvatuksesta sekä lastensuojelutoimenpiteiden tarvetta. Selvitys tehdään kyseessä olevan tapauksen olosuhteiden edellyttämässä laajuudessa. Selvityksen tekemiseksi sosiaalityöntekijä voi tarvittaessa olla yhteydessä lapselle läheisiin henkilöihin sekä eri yhteistyötahoihin ja asiantuntijoihin siten kuin sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 16 ja 17 §:ssä säädetään.

Selvitys on tehtävä ilman aiheetonta viivytystä. Sen on valmistuttava viimeistään kolmen kuukauden kuluessa lastensuojeluasian vireille tulosta. Huoltajalle ja lapselle on ilmoitettava selvityksen valmistuttua lastensuojelun asiakkuuden jatkumisesta. Samaten on ilmoitettava asiakkuuden päättymisestä kuitenkin ottaen huomioon, mitä asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 11 §:ssä säädetään. Asiakkuus päättyy, mikäli selvitys ei anna aihetta lastensuojelutoimenpiteisiin.

28 § Tuomioistuimen lupa lapsen tutkimiseen

Hallinto-oikeus voi 13 §:n 1 momentissa tarkoitettun viranhaltijan hakemuksesta antaa luvan lasta koskevaan lääkärin tai muun asiantuntijan suorittamaan tutkimukseen, jos tutkimus on lastensuojelun tarpeen selvittämiseksi välttämätön, mutta huoltaja kieltää tutkimuksen tekemisen. Ennen hakemuksen tekemistä on selvitettävä lapsen mielipide, ellei se lapsen ikä, kehitystaso tai muut olosuhteet huomioon ottaen ole mahdotonta.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu lupa annetaan määräajaksi. Ennen luvan antamista hallinto-oikeuden on kuultava lapsen huoltajaa ja 12 vuotta täyttänyttä lasta. Erityisen painavasta syystä lupa voidaan antaa, vaikka kuulemista ei ole voitu suorittaa.

Hallinto-oikeus voi päättäessään luvan antamisesta samalla määrätä, että luvan mukainen tutkimus saadaan tehdä muutoksenhausta huolimatta.

Hallinto-oikeuden lupaa koskevan päätöksen noudattamiseksi huoltajalle asetettavista velvoitteista on soveltuvin osin voimassa, mitä lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetussa laissa (619/1996) säädetään.

6 luku

Menettelysäännöksiä

29 §

Lapsen tapaaminen

Lastensuojelua toteutettaessa lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelun työntekijän tulee tavata lapsi riittävän usein henkilökohtaisesti.

Lapsen henkilökohtaisten tapaamisten järjestämisessä on pyrittävä yhteistoimintaan huoltajan tai muun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavan henkilön kanssa.

Sosiaalityöntekijällä tai muulla lastensuojelun työntekijällä on tarvittaessa oikeus tavata lapsi myös ilman huoltajan suostumusta, jos sen arvioidaan olevan lapsen ikä, kehitys tai olosuhteet muutoin huomioon ottaen lapsen edun mukaista. Lasta koskeviin asiakirjoihin on kirjattava syyt, jotka ovat edellyttäneet lapsen tapaamista vastoin huoltajan suostumusta. Huoltajalle on ilmoitettava tapaamisesta, jollei se ole selvästi vastoin lapsen etua.

30 §

Asiakassuunnitelma

Lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle on tehtävä asiakassuunnitelma, jollei asiakkuus päätty lastensuojelutarpeen selvityksen jälkeen tai kysymyksessä ole tilapäinen neuvonta ja ohjaus.

Asiakassuunnitelma on laadittava ja tarkistettava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä lapsen ja huoltajan sekä tarvittaessa lapsen muun laillisen edustajan, vanhemman, muun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavan taikka lapselle läheisen henkilön sekä lapsen huoltoon keskeisesti osallistuvan tahon kanssa. Asiakassuunnitelmaan kirjataan ne olosuhteet ja asiat, joihin pyritään vaikuttamaan, lapsen ja hänen perheensä tuen tarve, palvelut ja muut tukitoimet, joilla tuen tarpeeseen pyritään vastaamaan, sekä arvioitu aika, jonka kuluessa tavoitteet pyritään toteuttamaan. Asiakassuunnitelmaan on kirjattava myös asianomaisten eriävät näkemykset tuen tarpeesta ja palvelujen sekä muiden tukitoimien järjestämisestä. Asiakassuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran vuodessa.

Huostaanotettua lasta koskevaan asiakassuunnitelmaan kirjataan lisäksi sijaishuollon tarkoitus ja tavoitteet, erityisen tuen ja avun järjestäminen lapselle, hänen vanhemmilleen, huoltajilleen tai muille lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaaville henkilöille. Lisäksi suunnitelmaan kirjataan, miten toteutetaan lapsen yhteydenpito ja yhteistoiminta lapsen vanhempien ja muiden hänelle läheisten henkilöiden kanssa ja miten samalla otetaan lapsen edun mukaisella tavalla huomioon tavoite perheen jälleenyhdistämisestä. Huostaanotetun lapsen vanhemmille on laadittava vanhemmuuden tukemiseksi erillinen asiakassuunnitelma, jollei sen laatimista ole pidettävä tarpeettomana. Suunnitelma laaditaan tarvittaessa yhteistyössä muun sosiaali- ja terveydenhuollon kuten päihde- ja mielenterveyshuollon kanssa.

Jälkihuollossa olevaa lasta tai nuorta koskevaan asiakassuunnitelmaan kirjataan jälkihuollon tarkoitus ja tavoitteet sekä erityisen tuen ja avun järjestäminen lapselle tai nuorelle sekä hänen vanhemmilleen, huoltajilleen tai muille hänen hoidostaan ja kasvatuksesta vastaaville henkilöille.

Asiakassuunnitelmaa täydennetään tarvittaessa erillisellä hoito- ja kasvatussuunnitelmalla.

31 §

Asiakkaan asiassa pidettävä neuvottelu

Lastensuojelun tarpeen selvittämiseksi ja lastensuojelun järjestämiseksi tulee järjestää neuvotteluja, joihin voivat lastensuojelun työntekijän arvion perusteella tarvittaessa osallistua lapsi, vanhemmat ja huoltajat, muut lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavat tai lapsen huolenpitoon keskeisesti osallistuvat henkilöt, muut lapselle tai perheelle läheiset henkilöt sekä viranomais- ja muut yhteistyötahot.

Neuvotteluun osallistuville voidaan antaa lapsen tuen tarpeen selvittämiseksi ja lapsen tarvitseman huolenpidon järjestämiseksi välttämättömiä tietoja siten kuin sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 16 ja 17 §:ssä sekä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 26 §:n 3 momentissa säädetään.

32 §

Lapsen läheisverkoston kartoittaminen

Ennen lapsen sijoittamista kodin ulkopuolelle on selvitettävä lapsen vanhemman, jonka luona lapsi ei pääasiallisesti asu, sukulaisten tai muiden lapselle läheisten henkilöiden mahdollisuudet ottaa lapsi luokseen asumaan tai muutoin osallistua lapsen tukemiseen. Selvittäminen voidaan jättää tekemättä, jos sitä ei asian kiireellisyyden tai muun perustellun syyn vuoksi ole tarpeen tehdä. Lapsen asumista ja sijoituspaikkaa koskeva asia on ratkaistava aina lapsen edun mukaisella tavalla.

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen tulee ryhtyä toimenpiteisiin lapsen huollon järjestämiseksi vanhempien välisellä sopimuksella tai tuomioistuimen päätöksellä, jos tätä on lapsen edun kannalta pidettävä aiheellisena.

Henkilölle, jolle on uskottu lapsen huolto lapsen vanhempien ohella tai sijasta ja jonka luona lapsi asuu, tulee tarvittaessa turvata perhehoitajalain (312/1992) 4 §:n 1 ja 2 momentissa mainitut edellytykset lapsen hoitamiseksi ja kasvattamiseksi.

33 §

Asioiden kirjaaminen

Lastensuojelun työntekijöiden tulee merkitä lasta tai nuorta koskeviin asiakasasiakirjoihin lastensuojeluasian 26 §:n 1 momentissa tarkoitetusta vireille tulosta lähtien kaikki lapsen tai nuoren tarvitsemien lastensuojelutoimenpiteiden järjestämiseen vaikuttavat tiedot sekä toimenpiteiden suunnittelun, toteuttamisen ja seurannan kannalta tarpeelliset tiedot.

Lastensuojelun asiakasasiakirjojen laatimisesta voidaan antaa tarkempia säännöksiä sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

7 luku

Avohuolto

34 §

Velvollisuus ryhtyä avohuollon tukitoimiin

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on ryhdyttävä tämän luvun mukaisiin avohuollon tukitoimiin viipymättä:

- 1) jos kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä; taikka
- 2) jos lapsi käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään.

Avohuollon tukitoimien tarkoituksena on edistää ja tukea lapsen myönteistä kehitystä sekä tukea ja vahvistaa vanhempien, huoltajien ja lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kasvatuskäytäntöjä ja -mahdollisuuksia.

Avohuollon tukitoimia toteutetaan mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä lapsen ja vanhempien, huoltajien tai muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kanssa.

35 §

Toimeentulon ja asumisen turvaaminen

Kun lastensuojelun tarve oleelliselta osin johtuu riittämättömästä toimeentulosta, puutteellisista asumisololoista tai asunnon puuttumisesta tai kun mainitut seikat ovat oleellisena esteenä lapsen ja perheen kuntoutumiselle, kunnan on viivytyksettä järjestettävä riittävä taloudellinen tuki sekä korjattava asumisoloihin liittyvät puutteet tai järjestettävä tarpeen mukainen asunto.

Riittävä taloudellinen tuki ja asuminen on järjestettävä myös 75 §:n 1 momentin mukaan jälkihuollon piirissä olevalle lapselle tai nuorelle, jos hänen kuntoutumisensa sitä edellyttää.

36 §

Muut lastensuojelun avohuollon tukitoimet

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on sosiaalihuoltolain 17 §:n 1 ja 2 momentissa mainittujen sosiaalipalveluiden, kuten lasten päivähoidon ja kotipalvelun, sekä toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukaisen toimeentulotuen ja ehkäisevän toimeentulotuen lisäksi järjestettävä tarvittaessa lapsen ja perheen tuen tarpeisiin perustuva asiakassuunnitelma huomioon ottaen lastensuojelun avohuollon tukitoimina:

- 1) tukea lapsen ja perheen ongelmatilanteen selvittämiseen;
- 2) lapsen taloudellinen ja muu tukeminen koulunkäynnissä, ammatin ja asunnon hankinnassa, työhön sijoittumisessa, harrastuksissa, läheisten ihmissuhteiden ylläpitämisessä sekä muiden henkilökohtaisten tarpeiden tyydyttämisessä;
- 3) tukihenkilö tai -perhe;

Liite 1: Lastensuojelulaki

- 4) lapsen kuntoutumista tukevia hoito- ja -terapiapalveluja;
- 5) perhetyötä;
- 6) koko perheen 37 §:ssä tarkoitettu sijoitus perhe- tai laitoshoidon;
- 7) vertaisryhmätoimintaa;
- 8) loma- ja virkistystoimintaa; sekä
- 9) muita lasta ja perhettä tukevia palveluja ja tukitoimia.

37 §

Sijoitus avohuollon tukitoimena

Lapselle voidaan järjestää asiakassuunnitelmassa tarkoitettulla tavalla avohuollon tukitoimena tuen tarvetta arvioivaa tai kuntouttavaa perhehoitoa taikka laitoshuoltoa yhdessä hänen vanhempansa, huoltajansa tai muun hänen hoidostaan ja kasvatuksesta vastaavan henkilön kanssa.

Lapsi voidaan sijoittaa avohuollon tukitoimena lyhytaikaisesti myös yksin. Sijoitukseen vaaditaan lapsen huoltajan ja 12 vuotta täyttäneen lapsen suostumus. Sijoituksen edellytyksenä on, että sijoitus on tarpeen:

- 1) lapsen tuen tarpeen arvioimiseksi;
- 2) lapsen kuntouttamiseksi; tai
- 3) lapsen huolenpidon järjestämiseksi väliaikaisesti huoltajan tai muun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta tällöin vastaavan henkilön sairauden tai muun vastaavan syyn vuoksi.

Lasta ei voida kuitenkaan sijoittaa avohuollon tukitoimena, jos 40 §:n mukaiset huostaanoton edellytykset täyttyvät. Lasta ei saa sijoittaa toistuvasti avohuollon tukitoimena ellei lapsen etu välttämättä vaadi uutta lyhytaikaista sijoitusta.

Jos lapsella on useampi kuin yksi huoltaja ja jotakin heistä ei voida matkan, sairauden tai muun syyn vuoksi kuulla, tai jos huoltajat ovat sijoittamisesta erimielisiä, lapsi voidaan sijoittaa, jos huoltaja, jonka luona lapsi asuu tai jonka kanssa lapsi tulee sijoituksen aikana asumaan, siihen suostuu ja sijoituksen katsotaan olevan lapsen edun mukainen.

Sijoituksesta päätettäessä on määriteltävä sijoituksen tavoitteet ja arvioitu kesto. Kun lapsi on sijoitettu 2 momentin mukaisesti yksin, sijoituksen jatkamisen edellytykset ja sen vaihtoehdot on arvioitava viimeistään kolmen kuukauden kuluttua sijoituksen alkamisesta. Jos sijoitusta jatketaan, arviointi on tehtävä kolmen kuukauden välein. Arvioinnin yhteydessä on selvitettävä myös mahdollinen huostaanoton tarve.

8 luku

Lapsen kiireellinen sijoitus

38 §

Lapsen kiireellinen sijoitus

Jos lapsi on jäljempänä 40 §:ssä mainitusta syystä välittömässä vaarassa tai muutoin kiireellisen sijoituksen ja sijaishuollon tarpeessa, voidaan hänet sijoittaa kiireellisesti perhehoitoon tai laitoshuoltoon taikka järjestää muulla tavoin hänen tarvitsemansa hoito ja huolto.

Kiireellisestä sijoituksesta päättää 13 §:n 2 momentissa tarkoitettu sosiaalityöntekijä.

Ennen päätöstä kiireellisestä sijoituksesta on selvitettävä lapsen, vanhemman, huoltajan sekä muun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta tällöin vastaavan henkilön mielipide ja käsitys asiasta. Selvittäminen voidaan jättää tekemättä, jos selvittämisestä aiheutuva asian käsittelyn viivästyminen aiheuttaa haittaa lapsen terveydelle, kehitykselle tai turvallisuudelle.

Kiireellisen sijoituksen aikana sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä on oikeus päättää lapsen asioista kiireellisen sijoituksen tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa siten kuin 45 §:ssä säädetään.

39 §

Kiireellisen sijoituksen lakkaaminen

Kun peruste kiireelliselle sijoittamiselle on lakannut tai sijoitus on rauennut jäljempänä 2—4 momentissa tarkoitettussa tilanteessa, 13 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettujen sosiaalityöntekijän on välittömästi tehtävä päätös sijoituksen lakkaamisesta.

Kiireellinen sijoitus raukeaa, jollei hakemusta sijoituksen jatkamisesta tai 43 §:n 2 momentissa tarkoitettua hakemusta huostaanotosta ole 30 päivässä sijoituksen alkamisesta saatettu hallinto-oikeuden käsiteltäväksi.

Jos huoltaja ja 12 vuotta täyttänyt lapsi suostuvat kiireellisen sijoituksen jatkamiseen huostaanotto päätöksen valmistelemiseksi, kiireellinen sijoitus raukeaa kuitenkin vasta, jollei huostaanotto päätöstä tai hakemusta sijoituksen jatkamisesta taikka huostaanotosta ole tehty hallinto-oikeudelle 45 päivässä sijoituksen alkamisesta.

Hallinto-oikeus voi lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän hakemuksesta jatkaa kiireellistä sijoitusta ajan, joka on tarpeen huostaanottoasian valmistelemiseksi, kuitenkin enintään 60 päivää 2 ja 3 momentissa mainittujen määräaikojen päättymisestä. Määräajan päätyttyä sijoitus raukeaa, jollei huostaanottoa koskevassa asiassa ole tehty 43 §:n 2 momentissa tarkoitettua hakemusta hallinto-oikeudelle.

Kun päätös kiireellisestä sijoituksesta tehdään lapsen huostaanottoa koskevan hakemuksen ollessa jo vireillä hallinto-oikeudessa, asiassa on haettava välittömästi 83 §:ssä tarkoitettua väliaikaista määräystä. Hallinto-oikeuden annettua väliaikaista määräystä koskevan päätöksen kiireellinen sijoitus raukeaa.

9 luku

Huostaanotto

40 §

Velvollisuus huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen

Lapsi on otettava sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen huostaan ja järjestettävä hänelle sijaishuolto, jos:

- 1) puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä; tai
- 2) lapsi vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin rinnastettavalla käyttäytymisellään.

Huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen voidaan kuitenkin ryhtyä vain, jos:

- 1) 7 luvussa tarkoitetut toimet eivät olisi lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia tai mahdollisia taikka jos ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi; ja
- 2) sijaishuollon arvioidaan olevan 4 §:n mukaisesti lapsen edun mukaista.

41 §

Huostaanoton ja sijaishuollon valmistelu

Lapsen huostaanottoa sekä sijaishuoltoa koskevat asiat valmistelee lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä yhteistyössä toisen sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojeluun perehtyneen työntekijän kanssa. Valmistelutyön tukena tulee olla käytettävissä oikeudellista asiantuntemusta ja muuta lastensuojelun toteuttamisessa tarvittavaa asiantuntemusta.

Edellä 1 momentissa mainitulla sosiaalityöntekijällä on sen lisäksi, mitä sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 20 §:ssä säädetään sosiaalihuollon toimielimen tietojensaantioikeudesta, oikeus saada mainitussa säännöksessä tarkoitetuilta tahoilta lausunnot, jos niitä tarvitaan huostaanoton valmistelussa, huostaanotosta päätettäessä tai sijaishuoltoa järjestettäessä.

42 §

Asiaan osallisten kuuleminen

Ennen päätöstä lapsen huostaanotosta, sijaishuollosta ja huostassapidon lakkaamisesta on selvitettävä lapsen oma mielipide ja varattava hänelle mahdollisuus tulla kuulluksi 20 §:n mukaisesti.

Lapsen vanhemmalle, huoltajalle ja henkilölle, jonka hoidossa ja kasvatuksessa lapsi on tai on välittömästi ennen asian valmistelua ollut, on varattava tilaisuus tulla kuulluksi 1 momentissa mainituissa asioissa siten kuin hallintolain 34 §:ssä säädetään.

Kuuleminen voidaan jättää suorittamatta, jos kuulematta jättämistä voidaan pitää perusteltuna lapsen ja kuultavan puuttuvan yhteydenpidon vuoksi, eikä kuulemisen voida olettaa olevan tarpeen asian selvittämiseksi, tai kuultavan asuin- tai olinpaikkaa ei voida kohtuullisin toimenpitein selvittää. Lasta koskeviin asiakirjoihin on kirjattava syyt kuulemisen suorittamatta jättämiselle.

Liite 1: Lastensuojelulaki

Henkilölle, joka on jätetty 3 momentissa tarkoitettu syytä kuulematta, on kuitenkin annettava tiedoksi lapsen huostaanottoa, sijaishuoltoa tai huostassapidon lopettamista koskeva päätös siten kuin hallintolaissa säädetään todisteellisesta tiedoksiannosta.

43 §

Päätöksenteko huostaanotosta ja sijaishuoltoon sijoittamisesta

Huostaanottoa sekä sijaishuoltoa koskevan päätöksen tekee 13 §:n 1 momentin mukaan määräytyvä viranhaltija lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian, jos huoltaja tai 12 vuotta täyttänyt lapsi ei vastusta huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoon sijoittamista. Edellä mainittu viranhaltija tekee päätöksen myös silloin, jos kuuleminen on jätetty suorittamatta 42 §:n 3 momentissa mainituista syistä.

Jos lapsen huoltaja tai 12 vuotta täyttänyt lapsi vastustaa huostaanottoa tai siihen liittyvää sijaishuoltoon sijoittamista taikka jos kuuleminen on jätetty suorittamatta muusta kuin 42 §:n 3 momentissa mainitusta syystä, asian ratkaisee hallinto-oikeus 13 §:n 1 momentin mukaan määräytyvän viranhaltijan hakemuksesta lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian.

44 §

Hakemus hallinto-oikeudelle

Huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoon sijoittamista koskevan 43 §:n 2 momentissa mainitun viranhaltijan hakemuksen hallinto-oikeudelle tulee sisältää:

- 1) vaatimus lapsen huostaanotosta ja sijaishuoltoon sijoittamisesta ja tarvittaessa 83 §:n mukaisen väliaikaisen määräyksen antamisesta sekä vaatimusten perustelut;
- 2) lasta koskeva 30 §:n mukainen asiakassuunnitelma;
- 3) selvitys perheelle ja lapselle annetuista tai tarjotuista avohuollon tukitoimista;
- 4) selvitys 32 §:n 1 momentissa tarkoitettu lapsen läheisverkoston kartoittamisesta;
- 5) selvitys sijaishuoltopaikasta;
- 6) suunnitelma lapsen ja hänen läheistensä yhteydenpidon toteuttamisesta;
- 7) suunnitelma tai selvitys lapsen 51 §:n mukaisesta terveydentilan tutkimisesta;
- 8) selvitys 42 §:n mukaisesta mielipiteen selvittämisestä ja kuulemisesta;
- 9) tarvittaessa asiantuntijoiden lausunnot; sekä
- 10) mahdolliset muut päätöksentekoon vaikuttavat selvitykset ja asiakirjat.

Asiakassuunnitelma ja muut 1 momentissa mainitut asiakirjat voidaan tarvittaessa toimittaa erikseen, jos niitä ei ole hakemuksen kiireellisyydestä johtuen vielä voitu laatia.

45 §

Huostaanotetun lapsen huolto

Kun lapsi on otettu huostaan, sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä on oikeus huostaanoton tarkoituksen toteuttamiseksi päättää lapsen olinpaikasta sekä hoidosta, kasvatuksesta, valvonnasta ja muusta huolenpidosta ja näiden toteuttamiseksi tarpeellisesta opetuksesta ja terveydenhuollosta.

Edellä 13 §:n 3 momentissa tarkoitettu lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tai saman pykälän 2 momentissa tarkoitettu sosiaalityöntekijä taikka laitoksen johtaja päättää huostaanotetun lapsen ja tämän vanhempien sekä muiden lapselle läheisten henkilöiden välisestä yhteydenpidon rajoittamisesta siten kuin 62 ja 63 §:ssä säädetään.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa on pyrittävä yhteistoimintaan lapsen, vanhemman ja huoltajan kanssa ja ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.

46 §

Lapsen huollosta päättäminen huostassapidon aikana

Huostassapidon aikana tuomioistuin voi päättää siitä, kenelle lapsen huolto tai edunvalvonta on uskottava siten kuin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetussa laissa tai holhoustoimesta annetussa laissa säädetään.

Jos lapsen huolto on lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain nojalla uskottu vanhempien sijasta perhehoitajalain mukaisen toimeksiantosopimuksen tehneille henkilöille, voi sosiaalihuollosta vastaava toimielin edelleen maksaa näille lapsen ylläpidosta ja hoidosta aiheutuvaa korvausta sekä tarvittaessa palkkiota ja tukea lapsen hoitoa ja kasvatusta muutoinkin. Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen tulee, ennen kuin se tekee hakemuksen tai antaa tuomioistuimelle selvityksen lapsen huollon siirtämisestä toimeksiantosopimuksen tehneille henkilöille, sopia heidän kanssaan tässä momentissa tarkoitetuista tukitoimista sekä palkkiosta ja korvauksesta. Samalla tulee arvioida, onko lapselle tarpeen määrätä erillinen edunvalvoja.

47 §

Huostassapidon kesto ja lakkaaminen

Huostaanotto on voimassa toistaiseksi. Kun 40 §:n mukaista huostassapidon ja sijaishuollon tarvetta ei enää ole, 13 §:n 1 momentin mukaan määräytyvän viranhaltijan tulee tehdä päätös huostassapidon lopettamisesta lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian. Huostaanoton edellytysten lakkaamisesta huolimatta huostassapitoa ei kuitenkaan saa lopettaa, jos lopettaminen on 3 momentissa tarkoitettulla tavalla selvästi vastoin lapsen etua.

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on arvioitava huostassapidon jatkamisen edellytykset asiakassuunnitelman tarkistamisen yhteydessä, lapsen tai huoltajan hakiessa huostassapidon lopettamista tai kun se muutoin osoittautuu tarpeelliseksi.

Harkittaessa lapsen etua huostassapidon lopettamista koskevassa asiassa on otettava 4 §:n 2 momentissa mainitun lisäksi huomioon sijaishuollon kestoaika, lapsen ja sijaishuoltoa antavan välillä vallitsevan kiintymyssuhteen laatu, lapsen ja hänen vanhempiansa välinen kanssakäyminen sekä lapsen mielipide.

Huostassapito lakkaa, kun lapsi täyttää 18 vuotta.

48 §

Huostaanottopäätöksen raukeaminen

Päätös huostaanotosta raukeaa, jollei sen täytäntöönpanoon ole ryhdytty kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun päätös on saanut lainvoiman.

10 luku

Sijaishuolto

49 §

Sijaishuoltoa koskevat yleiset säännökset

Sijaishuolto

Lapsen sijaishuollolla tarkoitetaan huostaan otetun, kiireellisesti sijoitetun tai lain 83 §:ssä tarkoitetun väliaikais määräyksen nojalla sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella.

Lapsen sijaishuolto voidaan järjestää perhehoitona, laitoshuoltona taikka muulla lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla.

Huostaanotettu lapsi voidaan sijoittaa väliaikaisesti enintään kuudeksi kuukaudeksi myös vanhempansa tai muun huoltajansa hoidettavaksi ja kasvatettavaksi silloin, kun valmistellaan lapsen kotiin palaamista kodin ulkopuolisen sijoituksen jälkeen, tai kun se on lapsen edun kannalta muusta syystä perusteltua.

50 §

Sijaishuoltopaikan valinta

Sijaishuoltopaikan valinnassa tulee kiinnittää erityistä huomiota huostaanoton perusteisiin ja lapsen tarpeisiin sekä lapsen sisarusuhteiden ja muiden läheisten ihmissuhteiden ylläpitämiseen ja hoidon jatkuvuuteen. Lisäksi tulee mahdollisuuksien mukaan ottaa huomioon lapsen kielellinen, kulttuurinen sekä uskonnollinen tausta.

51 §

Lapsen terveydentilan tutkiminen

Sijaishuoltoon sijoittamisen yhteydessä lapsen terveydentila tulee tutkia, ellei sitä huostaanottoon johtaneet syyt huomioon ottaen ole pidettävä tarpeettomana.

52 §

Yhteistyö sijaishuollon aikana

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelun työntekijän sekä lapsen hoidosta ja kasvatuksesta sijaishuollossa vastaavan työntekijän tulee olla yhteistyössä sijaishuoltoon sijoitetun lapsen ja hänen vanhempansa ja huoltajansa sekä sijaishuoltopaikan edustajan kanssa lapsen huollon jatkuvuuden turvaamiseksi.

53 §

Lapsen asema sijaishuollossa

Tietojen antaminen lapselle ja mahdollisuus keskusteluun

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on huolehdittava siitä, että sijaishuollossa olevalle lapselle selvitetään hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisella tavalla, miksi hänet on otettu huostaan sekä selostettava niitä toimia, joihin hänen asiassaan on ryhdytty tai joihin aiotaan ryhtyä.

Lapselle on järjestettävä asiakassuunnitelmaan tarkemmin kirjattavalla tavalla riittävä mahdollisuus tavata henkilökohtaisesti hänen asioistaan vastaavaa sosiaalityöntekijää tai muuta lastensuojelun työntekijää muiden läsnä olematta ja keskustella häntä itseään ja sijaishuollon toteuttamista koskevista asioista.

54 §

Ihmissuhteet ja yhteydenpito

Sijaishuollossa lapselle on turvattava hänen kehityksensä kannalta tärkeät, jatkuvat ja turvalliset ihmissuhteet. Lapsella on oikeus tavata vanhempiaan, sisaruksiaan ja muita hänelle läheisiä henkilöitä vastaanottamalla vieraita tai vierailemalla sijaishuoltoapaikan ulkopuolella sekä pitää heihin muuten yhteyttä käyttämällä puhelinta tai lähettämällä ja vastaanottamalla kirjeitä tai niihin rinnastettavia muita luottamuksellisia viestejä taikka muita lähetyksiä.

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen ja lapsen sijaishuoltoapaikan on tuettava ja edistettävä lapsen ja hänen vanhempiansa sekä lapsen ja muiden hänelle läheisten henkilöiden yhteydenpitoa. Lapsen sijaishuolto on järjestettävä niin, että sijoituspaikan etäisyys ei ole este yhteydenpidolle lapselle läheisiin henkilöihin.

55 §

Käyttövarat

Kun lapsi tai nuori on sijoitettu kodin ulkopuolelle sijoitusta avohuollon tukitoimena, sijaishuoltoa tai jälkihuoltoa koskevien säännösten mukaisesti, kunnan on huolehdittava, että hänen opintojaan ja harrastuksiaan tuetaan tarvittaessa taloudellisesti.

Edellä 1 momentissa mainitun taloudellisen tuen lisäksi lapselle tai nuorelle on hänen omaan käyttöönsä henkilökohtaisia tarpeitaan varten annettava kalenterikuukaudessa käyttövaroja iästä ja kasvuympäristöstä riippuen seuraavasti:

- 1) alle 15-vuotiaalle lapselle määrä, joka vastaa hänen yksilöllistä tarvettaan; ja
- 2) 15 vuotta täyttäneelle lapselle tai nuorelle vähintään määrä, joka vastaa yhtä kolmasosaa elatus-turvalain (671/1998) 7 §:ssä säädetystä yhdelle lapselle suoritettavasta elatustuen määrästä.

Alaikäisellä on oikeus itse päättää 2 momentin perusteella maksettujen varojen käytöstä sen estämättä, mitä holhoustoimesta annetussa laissa säädetään.

Lapsen sijoituspaikan tulee pitää kirjaa lapselle annettujen käyttövarojen maksamisesta.

Liite 1: Lastensuojelulaki

56 § Perhehoito

Sijaishuollon järjestäminen perhehoitona

Perhehoitoon sovelletaan, mitä sosiaalihuoltolain 25, 26 ja 26 a §:ssä sekä perhehoitajalaissa säädetään.

57 § Laitoshuolto

Lastensuojelulaitokset

Lastensuojelulaitoksia, joissa voidaan järjestää tässä laissa tarkoitettua lapsen sijaishuoltoa sekä 37 §:ssä tarkoitettu sijoitus avohuollon tukitoimena, ovat lastenkodit ja koulukodit sekä muut näihin rinnastettavat lastensuojelulaitokset.

58 § Kasvuolot ja toimitilat

Lapsen hoidossa, kasvatuksessa ja kasvuolojen järjestämisessä tulee noudattaa, mitä lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 1 §:ssä on säädetty. Lapsen hoito ja kasvatusta on järjestettävä ja lasta kohdeltava siten, että hänen yksityisyyttään kunnioitetaan.

Lastensuojelulaitoksessa on oltava riittävät ja asianmukaiset toimitilat ja toimintavälineet.

Laitoksessa voi olla yksi tai useampi asuinyksikkö. Yksiköt voivat toimia myös toisistaan erillisinä.

59 § Yhdessä hoidettavien lasten ja nuorten määrä

Asuinyksikössä saadaan hoitaa yhdessä enintään seitsemää lasta tai nuorta. Samaan rakennukseen voi olla sijoitettuna enintään 24 lasta tai nuorta. Jos lapselle järjestetään laitoshuoltoa yhdessä vanhemman, huoltajan tai muun hänen hoidostaan ja kasvatuksestaan vastaavan henkilön kanssa, voidaan yhdessä hoitaa useampaakin lasta.

Asuinyksikössä tulee olla vähintään seitsemän hoito- ja kasvatustehtävissä toimivaa työntekijää. Jos samassa rakennuksessa on useampi asuinyksikkö, asuinyksikköä kohden tulee olla vähintään kuusi hoito- ja kasvatustehtävissä toimivaa työntekijää. Jos hoito- ja kasvatustehtävissä toimiva työntekijä asuu yhdessä hoidettavien lasten tai nuorten kanssa, voidaan mainituista henkilöstön määristä poiketa.

Kiireellisissä tapauksissa voidaan väliaikaisesti poiketa 1 momentissa tarkoitetuista lasten määristä, jos se on välttämätöntä lapsen hoidon järjestämiseksi.

Edellä 1—3 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa henkilöstön määrä on suhteutettava hoidettavien lasten tai nuorten lukumäärään, heidän tarvitsemaansa hoitoon ja kasvatukseen sekä toiminnan luonteeseen ottaen huomioon, mitä 60 §:ssä säädetään.

60 § Henkilöstö

Lastensuojelulaitoksessa on oltava lasten ja nuorten tarvitsemaan hoitoon ja kasvatukseen nähden riittävä määrä sosiaalihuollon ammatillista ja muuta henkilöstöä.

Laitoksen hoito- ja kasvatustehtävistä vastaavalla johtajalla tulee olla sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuuksista annetun lain 10 §:n 4 momentin mukainen kelpoisuus.

Hoito- ja kasvatustehtävissä olevan henkilöstön kelpoisuusvaatimuksissa on otettava huomioon toimintayksikön asiakaskunnan erityistarpeet ja toiminnan luonne.

11 luku

Rajoitukset sijaishuollossa

61 § Säännösten soveltamisala

Tämän luvun 62 ja 63 §:ssä tarkoitettuja rajoituksia sovelletaan sekä perhehoitona että laitoshuoltona järjestetyssä sijaishuollossa ja 64—74 §:ssä tarkoitettuja rajoitustoimenpiteitä ainoastaan laitoshuoltona järjestettävässä sijaishuollossa.

Tämän luvun säännöksiä, jotka koskevat lastensuojelulaitoksen johtajalle tai muulle henkilöstölle annettua rajoitustoimivaltaa, sovelletaan kaikissa 57 §:ssä tarkoitetuissa lastensuojelulaitoksissa riippumatta siitä, kuuluuko mainittu henkilöstö virkasuhteiseen tai muuhun henkilökuntaan, jollei erikseen lailla toisin säädetä. Muun kuin virkasuhteisen henkilön rikosoikeudellisesta virkavastuusta rajoitustoimivallan käytössä säädetään rikoslain 40 luvun 12 §:ssä.

62 § Yhteydenpidon rajoittaminen

Sijaishuollossa olevan lapsen oikeutta pitää yhteyttä vanhempiinsa tai muihin hänelle läheisiin henkilöihin saadaan 63 §:ssä tarkoitetulla päätöksellä rajoittaa, jos yhteydenpidosta ei ole voitu 30 §:ssä tarkoitetussa asiakassuunnitelmassa tai erityisestä syystä muutoin sopia lapsen ja hänen vanhempiensa tai muiden läheistensä kanssa, ja jos:

- 1) yhteydenpito vaarantaa lapsen sijaishuollon tarkoituksen toteuttamisen ja rajoittaminen on lapsen hoidon ja kasvatuksen kannalta välttämätöntä; tai
- 2) yhteydenpidosta on vaaraa lapsen hengelle, terveydelle, kehitykselle tai turvallisuudelle; tai
- 3) rajoittaminen on välttämätöntä vanhempien tai perheen muiden lasten, perhekodin tai laitoksen muiden lasten tai henkilöstön turvallisuuden vuoksi; taikka
- 4) 12 vuotta täyttänyt lapsi vastustaa yhteydenpitoa; sama koskee myös 12 vuotta nuorempaa lasta, jos hän on niin kehittynyt, että hänen tahtoonsa voidaan kiinnittää huomiota.

Liite 1: Lastensuojelulaki

Edellä 1 momentissa tarkoitetuista edellytyksistä saadaan:

- 1) rajoittaa lapsen oikeutta tavata vanhempiaan tai muita läheisiään;
- 2) rajoittaa lapsen oikeutta pitää yhteyttä läheisiinsä puhelimitse tai muita yhteydenpitolaitteita tai välineitä käyttäen;
- 3) lukea ja pidättää lapsen lähettämä tai hänelle osoitettu yksittäinen kirje tai siihen rinnastettava muu luottamuksellinen viesti tai tarkastaa ja pidättää muu lähetys; sekä
- 4) ottaa rajoituksen ajaksi sijaishuoltopaikan haltuun lapsen hallussa olevat yhteydenpitoon käytettävät laitteet ja välineet tai rajoittaa niiden käyttöä.

Edellä 1 momentissa mainituista edellytyksistä voidaan lapsen olinpaikka huostassapidon aikana jättää ilmaisematta vanhemmille tai huoltajille.

Edellä 1—3 momentissa tarkoitettua yhteydenpidon rajoittamista voidaan käyttää vain siinä määrin kuin kussakin tapauksessa on laissa säädetyn tarkoituksen saavuttamiseksi välttämätöntä. Pidätetyt kirjeet tai muut luottamukselliset viestit on säilytettävä erillään muista lasta koskevista asiakirjoista siten, että ne ovat vain 63 §:n 2 momentissa tarkoitettujen tahojen luettavissa.

63 §

Yhteydenpidon rajoittamista koskeva päätös

Edellä 62 §:n 1—3 momentissa tarkoitettua yhteydenpidon rajoittamisesta on tehtävä päätös, jonka tulee olla määräaikainen, enintään yksi vuosi kerrallaan. Päätöksessä on mainittava rajoituksen syy, henkilöt, joihin rajoitus kohdistuu, millaista yhteydenpitoa rajoitus koskee ja missä laajuudessa rajoitus toteutetaan.

Yhteydenpidon rajoittamisesta tekee päätöksen 13 §:n 3 momentissa tarkoitettu lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tai lapsen kiireelliseen sijoitukseen liittyvissä tapauksissa ja tarvittaessa muissa kiireellisissä tilanteissa 13 §:n 2 momentissa tarkoitettu sosiaalityöntekijä. Lyhytaikaisesta, enintään 30 vuorokautta kestävästä 62 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettua rajoittamisesta voi kuitenkin päättää myös lastensuojelulaitoksen johtaja. Jos rajoittamista on tarpeen jatkaa tai se on alun perin tarpeen määrätä 30 vuorokautta pidemmäksi, päättää asiasta lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Yhteydenpidon rajoitus on poistettava heti, kun se ei enää ole 62 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla tarpeellinen.

64 §

Rajoitustoimenpiteiden käyttämisen yleiset edellytykset

Laitoshuoltona järjestettävän sijaishuollon aikana lapseen saa tämän lain 65—73 §:n nojalla kohdistaa rajoitustoimenpiteitä vain siinä määrin kuin huostaanoton tarkoituksen toteuttaminen, lapsen oma tai toisen henkilön terveys tai turvallisuus taikka muun mainituissa säännöksissä säädetyn edun turvaaminen välttämättä vaatii. Toimenpiteet on toteutettava mahdollisimman turvallisesti ja lapsen ihmisarvoa kunnioittaen.

65 §

Aineiden ja esineiden haltuunotto

Jos lapsella on hallussaan päihtymistarkoituksessa käytettävää ainetta tai tällaisen aineen käyttöön erityisesti soveltuvia välineitä, ne on otettava laitoksen haltuun. Samoin on otettava laitoksen haltuun lapsella olevat aineet tai esineet, jotka on tarkoitettu lapsen itsensä tai toisen henkilön vahingoittamiseen. Laitoksen haltuun saadaan ottaa aineet tai esineet, jotka ominaisuuksiensa puolesta soveltuvat vaarantamaan lapsen omaa tai toisen henkilön henkeä, terveyttä tai turvallisuutta tai vahingoittamaan omaisuutta, jos on todennäköistä, että lapsi käyttää aineita tai esineitä tämän säännöksen tarkoittamalla tavalla. Haltuun otetun omaisuuden luovuttamiseen tai hävittämiseen sovelletaan, mitä muussa laissa säädetään. Alkoholilaisissa (1143/1994) tarkoitettua alkoholijuoman tai muun alkoholipitoisen aineen sekä lain 34 §:n 5 momentissa tarkoitettua juoman hävittämisestä säädetään alkoholilain 60 §:ssä. Haltuun otettu omaisuus on sijaishuollon päättyessä laitoksessa palautettava lapselle, jollei omaisuuden palauttamisesta tai hävittämisestä muussa laissa toisin säädetä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua haltuunoton voi tehdä laitoksen johtaja tai laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö. Asiasta on viipymättä ilmoitettava johtajalle tai hänen määräämälleen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvalla henkilöllä, jonka tulee tehdä haltuunotosta päätös, jollei omaisuutta palauteta.

Laitoksen haltuun saadaan lisäksi ottaa lapsella olevat lapsen oman tai toisten lasten sijaishuollon järjestämistä tai laitoksen yleistä järjestystä todennäköisesti vakavasti haittaavat muut kuin 1 momentissa tarkoitettuja aineita ja esineitä. Haltuunotosta tekee päätöksen laitoksen johtaja tai hänen määräämänsä hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö. Toimenpidettä ei saa jatkaa pidempään kuin se säännöksessä mainitusta syystä ja lapsen hoidon ja kasvatuksen kannalta on välttämätöntä.

66 §

Henkilöntarkastus ja henkilönkatsastus

Jos on perusteltua syytä epäillä, että lapsella on vaatteissaan tai muutoin yllään 65 §:n 1 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä, hänelle saadaan asian tutkimiseksi tehdä *henkilöntarkastus*. Tarkastuksen tekee laitoksen johtaja tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö. Tarkastus on tehtävä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvan toisen henkilön läsnä ollessa, jollei erityisestä syystä muuta johdu. Tarkastuksen tekijän ja siinä läsnä olevan henkilön on oltava lapsen kanssa samaa sukupuolta, jollei kyseessä ole terveydenhuollon ammattihenkilö.

Jos on perusteltua syytä epäillä, että lapsi on käyttänyt 65 §:n 1 momentissa tarkoitettuja päihdyttäviä aineita, häneen saadaan kohdistaa *henkilönkatsastus*, joka voi käsittää puhalluskokeen suorittamisen tai veri-, hius-, virtsa- tai sylkinäytteen ottamisen. Katsastuksen toimittamisesta päättää ja katsastuksen toimittaa laitoksen johtaja tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö tai muu tehtävään soveltuvan ammatillisen tutkinnon omaava henkilö. Katsastus tulee toimittaa niin, ettei siitä aiheudu tarpeetonta haittaa lapselle.

Jos henkilönkatsastuksen toimittaa muu kuin terveydenhuollon ammattihenkilö, läsnä on oltava laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva toinen henkilö tai muu tehtävään soveltuvan ammatillisen tutkinnon omaava henkilö. Verinäytteen saa ottaa vain terveydenhuollon ammattihenkilö. Katsastusta ei saa toimittaa eikä siinä olla läsnä lapsen kanssa eri sukupuolta oleva henkilö, jollei kyseessä ole terveydenhuollon ammattihenkilö.

Liite 1: Lastensuojelulaki

Edellä 1 ja 3 momentissa säädetyn estämättä henkilöntarkastuksen tai henkilönkatsastuksen suorittava ja siinä läsnä oleva henkilö voi kuitenkin olla eri sukupuolta kuin lapsi, jos toimenpiteen suorittaminen välittömästi on välttämätöntä lapsen tai toisen henkilön turvallisuuden varmistamiseksi.

67 §

Omaisuuuden ja lähetysten tarkastaminen. Lähetysten luovuttamatta jättäminen

Jos on perusteltua syytä epäillä, että lapsella on hallussaan 65 §:n 1 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä, saadaan hänen käytössään olevat tilat tai hallussaan oleva omaisuus tarkastaa.

Jos on perusteltua syytä epäillä, että lapselle osoitettu kirje tai siihen rinnastettava muu luottamuksellinen viesti taikka muu lähetys sisältää 65 §:n 1 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä, saadaan lähetysten sisältö tarkastaa kirjettä tai muuta luottamuksellista viestiä lukematta.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettua tarkastamisesta päättää ja tarkastamisen tekee laitoksen johtaja tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö. Tarkastaminen on tehtävä lapsen ja laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvan toisen henkilön läsnä ollessa. Lapsen käytössä olevat tilat tai hallussa oleva omaisuus voidaan kuitenkin erityisestä syystä tarkastaa myös lapsen tai toisen henkilön läsnä olematta. Lapselle tulee selvittää tarkastuksen syy.

Lisäksi 13 §:n 3 momentissa tarkoitettulla lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on oikeus erityisestä syystä tehdä päätös siitä, että 2 momentissa tarkoitettu viesti on jätettävä kokonaan tai osaksi toimittamatta tai muu lähetys kokonaan tai osaksi luovuttamatta lapselle, jos viestin tai lähetysten sisällön voidaan olosuhteet kokonaisuutena huomioiden perustellusti arvioida vakavasti vaarantavan lapsen tai toisen henkilön henkeä, terveyttä, turvallisuutta tai kehitystä. Lähetys on viipymättä toimitettava lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle päätöksentekoa varten.

68 §

Kiinnipitäminen

Laitoksen johtaja tai laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö voi lapsen rauhoittamiseksi pitää kiinni lapsesta, jos lapsi sekavan tai uhkaavan käyttäytymisensä perusteella todennäköisesti vahingoittaisi itseään tai muita ja kiinnipitäminen on lapsen oman tai toisen henkilön hengen, terveyden tai turvallisuuden välittömän vaarantumisen vuoksi taikka omaisuuden merkittävän vahingoittamisen estämiseksi välttämätöntä. Kiinnipitäminen on oltava luonteeltaan hoidollista ja huollollista sekä kokonaisuutena arvioiden puolustettavaa, kun otetaan huomioon lapsen käyttäytyminen ja tilanne muutoinkin. Kiinnipitäminen voi pitää sisällään myös lapsen siirtämisen. Kiinnipitäminen on lopetettava heti, kun se ei enää ole välttämätöntä.

Kiinnipitämisestä on siihen turvautuneen henkilön annettava laitoksen johtajalle kirjallinen selvitys. Laitoksen johtajan turvautuessa kiinnipitämiseen on selvitys annettava 13 §:n 3 momentissa tarkoitettulle lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

Kiinnipitämisen liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

69 §

Liikkumisvapauden rajoittaminen

Lapselle saadaan, jos se on hänen huoltonsa kannalta välttämätöntä ja jos se on lapsen edun mukaisista, asettaa määrääjäksi kielto poistua laitoksen alueelta, laitoksesta tai tietyn asuinyksikön tiloista, jos:

- 1) lapsi on otettu huostaan sillä perusteella, että hän on vaarantanut vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihkeitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin verrattavalla käyttäytymisellään; tai
- 2) lapsi laitoksessa käyttäytyy 1 kohdassa mainitulla tavalla; tai
- 3) rajoitus on lapsen hoidon tai huollon kannalta muutoin tarpeen lapsen suojelemiseksi häntä itseään vakavasti vahingoittavalta käyttäytymiseltä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu rajoittaminen ei saa ilman uutta päätöstä jatkua yli seitsemää vuorokautta. Yhtäjaksoisesti rajoittaminen saa jatkua enintään 30 vuorokautta. Rajoittamista ei saa määrätä laajempaan eikä pidemmäksi ajaksi kuin lapsen hoito ja kasvatusta välttämättä edellyttää. Toimenpide on myös lopetettava heti, kun se ei enää ole 1 momentin tarkoittamalla tavalla välttämätön.

Laitoksen johtaja tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö voi päättää yhteensä enintään seitsemän vuorokautta kestävästä rajoittamisesta. Tätä pidemmästä yhteensä enintään 30 vuorokautta kestävästä rajoittamisesta tekee päätöksen 13 §:n 3 momentissa tarkoitettu lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Asiasta on viipymättä ilmoitettava lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle päätöksen tekemistä varten.

70 §

Eristäminen

Lapsi saadaan eristää laitoksen muista lapsista, jos hän käyttäytymisensä perusteella on vaaraksi itselleen tai muille taikka jos eristäminen on muusta erityisen perustellusta syystä lapsen hengen, terveyden tai turvallisuuden kannalta välttämätöntä. Eristämistä ei saa määrätä laajempaan eikä pidemmäksi ajaksi kuin lapsen huolenpito ja hoito välttämättä edellyttää. Eristämistä ei saa ilman uutta päätöstä jatkua yhtäjaksoisesti yli 24 tuntia. Eristäminen on lopetettava heti, kun se ei enää ole välttämätöntä.

Eristämisestä tekee päätöksen laitoksen johtaja tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö. Eristämisen tulee tapahtua laitoksen hoito- ja kasvatushenkilöstön jatkuvan huolenpidon alaisena. Kun lapsi on määrätty eristettäväksi, on samalla määrättävä, kenen tehtävänä on huolehtia lapsen turvallisuudesta. Lapsen olosuhteet eristämisen aikana on järjestettävä niin, että lapsi saa riittävän huolenpidon ja hoidon sekä mahdollisuuden keskustella hoitajan kanssa.

Eristämistä voidaan välittömästi jatkaa uudella päätöksellä vain, jos 1 momentissa säädetty eristämisen edellytykset ovat edelleen olemassa. Edellytyksenä on lisäksi, ettei lapsen hoitoa ole edelleenkään tarkoituksenmukaista tai mahdollista järjestää muulla tavalla. Tällöinkään eristämisen pisin kokonaisaika ei saa ylittää 48 tuntia.

Liite 1: Lastensuojelulaki

Ennen eristämisen jatkamista koskevan päätöksen tekemistä on lapselle suoritettava lääkärintarkastus, mikäli se ei ole ilmeisen tarpeetonta. Tarvittaessa lääkärintarkastus tulee suorittaa myös eristämisen alkaessa tai eristämisen aikana.

Laitoksen johtajan tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvan henkilön tulee viipymättä ilmoittaa eristämisestä tai sen jatkamisesta 13 §:n 3 momentissa tarkoitettulle lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

71 §

Erityinen huolenpito

Erityisellä huolenpidolla tarkoitetaan sijaishuollossa olevalle lapselle lastensuojelulaitoksessa järjestettävää erityistä, moniammatillista hoitoa ja huolenpitoa, jonka aikana lapsen liikkumisvapautta voidaan hänen hoitonsa ja huolenpitonsa edellyttämässä laajuudessa rajoittaa siten kuin jäljempänä 72 ja 73 §:ssä säädetään.

72 §

Erityisen huolenpidon järjestäminen

Lapselle voidaan sijaishuollon aikana, jos hänen erittäin tärkeä yksityinen etunsa sitä välttämättä vaatii, järjestää erityistä huolenpitoa vakavan päihde- tai rikoskierteen katkaisemiseksi tai kun lapsen oma käyttäytyminen muutoin vakavasti vaarantaa hänen henkeään, terveyttään tai kehitystään. Erityisen huolenpidon tavoitteena on katkaista lapsen häntä itseään vahingoittava käyttäytyminen ja mahdollistaa lapselle annettava kokonaisvaltainen huolenpito. Edellytyksenä on lisäksi, että sijaishuoltoa ei ole lapsen hoidon ja huolenpidon tarve huomioon ottaen mahdollista järjestää muulla tavoin.

Päätöksen erityisen huolenpidon aloittamisesta tai jatkamisesta tekee 13 §:n 1 momentissa tarkoitettu viranhaltija 13 §:n 3 momentissa tarkoitettun lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian. Päätöksen on perustuttava erityisen huolenpidon järjestämistä varten tehtyyn lapsen tilanteen moniammatilliseen arvioon, joka perustuu kasvatukselliseen, sosiaalityön, psykologiseen ja lääketieteelliseen asiantuntemukseen.

Erityistä huolenpitoa voidaan järjestää enintään 30 vuorokauden ajan. Määräaika lasketaan erityisen huolenpidon tosiasiallisesta aloittamisesta. Päätös erityisen huolenpidon järjestämisestä raukeaa, jollei täytäntöönpanoa ole voitu aloittaa 90 vuorokauden kuluessa päätöksen tekemisestä. Erityistä huolenpitoa voidaan erittäin painavasta syystä jatkaa enintään 60 vuorokaudella, mikäli lapsen sijaishuollon järjestäminen sitä 1 momentissa mainituin perustein edelleen välttämättä vaatii. Erityinen huolenpito on lopetettava välittömästi, jos se osoittautuu tehottomaksi sille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi tai kun sen tarvetta ei enää ole. Lopettamisesta päättää 13 §:n 3 momentissa tarkoitettu lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä.

73 §

Erityisen huolenpidon toimeenpano

Erityistä huolenpitoa voidaan järjestää lastensuojelulaitoksessa, jonka käytettävissä on erityisen huolenpidon järjestämiseksi riittävä kasvatuksellinen, sosiaalityön, psykologinen ja lääketieteellinen asiantuntemus. Laitoksessa tulee olla toiminnan edellyttämä tehtävään soveltuvan ammatillisen tutkinnon omaava henkilöstö ja erityisen huolenpidon järjestämiseksi terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan asianmukaiset tilat. Erityisen huolenpidon ajan lasta voidaan estää poistumasta näistä tiloista ilman lupaa tai valvontaa.

Erityisen huolenpidon aikana on 1 momentissa tarkoitetun asiantuntemuksen omaavien henkilöiden tavattava säännöllisesti lasta sekä osallistuttava lapsen erityisen huolenpidon suunnitteluun, toimeenpanoon ja arviointiin. Erityisen huolenpidon aikana lapselle on lisäksi tehtävä tarvittavat lääkärintarkastukset. Niistä ja muista erityisen huolenpidon toteuttamista koskevista toimenpiteistä ja niiden vaikutuksesta lapseen ja hänen tilanteeseensa sekä lapsen vastaisen sijaishuollon järjestämiseen on erityisen huolenpidon aikana pidettävä kirjaa. Kirjauksen sisällöstä voidaan tarvittaessa säätää tarkemmin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Lasta koskeva asiakassuunnitelma on tarkistettava erityisen huolenpidon päättyessä.

74 §

Rajoitustoimenpiteiden kirjaaminen.

Vaikutus asiakassuunnitelmaan sekä hoito- ja kasvatussuunnitelmaan

Lain 65—70 §:ssä tarkoitettujen rajoitustoimenpiteiden käytön seurannan ja valvonnan turvaamiseksi on lastensuojelulaitoksen asianmukaisesti kirjattava käyttämänsä rajoitustoimenpiteet. Kirjaamisen tulee sisältää rajoitustoimenpiteen kuvaus, toimenpiteen peruste ja kesto, toimenpiteestä päättäneen, sen käytännössä toteuttaneen ja siinä läsnä olleen henkilön nimi sekä tarvittaessa 66 §:n 1 momentissa ja 67 §:n 3 momentissa tarkoitettu erityinen syy. Lisäksi on mainittava toimenpiteen mahdollinen vaikutus hoito- ja kasvatussuunnitelmaan. Kirjaamisessa on myös mainittava, miten lasta on kuultu ennen rajoitustoimenpiteestä päättämistä tai sen toteuttamista ja lapsen mielipide asiasta. Kirjaamisen sisällöstä voidaan tarvittaessa säätää tarkemmin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Lasta koskevaa asiakassuunnitelmaa tarkistettaessa tulee erityisesti arvioida lapsen kohdistettujen rajoitustoimenpiteiden tavoitteiden toteutumista ja niiden vaikutusta asiakassuunnitelmaan. Jos tarvetta asiakassuunnitelman välittömään tarkistamiseen ilmenee, laitoksen johtajan tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvan henkilön tulee viipymättä ilmoittaa asiasta 13 §:n 3 momentissa tarkoitettulle lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

Lapsen kanssa tulee riittävästi keskustella häneen kohdistettujen rajoitustoimenpiteiden syistä ja mahdollisista vaikutuksista hoito- ja kasvatussuunnitelmaan ja asiakassuunnitelmaan.

12 luku

Jälkihuolto

75 §

Lapsen ja nuoren oikeus jälkihuoltoon

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on järjestettävä lapselle tai nuorelle tämän luvun mukainen jälkihuolto 40 §:ssä tarkoitetun sijaishuollon päättymisen jälkeen. Jälkihuolto on järjestettävä myös 37 §:ssä tarkoitetun avohuollon tukitoimena tapahtuneen sijoituksen päättymisen jälkeen, jos sijoitus on kestänyt yhtäjaksoisesti vähintään puoli vuotta ja kohdistunut lapseen yksin.

Jälkihuoltoa voidaan järjestää myös muulle kuin 1 momentissa tarkoitetulle lastensuojelun asiakkaana olleelle nuorelle.

Kunnan velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy viiden vuoden kuluttua siitä, kun lapsi on ollut 1 momentissa tarkoitetun kodin ulkopuolisen sijoituksen päättymisen jälkeen viimeksi lastensuojelun asiakkaana. Velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy viimeistään, kun nuori täyttää 21 vuotta.

76 §

Jälkihuollon sisältö

Kunnan on järjestettävä jälkihuolto lapsen tai nuoren tuen tarpeisiin perustuva 30 §:n 4 momentin mukainen asiakassuunnitelma huomioon ottaen tukemalla lasta tai nuorta sekä hänen vanhempiaan ja huoltajiaan sekä henkilöä, jonka hoidossa ja kasvatuksessa lapsi tai nuori on, siten kuin tämän lain avohuollon tukitoimia koskevassa 7 luvussa, perhehoitajien tukemista huollon siirron jälkeen koskevassa 46 §:n 2 momentissa, ihmissuhteita ja yhteydenpitoa koskevassa 54 §:ssä sekä tässä luvussa säädetään.

Jälkihuollon päättyessä sosiaalityöntekijän on tarvittaessa laadittava yhdessä nuoren kanssa suunnitelma, johon kirjataan jälkihuollon päättymisen jälkeen nuoren käytettävissä olevat palvelut ja tukitoimet.

77 §

Itsenäistymisvarat

Kun lapsi tai nuori on sijoitettu kodin ulkopuolelle sijoitusta avohuollon tukitoimena, 40 §:ssä tarkoitettua sijaishuoltoa tai jälkihuoltoa koskevien säännösten mukaisesti, hänen itsenäistymistään varten on kalenterikuukausittain varattava määrä, joka vastaa vähintään 40 prosenttia hänen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 14 §:ssä tarkoitetuista tuloistaan, korvauksistaan tai saamisistaan. Määrää laskettaessa ei lapsilisää kuitenkaan oteta huomioon.

Liite 1: Lastensuojelulaki

Jollei lapsella tai nuorella ole sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 14 §:ssä tarkoitettuja tuloja, korvauksia tai saamia taikka jos ne ovat riittämättömät, sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on tuettava sijoituksen päättyessä itsenäistymässä olevaa nuorta asumiseen, koulutukseen ja muuhun itsenäistymiseen liittyvissä menoissa tarpeellisilla itsenäistymisvaroilla.

Sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä on oikeus päättää itsenäistymisvarojen maksamisen ajankohdasta. Lähtökohtaisesti itsenäistymisvarat on annettava lapselle tai itsenäistymässä olevalle nuorelle jälkihuollon päättyessä taikka lapsen tai nuoren itsenäistymisen tukemiseen tai turvaamiseen liittyvästä erityisestä syystä viimeistään hänen täyttäessään 21 vuotta.

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on annettava selvitys itsenäistymisvarojen kertymisestä ja maksamisesta sijoituksen päätyttyä ja huoltajan, edunvalvojan tai 15-vuotiaan lapsen sitä pyytäessä myös sijoituksen aikana.

13 luku

Valvonta

78 §

Kunnan ilmoitus sijoitettavasta lapsesta

Tämän lain 16 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa, joissa lapsi on sijoitettu jonkin muun kuin sijoituksen tehneen kunnan alueelle, sijoittajakunnan tulee ilmoittaa tarvittavien lapsen palvelujen ja tukitoimien järjestämiseksi sekä sijaishuoltopaikan valvonnan toteuttamiseksi lapsen sijoituksesta ja sen päättymisestä sijoituskunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jonka on pidettävä rekisteriä alueelleen sijoitetuista lapsista.

79 §

Sijaishuollon valvonta

Lapsen sijoittaneen kunnan tehtävänä on valvoa, että lapsen sijoitus perhehoitoon tai laitoshuoltoon toteutuu tämän lain mukaisesti ja lapsi saa sijoituksen aikana ne tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet, jotka sijoituskunnan on 16 §:n 2 ja 3 momentin mukaisesti järjestettävä.

Sijaishuoltopaikan toimintaa valvovat lisäksi sijoituskunta ja lääninhallitus. Valvontaa toteuttaessaan niiden tulee toimia yhteistyössä 1 momentissa mainitun sijoittajakunnan kanssa.

Jos lapsen sijoittanut kunta havaitsee sijaishuoltopaikan toiminnassa sellaisia epäkohtia tai puutteita, jotka voivat vaikuttaa sijoitettujen lasten hoitoon tai huolenpitoon, sen tulee salassapitovelvoitteiden estämättä ilmoittaa asiasta viipymättä 2 momentissa tarkoitetuille sijoituskunnalle ja lääninhallitukselle sekä tiedossaan oleville muille lapsia samaan sijaishuoltopaikkaan sijoittaneille kunnille.

80 §

Lääninhallituksen suorittama muu valvonta

Lääninhallituksen on seurattava lastensuojelulaitosten toimintaa edellä 79 §:ssä säädetyn lisäksi omasta aloitteestaan tapahtuvien tarkastuskäyntien avulla ja erityisesti valvottava tämän lain 11 luvun nojalla tapahtuvaa rajoitustoimenpiteiden käyttöä lastensuojelulaitoksissa. Lääninhallitus voi valvontaa toteuttaessaan varata lapselle tilaisuuden luottamukselliseen keskusteluun lääninhallituksen edustajan kanssa.

Yksityisen lastensuojelulaitoksen perustamiseen, laajentamiseen ja toiminnan olennaiseen muuttamiseen antaa luvan lääninhallitus. Luvan antamisesta ja lääninhallituksen suorittamasta yksityisen laitoksen valvonnasta säädetään yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta annetussa laissa (603/1996).

81 §

Yksityisesti sijoitettujen lasten hoidon valvonta

Lapsesta, jonka muu kuin sosiaalihuollosta vastaava toimielin on sijoittanut pysyväisluonteisesti yksityiskotiin, on viipymättä ilmoitettava sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle. Ilmoituksen on velvollinen tekemään sekä lapsen huoltaja että henkilö, jonka hoitoon lapsi on sijoitettu. Ilmoituksen sisällöstä voidaan säätää sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Ilmoituksen saatuaan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on selvitettävä sopiiko yksityiskoti olosuhteiltaan lapsen hoitoon ja kasvatukseen, kykeneekö lapsen luokseen ottanut henkilö huolehtimaan lapsesta sekä onko sijoitus lapsen edun mukainen. Sijoituksen hyväksymisestä on tehtävä päätös.

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on selvitettävä lapsen hoitoonsa ottaneelle henkilölle hänen oikeutensa ja velvollisuutensa sekä tuettava tarvittaessa hoitajaa järjestämällä 7 luvun mukaisia tukitoimia lapsen hoidon ja kasvatuksen edistämiseksi.

Edellä 2 momentissa mainittuja edellytyksiä sijoituksen jatkumiselle ja 3 momentin mukaisten tukitoimien tarvetta on tarpeen mukaan seurattava. Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on pidettävä rekisteriä kunnassa yksityisesti sijoitetuista lapsista.

Jos yksityiskoti tai siinä annettu hoito ja kasvatustodetaan sopimattomaksi tai puutteelliseksi, sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on yritettävä saada aikaan korjaus. Jollei korjausta saada aikaan, toimielin voi kieltää lapsen pitämisen tässä yksityiskodissa. Toimielimen on tällöin huolehdittava, että lapsen hoito ja kasvatustodetaan hänen etunsa ja tarpeidensa mukaan.

14 luku

Asian käsittely hallintotuomioistuimessa

82 §

Asian käsittelyä koskevat yleiset säännökset

Tässä laissa tarkoitettujen asioiden käsittelystä hallinto-oikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa on voimassa, mitä hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään, jollei tässä laissa toisin säädetä.

83 §

Väliaikainen määräys

Huostaanottoa koskevaa hakemusta käsitellessään hallinto-oikeus voi antaa väliaikaisen määräyksen lapsen olinpaikasta ja siitä, miten lapsen hoito ja kasvatus on asian tuomioistuinkäsittelyn aikana järjestettävä. Määräys voidaan antaa asianosaisia kuulematta, jos asiaa ei voida viivyttää. Väliaikainen määräys on voimassa, kunnes hallinto-oikeus antaa huostaanottoasiassa päätöksen, jollei määräystä sitä ennen peruuteta tai muuteta.

84 §

Valmisteleva suullinen käsittely hallinto-oikeudessa

Huostaanottoa koskevan asian tultua vireille hallinto-oikeus voi asian kirjallisen valmistelun ohella järjestää hallintolainkäyttölain 37 §:n 2 momentissa säädetyn rajoitetun suullisen käsittelyn selvittääkseen asianosaisten vaatimukset ja niiden perusteet. Käsittelyssä on tarkoitus erityisesti selvittää, mistä asianosaiset ja hakemuksen tai päätöksen tehnyt viranomainen ovat erimielisiä sekä mitä todisteita vaatimusten tueksi on esitettävissä. Käsittelyssä ei voida ottaa vastaan suullista todistelua eikä kuulla asiantuntijoita.

Asian käsittely jatkuu 1 momentissa tarkoitetun rajoitetun suullisen käsittelyn jälkeen kirjallisena käsittelynä tai asiassa voidaan järjestää suullinen käsittely siten kuin hallintolainkäyttölain 37 ja 38 §:ssä säädetään.

85 §

Hallinto-oikeuden päätösvaltaisuus

Yksi hallinto-oikeuden lainoppinut jäsen voi tehdä hallinto-oikeuden päätöksen:

- 1) 28 §:ssä tarkoitetussa luvan antamista lapsen tutkimiseen koskevassa asiassa;
- 2) 39 §:n 4 momentissa tarkoitetussa kiireellisen sijoituksen määräajan jatkamista koskevassa asiassa; ja
- 3) 83 §:ssä tarkoitetussa väliaikaisen määräyksen antamista koskevassa asiassa.

Hallinto-oikeus voi 1 momentissa mainitussa asiassa tehdä päätöksen myös kokoonpanossa, johon kuuluvat hallinto-oikeuden lainoppinut jäsen ja asiantuntijajäsen, jos he ovat ratkaisusta yksimieliset.

Lisäksi 1 tai 2 momentissa säädetty ratkaisukokoonpano voi järjestää 84 §:n 1 momentissa tarkoitetun valmistelevan suullisen käsittelyn.

Muutoin hallinto-oikeuden päätösvaltaisuudesta säädetään hallinto-oikeuslaissa (430/1999).

86 §

Lapsen kuuleminen hallintotuomioistuimessa

Lasta voidaan kuulla henkilökohtaisesti hallinto-oikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa, jos lapsi sitä pyytää tai siihen suostuu. Alle 12-vuotiasta lasta voidaan kuitenkin kuulla henkilökohtaisesti vain, jos kuuleminen on välttämätöntä asian ratkaisemiseksi ja siitä ei arvioida aiheutuvan lapselle merkittävää haittaa.

Lasta voidaan kuulla henkilökohtaisesti myös siten, että ainoastaan yksi tai useampi tuomioistuimen jäsen ja lapsi ovat läsnä, jos tuomioistuin harkitsee tämän soveliaaksi ja menettely on tarpeen lapsen suojaamiseksi tai hänen itsenäisen mielipiteensä varmistamiseksi. Asianosaisille ja hakemuksen tai päätöksen tehneelle viranomaiselle on varattava tilaisuus tutustua kuulemisen sisällöstä laadittuun tai tallennettuun oikeudenkäyntiaineistoon ja lausua mielipiteensä sen sisällöstä. Asianosaisten oikeutta tietojen saamiseen voidaan rajoittaa, jos tiedon antamatta jättäminen on tarpeen lapsen suojaamiseksi tai hänen muun erittäin tärkeän etunsa turvaamiseksi.

Lapsen henkilökohtainen kuuleminen voi tapahtua suullisessa käsittelyssä tai muulla tuomioistuimen harkitsemalla tavalla.

87 §

Avustajan määrääminen lapselle

Hallinto-oikeus tai korkein hallinto-oikeus voi määrätä lapselle avustajan tässä laissa tarkoitetun asian tuomioistuinkäsittelyyn, jos lapsi tai hänen laillinen edustajansa sitä pyytää tai tuomioistuin harkitsee sen määräämisen muutoin tarpeelliseksi.

Jos hallinto-oikeus tai korkein hallintooikeus määrää avustajan, vaikka lapsi tai hänen laillinen edustajansa ei ole ilmoittanut sitä haluavansa, on avustajan määräämisestä soveltuvin osin ja avustajalle tulevasta palkkiosta ja korvauksesta voimassa, mitä oikeusapulaissa (257/2002) säädetään, riippumatta siitä, onko lapselle myönnetty tai myönnetäänkö hänelle oikeusapulaissa tarkoitettua oikeusapua. Tältä osin oikeusapu annetaan korvauksetta.

88 §

Käsittelyn kiireellisyys

Tässä laissa tarkoitetut lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua koskevat asiat on käsiteltävä kiireellisinä.

15 luku

Muutoksenhaku

89 §

Muutoksenhakuoikeus

Muutosta 38 ja 39 §:ssä tarkoitettussa kiireellistä sijoitusta, 43 §:ssä tarkoitettussa huostaanottoa sekä sijaishuoltoa ja 47 §:ssä tarkoitettussa huostassapidon lakkaamista koskevassa asiassa saa hakea erikseen 12 vuotta täyttänyt lapsi, lapsen vanhempi ja huoltaja sekä henkilö, jonka hoidossa ja kasvatuksessa lapsi on tai on välittömästi ennen asian valmistelua ollut.

Liite 1: Lastensuojelulaki

Muutosta 37 §:ssä tarkoitettua sijoitusta avohuollon tukitoimena koskevassa asiassa saa hakea erikseen 12 vuotta täyttänyt lapsi ja lapsen huoltaja.

Muutosta 63 §:ssä tarkoitettua yhteydenpidon rajoittamista koskevassa asiassa saa hakea erikseen 12 vuotta täyttänyt lapsi sekä lapsen vanhempi ja huoltaja sekä muu henkilö, jonka yhteydenpitoa lapseen päätöksellä on rajoitettu.

Muutosta 65 §:ssä, 67 §:n 4 momentissa, 69, 70 ja 72 §:ssä tarkoitettuja rajoitustoimenpiteitä koskevassa asiassa saa hakea erikseen 12 vuotta täyttänyt lapsi ja lapsen huoltaja.

Muilta osin muutoksenhakuoikeudesta ja puhevallan käyttämisestä on voimassa, mitä hallintolainkäyttölaissa säädetään.

90 § Muutoksenhaku hallinto-oikeuteen

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen alaisen viranhaltijan antamaan päätökseen 38 ja 39 §:ssä tarkoitettua kiireellistä sijoitusta, 43 §:n 1 momentissa tarkoitettua huostaanottoa sekä sijaishuoltoa, 47 §:ssä tarkoitettua huostassapidon lakkaamista, 63 §:ssä tarkoitettua yhteydenpidon rajoittamista sekä 65 §:ssä, 67 §:n 4 momentissa, 69, 70 ja 72 §:ssä tarkoitettuja rajoitustoimenpiteitä koskevassa asiassa saa hakea valittamalla muutosta suoraan hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Muun henkilön kuin sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen alaisen viranhaltijan päätökseen 11 luvussa tarkoitetuissa rajoituksia ja rajoitustoimenpiteitä koskevissa asioissa haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksi saamisesta.

Ellei tässä laissa toisin säädetä, sovelletaan muutoksenhakuun muutoin, mitä sosiaalihuoltolain 7 luvussa ja hallintolainkäyttölaissa säädetään.

91 § Lainvoimaa vailla olevan päätöksen täytäntöönpano

Lapsen huostaanottoa ja huostassapidon lakkaamista, sijaishuoltoa, kiireellistä sijoitusta, yhteydenpidon rajoittamista sekä 89 §:n 4 momentissa tarkoitettuja rajoitustoimenpiteitä koskeva päätös voidaan muutoksenhausta huolimatta panna heti täytäntöön, jos täytäntöönpanoa ei voida lapsen terveyttä tai kehitystä vaarantamatta siirtää ja viranomaisen tai tuomioistuimen on määrännyt päätöksen heti täytäntöönpantavaksi.

Lapselle suoritettavaa tutkimusta koskevan luvan täytäntöönpanosta säädetään 28 §:n 3 momentissa.

Kun muutosta on haettu, muutoksenhakuviranomainen voi kieltää päätöksen täytäntöönpanon tai määrätä sen keskeytettäväksi.

92 §

Muutoksenhaku korkeimpaan hallinto-oikeuteen

Tämän lain 38 ja 39 §:ssä tarkoitettu kiireellistä sijoitusta, 43 §:ssä tarkoitettu lapsen huostaanottoa sekä sijaishuoltoa, 47 §:ssä tarkoitettu huostassapidon lakkaamista, 63 §:ssä tarkoitettu yhteydenpidon rajoittamista, 28 §:ssä tarkoitettu lupaa lapsen tutkimiseen, 35 §:ssä tarkoitettu toimeentulon ja asumisen turvaamista, 75 ja 76 §:ssä tarkoitettua jälkihuoltoa sekä 81 §:n 5 momentissa tarkoitettua kieltoa ja 16 §:ssä tarkoitettu kuntien välistä järjestämis- ja kustannusvastuuta koskevasta hallinto-oikeuden päätöksestä saa hakea valittamalla muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Tämän lain 16 §:ssä tarkoitettu kuntien välistä järjestämis- ja kustannusvastuuta koskevasta hallinto-oikeuden päätöksestä saa valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää asiassa valitusluvan.

Hakemuksen tai päätöksen tehneellä viranomaisella on oikeus hakea muutosta hallinto-oikeuden päätöksestä 1 momentissa tarkoitetuissa asioissa korkeimmalta hallinto-oikeudelta.

Hallinto-oikeuden antamaan muuhun kuin 1 momentissa tarkoitettuun lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua koskevaan päätökseen ei saa valittamalla hakea muutosta.

Hallinto-oikeuden asian käsittelyn aikana tekemästä päätöksestä, jolla muutoksenhaun alaisen päätöksen täytäntöönpano on kielletty tai keskeytetty, ei kuitenkaan saa valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Hallinto-oikeuden antamasta 83 §:ssä tarkoitettu väliaikaisesta määräyksestä ei saa hakea erikseen muutosta.

16 luku

Erityiset säännökset

93 §

Tarkemmat säännökset

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

17 luku

Voimaantulosäännökset

94 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2008. Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Tällä lailla kumotaan 5 päivänä elokuuta 1983 annettu lastensuojelulaki (683/1983) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Jos muussa lainsäädännössä viitataan vuoden 1983 lastensuojelulakiin, on sen sijasta sovellettava tätä lakia.

**95 §
Siirtymäsäännökset**

Tämän lain 59 §:n 1 momentissa tarkoitettuja lastensuojelulaitoksen asuinyksikössä hoidettavien lasten enimmäismäärää ja saman pykälän 2 momentissa tarkoitettuja lastensuojelulaitoksen asuinyksikökohtaista henkilöstön vähimmäismäärää sekä 60 §:n 2 momentissa tarkoitettua laitoksen hoito- ja kasvatustehtävistä vastaavan johtajan ammatillista kelpoisuutta koskevia edellytyksiä sovelletaan kaikissa lastensuojelulaitoksissa viimeistään 3 vuoden kuluttua lain voimaantulosta.

Tätä lakia ei sovelleta valitukseen eikä alistukseen, joka tehdään ennen tämän lain voimaantuloa annetusta päätöksestä, eikä tällaisen asian käsittelyyn valituksen johdosta ylemmässä valitusviranomaisessa.

tiedosta hyvinvointia

Hanna Harju, Riikka Puusniekka, Annikka Sinkkonen, Jukka Jokela, Topi Kinnunen, Pauliina Luopa, Minna Pietikäinen: **Kouluterveys 2008: Tornion kuntaraportti**

TIIVISTELMÄ

Kouluterveyskysely on tehty Torniossa huhtikuussa 2000, 2002, 2004, 2006 ja 2008 peruskoulujen 8. ja 9. luokkien oppilaille, sekä lukion 1. ja 2. vuosikurssin opiskelijoille. Peruskouluista Tornionseudun koulu, Putaan koulu ja Raumon koulu ovat osallistuneet jokaisena vuonna. Lukioista Tornion yhteislyseon lukio on osallistunut jokaisena vuonna. Edellä mainitut koulut ovat myös vuonna 2008 toimivia kouluja, joihin on yhdistetty lakkautetut koulut. Tässä raportissa esitetään perustulokset elinolojen, kouluolojen, terveyden, terveystottumusten, terveysosaamisen sekä oppilas- ja opiskelijahuollon muutoksista yläluokilla ja lukioissa 2000–2008. Vastaajia on vuosittain ollut yläluokilta 567, 513, 471, 607 ja 565 sekä lukiosta 202, 181, 208, 143 ja 211. Vastaajamääriin on lisätty lakkautettujen koulujen oppilaat/opiskelijat.

Elinolot: Torniossa yläkoululaisten vanhempien työttömyys lisääntyi 28 %:sta 37 %:iin. Niiden yläkoululaisten osuus, joiden vanhemmat eivät ole tietoisia nuortensa viikonloppuiltojen viettopaikasta, lisääntyi 38 %:sta 43 %:iin. Lukiolaisten käyttövarat lisääntyivät. Lukiolaisten vanhempien tupakointi vähentyi vuodesta 2002. Lukiolaisten keskusteluvaikeudet vanhempien kanssa vähentyivät. Niiden yläkoululaisten osuus, joille ei ole yhtään läheistä ystävää, vähentyi. Niiden lukiolaisten osuus, joilla ei ole yhtään läheistä ystävää, lisääntyi

6 %:sta 9 %:iin vuodesta 2006. Rikkeitä tehneiden yläkoululaisten osuus lisääntyi 18 %:sta 21 %:iin.

Kouluolot: Niiden yläkoululaisten osuus, jotka kokivat puutteita koulun fyysisissä työoloissa, lisääntyi 61 %:sta 66 %:iin kahdessa vuodessa ja lukiolaisten vastaava osuus väheni. Lukiolaiset kokivat koulun työilmapiirissä enemmän ongelmia kuin kaksi vuotta sitten (5 % → 11 %). Niiden lukiolaisten osuus lisääntyi, jotka kokivat, etteivät tule kuulluksi koulussa. Koulutyön määrän liian suureksi kokevien lukiolaisten osuus lisääntyi 52 %:sta 57 %:iin. Vaikeuksia opiskelussa kokevien lukiolaisten osuus lisääntyi. Niiden yläkoululaisten osuus, joille oli sattunut koulutapaturma, lisääntyi 19 %:sta 23 %:iin kahdessa vuodessa.

Terveys: Lukiolaisilla koettu terveydentila huonontui ja lääkärin toteama pitkäaikaissairaudet lisääntyivät. Osuus niistä yläluokkalaisista, joilla oli väsymystä lähes päivittäin, kasvoi ja lukiolaisten osuus väheni. Niiden yläkoululaisten osuus, jotka raportoivat väsymyksestä lähes päivittäin kasvoi 13 %:sta 18 %:iin ja niska- ja hartiakivuista viikoittain 27 %:sta 30 %:iin. Nuorten päänsärky lisääntyi esim. lukiolaisilla 21 %:sta 29 %:iin. Kouluuupuneiden yläkoululaisten osuus lisääntyi 13 %:sta 18 %:iin ja lukiolaisten osuus lisääntyi 10 %:sta 15 %:iin. Osuus lukiolaisista, joilla oli keskivaiketta tai vaikeaa masentuneisuutta, lisääntyi 8 %:sta 14 %:iin.

Terveystottumukset: Osuus niistä nuorista, jotka eivät syö kaikkia aterianosia kouluruoalla, lisääntyi esim. yläkoululaisilla 69 %:sta 74 %:iin. Lukiolaisten epäterveellisten välipalojen syönti yleistyi. Niiden lukiolaisten osuus, jotka harjaavat hampaansa harvemmin kuin kahdesti päivässä väheni. Niiden osuus yläkoululaisista, jotka harrastavat liian vähän liikuntaa viikossa, väheni ja lukiolaisten vastaava osuus kasvoi. Niiden nuorten osuus väheni, jotka menevät myöhään nukkumaan tai tupakoivat päivittäin. Lukiolaisten laittomien huumeiden kokeilu väheni.

LIITE 2: KOULUTERVEYSKYSELYN TIIVISTELMÄ TORNION OSALTA

Terveysosaaminen ja oppilas- tai opiskelijahuolto: Terveystiedon aiheet kiinnostivat lukiolaisia enemmän verrattuna edelliseen kyselykertaan vuonna 2006. Lukiolaisten tiedot päihteistä parantuivat. Vaikeudet päästä kouluterveydenhoitajan ja koululääkärin vastaanotolle lisääntyivät lukiolaisilla. Kun vuonna 2006 kouluterveydenhoitajan vastaanotolle pääsyä vaikeana piti 7 % lukiolaisista, niin vuonna 2008 vastaava osuus oli 15 %. Koululääkärin vastaanotolle pääsyä vaikeana piti 46 % lukiolaisista vuonna 2006 ja vuonna 2008 53 % lukiolaisista. Kouluterveydenhoitoon henkilökohtaisissa asioissa tyytymättömien lukiolaisten osuus lisääntyi. Avun puute muissa kun koulunkäyntiin liittyvissä asioissa vähentyi yläkoululaisilla.